CENTRALIZACYA

TOWARZYSTWA DEMOKRATYCZNEGO POLSKIEGO

DO

OGÓŁU TOWARZYSTWA.

Obywatele,

Nad przedstawionym projektem Ustawy Towarzystwa, otrzymaliśmy uwagi od następujących sekcyj : Châlons s. Sâone, Niort, Craon, Figeac, Toulon, Besançon, La Grand' Combe, Le Mans, Jersey, Clermont Ferrand, Angers, La Rochelle, Lyon, Angoulême, Poîtiers, Marseille, Versailles, Nantes, Lille, Londyn, Paryż i Rouen, jakoteż od członków zamieszkałych : w Tarbes, Pacy-s-Eure, Caen, La Chapelle-Blanche, Aurillac, Perpignan, Langres, Château-Gontiers, St. Génis, St. Servan, Condé-sur-Noireau, Lille i Muron.

Nadesłane uwagi są dwojakiego rodzaju; jedne dotyczą głównych podstaw projektu, inne odnoszą się do szczegółowych artykułów,— przedstawimy wam Obywatele, jedne i drugie.

UWAGI OGÓLNE.

1. ZMIANA NAZWY TOWARZYSTWA.

a) *Sekcya Châlons sur-Saône* zarzuca Centralizacyi, iż pragnie utrzymać dawny stan rzeczy, znieruchomić Towarzystwo i odrzuca reformę, którą Sekcya Châlons uważa za nieuchronną potrzebę ciał demokratycznych, za niezbędny warunek postępu, siły i skutecznych dla kraju usiłowań.

« Wniosek *reformy* Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, mówi Sekcya Châlons, podaliśmy po bliskiéj i dójrzałéj rozwadze, po dokładném ocenieniu obecnego stanu i przyszłych potrzeb naszego związku; przewidywaliśmy, że myśl nasza nie znajdzie u was poparcia, dlatego się też nie zrażamy w przedsięwzięciu, tém bardziéj, że w uczynionéj nam odpowiedzi nic nie widziemy, coby nas w dotychczasowém przekonaniu zachwiać mogło. Organizacya którąśmy proponowali, zdaje nam się być właśnie najlepszym *sposobem ułatwiającym dopełnienie obowiązków* ze stanowiska naszego wypływających, któreby dawna tamować albo utrudniać była zdolną. Porównanie dawnych emigracyjnych urojeń i przywłaszczeń z naszemi pomysłami, nie jest stosowném — bo mianując Towarzystwo *Emigracyą Demokratyczną*, a jego władzę *Reprezentacyą* téjże Emigracyi, wystawiamy rzecz w prawdziwém świetle, a wystawiamy dokładniéj i korzystniéj, niż pod *skromnemi* nazwiskami : Towarzystwa, Centralizacyi, któreby nam nadal wcale nie przystawały. Doradzanego zaś *zamknięcia się w sobie samych*, wcale nie przyjmujemy, i owszem, takowe z całą siłą naszych de-

mokratycznych uczuć odpychamy. Niech się zamykają sami w sobie ci, którzy oblicza swego, ani myśli, ani słowa na świat pokazać nie chcą, nie mogą i nie powinni; ci, dla których przyszłość jest tylko groźbą zasłużonéj kary; ci, którzy światło, cieplik i powietrze chcą chować dla siebie samych; ci, którzy śmieli wyrzec: *chacun pour soi*, *chacun chez soi*; ale namżeby przystało ich naśladować! nam, dla płonnéj obawy zawichrzeń albo intryg zmazywać z czoła swego demokratyczne znamie, zamykać wrota postępu i dłonią świętokradzką tłumić słowa prawdziwéj wiary i niechybnéj przyszłości? Nie, nigdy— a to tém mniéj, że według wniosku naszego, nie dozwalając na posiedzeniach głosu, jak tylko członkom Towarzystwa i dając Sekcyom możność usuwania obecnych świadków, dajemy silne rękojmie porządku i spokojności Towarzystwa, i nadto może ustępujemy staremu duchowi większości.

« Coby znaczyła zmiana nazwiska, zapytujecie, jeżeli nie zmianę saméj rzeczy? Tak, nie inaczéj, okazaliśmy dowodnie, że Towarzystwo Demokratyczne nie jest dziś tém, czém było przed rokiem lub dwoma laty, czyli że się *zmieniło*; stąd wypada konieczność *zmiany* formy i Instytucyi. Wam się podobało zamknąć oczy przed rzeczywistością i utrzymywać dawny stan rzeczy — nie nasza w tém wina. Pochlebiacie sobie za nadto zapewniając: że nowo-przybyli do Towarzystwa członkowie nie mieli względu na jego formę i nadal obojętnymi nań pozostaną... A wszak i Czartoryski 7go marca 1846, przyrzekł uległość Rządowi rewolucyjnemu i przyklasnął jego Manifestowi; wiecie zaś jak późniéj postąpił.. Ależ bo aby ogólne zyskać adhezye, aby odwrócić uwagę od formy, zamknąć oczy na ludzi, trzeba wielkiego ruchu, wzbudzenia i podniesienia uczuć, trzeba sprężystego działania. Możecież nas o tém zapewnić? jesteścież pewni wywołania ruchu wśród zniechęcenia i zobojętnienia, do którego system wasz się przyczyniać będzie, wpośród zabójczéj ciszy politycznego świata, jaką przejść będziecie musieli? ?... »

b) *Sekcya Rouen* proponuje aby przyjąć tytuł: *Demokracya Polska*, na téj zasadzie, iż myśl demokratyczna ogarnęła już nie tylko Emigracyę i Polskę, a przeto pozor odrębności uchylić należy.

c) *Sekcya Besançon*. « Co do projektu podanego przez Sekcyę Châlons-sur-Saône o zmianę nazwiska Towarzystwa, członkowie Sekcyi tutejszéj uznali, że najstosowniejsze nazwisko jest to, które obejmując myśl Towarzystwa, rozciąga się do największéj liczby wyznawców zasad demokratycznych, a zatém życzeniem ich jest nazwać się: *Emigracya Demokratyczna Polska*. »

d) *Sekcya Jersey*, przyjmując wniosek Sekcyi Châlons-sur-Saône, twierdzi, że żadnéj szkody, ani zwichnienia zasad naszych, zmiana ta zrodzić nie jest w stanie « Uwagi Centralizacyi, mówi daléj Sekcya Jersey, są trafne, atoli my w odezwach na zewnątrz spostrzegaliśmy często wyrażenia wasze: *Emigracya Demokratyczna*, a zbiorowo podpisując używaliście nazwy: *Komitet Centralny*. Na dowód przytoczymy wam odpowiedź Szartystów umieszczoną w dzienniku *Northern-Star*, na waszą odezwę do Europy: nie odpowiadają nam jako Towarzystwu, ale jako Polakom Demokratom; jesteśmy silni moralnie i materyalnie, obawiać się więc nie mamy potrzeby przybrania nazwy: *Emigracya Demokratyczna*, a zamiast Centralizacyi, użycia nazwy: *Komitetu* lub *Władzy Naczelnej*. Nazwisko to będzie ogólniejszém i poważniejszém, a nieprowadzącém do zmiany saméj rzeczy, to jest myśli. »

c) Czterech członków Sekcyi Versailles : « *Niewątpliwa rzecz*, mówi Centralizacya w Okólniku 7ym, *iż zajmujemy teraz wyższe stanowisko, że jesteśmy wśród Emigracyi niewątpliwą reprezentacyą myśli narodowéj, że jesteśmy ogniskiem, etc.* Twierdzenie to w zupełności podzielamy; lecz być czémś więcéj teraz jak przedtém, a chcieć zostać tém czém się było, tego nie pojmujemy!

« Wyższe stanowisko zajęło Towarzystwo z wielu względów; połączenie się jednak z niém wszelkich odcieni demokratycznych w Emigracyi (nawet z ich władzami), przyczyniło się znacznie do téj wyższości! Ludzie wielbiący szczerze myśl narodową, uklękli przed tym majestatem polskim; porzucili niechęci osobiste, stronnicze, i postanowili wspólnie pracować, aby jéj realizacya nastąpiła jak najprędzéj. Ludzie dwuznaczni, niedemokraci, i innego rodzaju stronnictwa, uklękły także przed myślą narodową, na rodzinnéj ziemi objawioną, ale nieszczerze: w złéj przygodzie odstąpili od niéj, a nawet niektórzy bezczelni plunęli na nią. My nie zrażamy się niczém, wielbimy tę myśl która się stała spójnią naszą nierozerwaną; tworzymy jedno ciało, narodowe, demokratyczne, w Emigracyi. Renegaty, odszczepieńcy rozbili się na cząstki anarchiczne, antinarodowe, anti-demokratyczne; wielu, jak przed wypadkami roku zeszłego, zasnęło smacznie w próżniactwie, egoizmie, lub poszło w służbę dworską. My, po skupieniu się żywiołów demokratycznych, przestaliśmy być stronnictwem, zostawszy reprezentacyą całéj myśli narodowéj, a myślą jest samoistność narodowa i demokracya. Głosimy to nawet przed światem! czemuż nazwać się po polsku tém, czém jesteśmy, nie śmiemy? My tylko w Emigracyi żyjąc tą samą i całą myślą co krajowcy, wyłącznie mamy prawo przemawiania za nich; jesteśmy naturalnymi ich reprezentantami. Dlaczegoż mamy się obawiać przybrania nazwy właściwéj, narodowéj, z oznaką koloru opinii, którą, jak się § 1szy organizacyi wyraża, za zasadę i środek uważamy (Demokracya). Nazwisko Towarzystwa jest oznaką stronnictwa, części reprezentacyi; my dzisiaj, nie będąc ani stronnictwem, ani częścią, lecz całością reprezentującą całą myśl narodową, jesteśmy Emigracyą demokratyczną, narodową, i tę nazwę przybrać powinniśmy!

« Że próbowały różne stronnictwa emigracyjne przybierać różne nazwiska, to prawda; jednak baczyć na to wypada, że początkujący, wystawieni na błędność często, i z czasem dopiero sprostowania następują, nawet Towarzystwo Demokratyczne nie od razu udoskonaliło swe statuta. Ale żeby przybieranie nazwisk, lub przypisywanie sobie zbytnich attrybucyj, było powodem osłabienia, lub ich upadku: zaprzeczamy! Przywłaszczanie attrybucyj rządu narodowego dla swéj władzy przez Zjednoczenie, zostało potępione i usunięte przez tych samych, którzy niemi obdarzani bywali. Nazwę narodową przybierała najliczniéjsza część tułactwa, połączona w jedno wielkie ciało, największe jakie kiedykolwiek w Emigracyi exystowało, mające organizacyę i zasady demokratyczne: przeważność liczbą dawała nam prawo niejako do przemawiania w imieniu Emigracyi, a nadto było wolno wówczas każdemu utrzymywać, że najlepiéj pojmuje myśl narodową. Dzisiaj objawienie na rodzinnéj ziemi, jaka jest realna myśl narodowa, i które stronnictwo najbliżéj niéj było, i najwięcéj współpracowało, stało się powodem zniknięcia wszelkich sumiennie i patryotycznie działających stronnictw, zrządziło wcielenie się nawet liczniejszych w Towarzystwie Demokratycznem. Gdyby ta epoka nie zajaśniała, jeszcze te stronnictwa istnia-

łyby! Osłabienia i upadki różnych stronnictw, nie tytuły zrządziły: ale brak poświęcenia się ciągłego, zaniedbanie pracy, niepełnienie jak należy obowiązków, anarchia, egoizm lub niezdolność sterników, albo nakoniec przeszkody władz miejscowych. Jak nazwiska stronnictw, które zniknęły, nie były powodem ich upadku: tak nazwisko Towarzystwa Demokratycznego, nie wyjednało jeszcze wzrostu! Nazywać absolutnie złém wszystko, co się nie uda, nawet zwycięzcy nie wolno; a ostrożniejszymi być jeszcze winni walczący! Ruchy polskie i sprzysiężenia krajowe, tudzież emigracyjne, patryotyczne, nie udawały się, a przecież dobremi takowe nazywamy! Powierzchowne ocenianie wypadków niech zostanie przy anarchistach; my daléj widzieć powinniśmy! Wszyscy Emigranci chcą Polski, jako wspólnego celu: ale nie wszyscy chcą zasad i środków takich, jakie Manifest Krakowski objawił. My tylko jedni, wszystko w zupełnéj całości, co kraj wskazał, wielbimy — i w téj myśli pracujemy: to nam nadaje większe prawo do przybrania nazwy, którą proponujemy, jak liczba!

« Jeżeli dawniéj organizacya i przepisy istniejące były tarczą przeciw rozproszeniu się Towarzystwa Demokratycznego, i dzisiaj będą tém samém dla Demokracyi narodowéj. Nowa organizacya jest tylko zbiorem uchwał rozrzuconych: małe w niéj zmiany Centralizacya proponuje. Organizacya każdego ciała, jak nasze, bezwzględnie na nazwisko i liczbę kreślona: a wywiera skutek gdy jest odpowiednia potrzebie, szanowana i ściśle wykonywana!

« Obawa, żeby zmiana nazwiska nie zmieniała rzeczy, zdaje nam się być płonną: chyba że każdą poprawę za zgubną uważać zechcemy, i powiemy sobie, że jesteśmy zupełną doskonałością. Gdyby przodkowie nasi tego się obawiali, zmiana nazwiska Starego Zakonu na Nowy, nie miałaby miejsca. Polacy nie wzięliby byli narodowéj nazwy i wiecznie plemienną tytulowaćby się musieli.

« Wzgląd nie na nowo-przybyłych, lecz na skutki z przybycia lub ubytku ich wypływające, mieć należy. Nowo-przybyli nie mieli utajonych zamiarów, szczególniéj ci, co otwarcie działali i współpracują: objawiali swe widzenia przy wejściu do Towarzystwa Demokratycznego, wynurzali życzenia popraw. Co do głównego przedmiotu była zgoda, bo jedno godło, Manifest Krakowski, wszystkich łączył: a co do formy, przyjęli ją tymczasowo. W chwili usterku spieszono na ratunek bezwględnie, aby nie dać ani czasowo upaść, lub widzieć narażenie na szwank sprawy narodowéj, myśli demokratycznéj i swych współwyznawców; a reformę wewnętrzną, jako rzecz mniejszéj wagi, zostawiono na potém. Dzisiaj pora stosowna do zajęcia się reformą nadeszła. Dzisiaj wszyscy zarówno interessowani, pracujemy bez uprzedzenia, bez zarozumienia na drodze legalnéj, aby się jeszcze lepiéj wewnętrznie urządzić. Bolesnoby jednak było nowoprzybyłym, widzieć odrzucenie wszystkich swych uwag: możeby to poczytali za monopol, za upór starych, za chęć odepchnięcia nowych, gdy się niebezpieczeństwo zmniejszyło. Nie odpychać, ale gromadzić ludzi sumiennych i współwielbicieli jednéj myśli potrzeba; to nasz interes, to nasza siła potrzebna, zwłaszcza gdy z wielu stron attakowani jesteśmy! Raz sobie podawszy ręce, starzy i młodzi, powinni silnie dłonie ściskać, bo zwycięztwo jeszcze niezupełne, a zwyciężyć musimy.

« Wzgląd na nieprzyjaciół zewnętrznych czyli przeciwników, ten tylko byćby powinien, aby ich podzielić na przeciwników formy, i przeciwników zasad.

Pierwszych przekonywać należy, że ważnego przedmiotu z podrzędnym w równi kłaść prawym Polakom nie wolno, a stojąc na boku, formy się nie poprawi. Z drugimi, to jest z przeciwnikami zasad, nie ma zgody. Oni z ujmą sprawie narodowéj targnęli się na braci Demokratów, tak dalece i zapamiętale, że nawet na nich część winy wrogów zlać usiłują : oni braci przerażonych zbrodnią austryacką starają się uwodzić : oni, bezczelnie w błąd wprowadzają cudzoziemców ; oni, niejako pchają szlachtę polską w objęcia cara, który się jéj opiekunem głosi : oni Metternichowi, mordercy braci, pochwały publiczne oddają. Z takiemi wyrodkami, my żadnéj styczności mieć nie możemy.

« Nie potrzeba lat wielu dla wyrobienia wziętości i powagi ciału mającemu takowe ; ciału, które nie niknie, nie maleje, lecz się zwiększa, a zająwszy wyższe stanowisko, tylko nazwisko stosowniejsze przybiera. Porównanie naszego związku do batalionu, uważamy za wyjaśniające. Batalion zwiększony przybiera nazwę pułku, lub za odznaczenie się ten tytuł otrzymuje : przecież ani batalion, ani jego dowódzca, dla tego że inaczéj nazywani, nie tracą powagi i znaczenia, ale je zwiększają. My dziś mamy już sztandar pułkowy, pod który się zgromadziliśmy, a pilnować go zaręczyliśmy sobie, i chociażbyśmy jakiego ciosu doznali, zaniesiemy tę czystą chorągiew na rodzinną ziemię. Nie osłabiajmyż naszego znaczenia i nie pracujmy aby wiecznie batalionem pozostać. Dostateczném będzie zawiadomienie przez pisma publiczne o zmianie nazwiska szczególnego na ogólne, i o powodach przybrania takowego : a dodatek zrobiony iż się tą samą formą co dawniéj rządzimy, i pod tą samą dyrekcyą myśli narodowéj zostajemy, zaspokoi bojących się o utratę czegoś, jeszcze wtenczas, gdy zdobycz widoczna. Nie spuszczajmy nawet z uwagi i téj bagateli, że samo nazwisko dotychczasowe miało nieprzyjacioł, i że nam politycznie działać wypada. Nowéj nazwy nikt nam nie ma prawa zaprzeczyć, bo nikt, jak my, całéj, narodowéj myśli nie pokochał. Z zazdrosnych śmiać się, a pociskami i panfletami gardzić będziemy. Idźmy tylko śmiało, z ręką położoną na sercu, a wkrótce zwyciężymy.

« Nazwisko ogólne nie tylko dla kraju, lecz i dla cudzoziemców potrzebne. Tę drugą potrzebę usunęła Centralizacya podpisując się na Manifestach w obcych językach publikowanych, że jest *Komitetem Centralnym*, dając odezwom tytuł *Demokracyi Polskiéj*. Godziż się po polsku nazywać Towarzystwem Demokratyczném, a po francuzku Demokracyą Polską ? Dla czegoż Władza nasza ma się przedstawiać cudzoziemcom jako Komitet Centralny Demokracyi, jedynéj, polskiéj i myśli narodowéj całéj, a Polakom jako Centralizacya stronnictwa, cząstki, towarzystwa ? Dwuznaczność ani na chwilę panować nie powinna : a raz stanąwszy wyżéj, schodzić ze stanowiska właściwego nie powinniśmy. Jak tylko Centralizacya uzyskała od braci mandat do działania tajnie i prawie samowolnie w ich imieniu na zewnątrz, i dowiodła że się wywiązywała z danych sobie poruczeń ; tak natychmiast została czemś więcej niżeli Centralizacyą skupiającą pojęcia Towarzystwa, rozprawiającego o formie i kwestyach socyalnych. Jak tylko wcieliły się w Towarzystwo Demokratyczne jawnie i publicznie wszelkie odcienia i ciała demokratyczne emigracyjne pod jedyną i całą narodową myślą, a nie pozostały tylko rozbitki na boku, co téj chorągwi odstąpiły, natychmiast Towarzystwo Demokratyczne zostało czemś więcéj jak wyobrazicielem stronnictwa emigracyjnego. Niechajże nasze ciało i nasza Władza będą tém i z nazwi-

ska czém być powinny, czèm dziś są; niechaj nie będzie różnicy co do nazwiska w tym lub w owym języku. Weźmy tytuł i po polsku, który władza nasza dla siebie i dla nas przyswoiła po francuzku w obec Europy i całego świata. Akta które temi tytułami opatrzone, są ważne, stanowcze dla Polski i ludu naszego: ich pamięć przejdzie do potomności. Raz publicznie wziąwszy nazwę Demokracyi Polskiéj, nie wypierajmy się jéj, bo szczytna.

« Podajemy więc następujący artykuł przedwstępny:

« Towarzystwo Demokratyczne Polskie, wielbiąc całą myśl narodową objawioną aktem 22go lutego 1846 r. w Krakowie ogłoszonym, nad jéj zrealizowaniem pracując zwiększonemi siłami demokratycznych stronnictw emigracyjnych, wcielonych w toż Towarzystwo, jako Demokracya Polska przemawiając do Europy przez swą władzę wyborową, która pojęła teraźniejsze wysokie stanowisko Towarzystwa — przybiera odtąd nazwisko Demokracyi narodowéj polskiéj, a władza jéj, Komitetu Centralnego téjże Demokracyi, nie zmieniając formy postępowania wytkniętego przez długoletnie doświadczenie, zostając pod tym samym kierunkiem myśli narodowéj. »

f) Czterech członków z *Lille*, wyraz: *Centralizacya*, uważają za niepolski, i żądają aby był zmieniony na właściwszy.

g) Takąż samą propozycyę podaje jeden członek z Sekcyi *Lille*, wnosząc aby Towarzystwo nazywało się *Emigracyą Polską Demokratyczną*, a Centralizacya, *Komitetem*.

h) Jeden członek z *Langres*, sądzi iż należy zmienić nazwę: na *Konfederacya Demokratyczna Ludu Polskiego*; nazwisko: *Towarzystwo*, jak członek ten utrzymuje, nic nie przypomina z historyi, jest bardzo spokojne, niewinne, i więcéj naukowe lub propagandy — kiedy przeciwnie *Konfederacya* jest nazwiskiem historycznêm, zachęca do czynu, do boju. Dodatek: *ludu polskiego*, oznajmia, iż nie jest szlachecką.

i) Jeden członek z *La Chapelle-Blanche*, proponuje, opierając się na uwagach Sekcyi Châlons-sur-Saône, następującą zmianę: Towarzystwo Demokratyczne weźmie nazwę *Emigracyi Demokratycznéj*, a jéj władza, *Władzy Naczelnéj Emigracyi Demokratycznej*. »

k) Jeden członek z *Condé-sur-Noireau*, proponuje aby nazwa: *Towarzystwo Demokratyczne*, zmieniona została na: *Demokracya Polska jedna i nierozdzielna*, Sekcye na Gminy, Paragrafy na Artykuły, i w tym celu proponuje następującą redakcyę: « Dla najkorzystniejszego działania w sprawie narodowéj polskiéj, zawiązaném zostało w Paryżu d. 17 marca 1832 r. Towarzystwo Demokratyczne Polskie, które zwiększone liczbą członków, postanowiło w dalszym ciągu swych działań, zamienić swą nazwę na: *Demokracya Polska jedna i nierozdzielna*.

l) Jeden członek z Sekcyi *Londyn*, przesłał następujące uwagi: « Okólnik No 7, przy którym Centralizacya Ustawy Sekcyom do uwag przedstawia, mówi na str. 62, « że wszystkie próby, jakie we względzie obszerniejszéj nazwy ciał emigracyjnych robiono, nie udały się;» — a daléj, na str. 63, że zmiana tytułu Towarzystwa naszego « nic innegoby nie znaczyła jak zmianę saméj rzeczy,» a dla wzmocnienia tego twierdzenia, tak się następnie wyraża: « Pamiętajmy albowiem iż kiedy myśl formę jaką raz przyoblekla, i długo w niéj żyła, zmiana formy nasuwa zaraz podejrzenie, iż myśl sama nadwerężoną została. A gdyby

nawet rzeczywiście tak nie było, trzebaby wiele nowych lat, nimbyśmy wyrobili dla nowego nazwiska potrzebną do działań politycznych wziętość i powagę » i dodaje : « wzgląd na znaczną liczbę nowo-przybyłych członków jest tylko pozorny. »

« Argumenta te i wszystkie inne w pomienionym Okólniku zawarte, nie zdają mi się być takiéj natury i mocy, aby w czémkolwiek potrzebę i właściwość zmiany nazwiska zbijać mogły — jakoż :

« 1° Twierdzenie, jakoby *wszystkie przeszłe w téj mierze czynione próby się nie udały*, żadną miarą zastosować się nie daje do zmiany, jaką ja przedstawiam, i jaką przedemną inni przedstawiali, to jest aby się Towarzystwo : *Emigracyą Demokratyczną Polską* przezwało ; o ile mi bowiem wiadomo, wszystkie przeszłe próby całkiem nad czém innem robione były. Możnaż więc proponowanéj zmianie nazwy, z góry już ten sam los, nieudanie się przepowiadać. Ale przypuśćmy nawet, że próby te istotnie nad nazwiskami robione były, to przecież nigdy nad ich zmianą, ale nad przybranemi nowemi nazwiskami, dla świeżo tworzących się ciał; i jeśli się w tych próbach co nie udało, to nie firma, nie nazwa, ale same ciało, i bynajmniéj nie z powodu firmy, ale dla całkiem innych przyczyn. Nieudanie się tych prób głównie pretensyom tych ciał, granice powołania emigracyjnego przekraczającym, lub martwości stowarzyszonych, przypisać należy. Nie widzę, aby wyjąwszy Portsmutskiego ludu polskiego, którekolwiek z nich zbyt obszerną nazwą zgrzeszyło. Skromna nazwa Towarzystwa naszego, mogła w swoim czasie być dobrą, ale dziś mi się tak niewłaściwą być zdaje, że upieranie się przy niéj tylkoby brak odwagi, lub ukrytą jakąś myśl zdradzało. Faktem jest, że Towarzystwo nasze od pierwszego perjodu w ciągłém było zmniejszaniu się, i aż do ruchu Krakowskiego, do szczupłéj niezmiernie liczby było stopniało, pytam tedy czy stanowczo zaprzeczyć można, iż tego faktu zbyt małéj tego nazwiska doniosłości przypisać nie należy. A w tym razie próba z przeszłości jest dowodem nie *za*, ale *przeciw* twierdzeniom okólnika mówiącym. W roku zeszłym wprawdzie nastąpił szybki i znaczny ciała naszego wzrost, ale bynajmniéj nie dla nazwiska, ale dla tego, że wyznawcy tych samych zasad, zachęceni ważnemi wypadkami, ujrzeli : że skupienie żywiołów demokratycznych pod jeden kierunek, jest niezbędną, żywotną potrzebą, i dlatego, nie względząc w téj chwili na nazwę, dla miłości sprawy, tak licznie przystąpili; — wszakże wątpić nie należy, iż największa ich liczba, przejętą wówczas była i dziś jeszcze jest tą nadzieją, iż samém przez nich zdziałaném zwiększeniem ciała, przyniosą mu właściwszą, temu zwiększeniu odpowiedniejszą nazwę.

2° « *Zmiana nic innegoby nie znaczyła, jak zmianę saméj rzeczy.* » Podług mnie, zmiana nazwiska, tytułu, i t. p., nigdy za sobą zmiany rzeczy prowadzić nie może, bo chociażbyś na kawałku prawdziwego złota napisał że to jest żelazo, to złoto przecież złotem pozostanie i bynajmniéj natury swojéj nie zmieni.

3° « *Zmiana formy nasuwa zaraz podejrzenie, iż myśl sama nadwerężoną została.* » Ależ zmiana nazwy tylko, nie jest zmianą formy; zmianą formy byłoby np. zmienienie posiedzeń przy drzwiach zamkniętych na publiczne, i t. p., ale nigdy zmiana nazwy, bo czy się człowiek np. Piotrem czy Pawłem nazywa, to dopóty istotą, człowiekiem zwaną być nie przestanie, dopóki go w inne jakie

że zmiana cząstkowa nazwiska, jako zmiana nic nieznacząca, a jako krok polityki wewnętrznéj nadzwyczaj korzystna, nie zmienia ani *rzeczy*, ani *formy*, i żadnym sposobem podejrzenia budzić nie może, jakoby *myśl nadwerężoną została*. Rzecz i forma byłyby zmienione, myśl nietylko nadwerężoną, ale całkiem zniszczoną, gdyby proponowana zmiana była takiego rodzaju, iż z niéj podobne skutki wyniknąćby mogły, zataić bowiem nie można, iż takie zmiany są możebne, i już się na świecie zdarzały. Taką zmianą było np. zastąpienie nazwiska *Rzeczypospolitéj* francuzkiéj nazwą *Cesarstwa*. W tym przypadku oczywiście, zmiana nazwy sprowadziła zmianę rzeczy i form, i myśl zupełnie zniweczyła; ale czy zmiana wyrazu: *Towarzystwo* na *Emigracye*, do podobnych następstw, choćby tylko homeopatycznie prowadzićby mogła, każdemu własny jego rozsądek najlepiéj powie, i pokaże mu że zmianą o takiéj doniosłości, jak zmiana *Rzeczypospolitéj* na *Cesarstwo*, byłaby propozycya zamienienia przymiotnika: *demokratyczne* na *arystokratyczne*.

Opinia Centralizacyi. — Przedstawiając projekt ustawy, wypowiedzieliśmy dostatecznie dla jakich powodów przedsięwziąść należy tylko uporządkowanie praw naszych, nie zaś ich zmianę, reformę. Przedstawione wtedy powody czas i okoliczności poparły. Jeżeli kiedy, to dzisiaj, gdy Towarzystwo nabyło rozgłosu i znaczenia, gdy jego zamiary, dążności i usiłowania wszystkim są znane i upowszechnione przez samych nieprzyjaciół Polski, kiedy Manifest, Ustawy Tow. i jego urzędowe akta znajdują się we wszystkich ręku, zaprowadzać jakiekolwiek ważniejsze zmiany byłoby niewłaściwém, niepolityczném, szkodliwém. Co mówimy o zmianach w ogólności, to tém bardziéj do zmiany jego nazwiska na inne, zastosować należy, bo nazwisko to, jest, nie jedyną wprawdzie, ale pierwszą wybitną cechą, jego dążności i celu. Wpływ dzisiejszych okoliczności, o jakich wspominamy jest tak wielki, tak przeważny, że nie wątpimy, iż niejeden z projektujących, odstąpiłby wniosków, gdyby mu je teraz przyszło podawać. W Towarzystwie dla téj jednéj przyczyny nie znajdą one poparcia; pragnąc wszakże, ażeby dyskussya stała się ile możności wszechstronną, dodamy kilka jeszcze uwag do tych, jakie w okólniku 7m zeszły skład Centralizacyi przedstawił.

Zdaje nam się nasamprzód, iż podawane wnioski pochodzą głównie z niezrozumienia, z niepojęcia tego wyrazu: *Towarzystwo*, z przywiązywania do niego wyobrażenia ograniczonego, ścieśnionego, i że dla tego chcianoby je zamienić na ogólniejsze, dokładniéj malujące naturę jego czynności.

Od samego początku emigracyi dała się uczuć potrzeba nie tylko jedności kierunku, ale nadto jedności w tych, którzy osoby do tego kierunku powoływać mieli, skoro Emigracya nie uznała żadnéj władzy *de facto*, skoro wyjście z Ojczyzny zmazało, usunęło, zunieważniło wszelkie dawniejsze urzędy i osobiste pretensye. Jedność ta miała polegać nie tylko na jedności celu, bo takowy, objęty pierwiastkowo jednym wyrazem: wyjarzmienie Ojczyzny, był wszystkim Emigrantom wspólny, ale zarazem na jedności zasad, środków, kierunku. Jedność tę mogło jedynie zjednać dobrowolne każdego

nie zamykamy się w kole uwidzeń, i że jesteśmy ludźmi postępu, aniżeli tworząc w łonie naszém gołosłowne reformy, lub nadając inne nazwisko związkowi.

Jeżeli Centralizacya na aktach w obcych językach wydawanych, używa podpisu *Komitet Centralny*, nie pochodzi to bynajmniéj stąd, aby wyraz *Centralizacya* uważała za niewłaściwy, albo niedostateczny, jakto zdają się wnioskować członkowie z Versailles, ale stąd, że wyraz ten na obcy język przełożyć się nie da. Niewłaściwość owszem upatrywać należy w wyrazie *komitet centralny*, bo ten domniemywać się każe, iż są inne, po innych miastach istniejące komitety, z których jeden tylko nosi Centralnego nazwisko. Jeżeli znowu na niektórych aktach, występowaliśmy jako *Demokracya Polska*, było to stąd, iż przemawialiśmy tak w imieniu Towarzystwa, jak w imieniu kraju, ale też z tego właśnie powodu wyraz ten ogólny do szczególnych tylko aktów zastosować się dający, nie może być wzięty, jak to proponuje S. Rouen, za wyłączne nazwisko związku, mającego w emigracyi siedlisko i kierunek.

Nie wdając się w obszerniejszy rozbiór tego przedmiotu, a mianowicie czy zmiana nazwy pociąga za sobą zmianę rzeczy, jak to przyznaje S. Châlons, lub że żadnéj nie przynosi zmiany, jak to utrzymuje jeden członek z Londynu, sądzimy, iż powody przez nas przytoczone dostatecznemi są do utrzymania téj saméj nazwy: *Towarzystwo Demokratyczne Polskie*, i wnosimy, aby wszelkie wnioski dotyczące zmiany nazwiska, pominięte zostały.

II. WOTOWANIE CZŁONKÓW CENTRALIZACYI PRZY WYBORACH NA CENTRALIZACYĘ.

Członek z *La Chapelle-Blanche* żąda, aby osobny paragraf zastrzegł, iż « członkowie składający władzę, nie będą mogli wotować w wyborach do téj władzy. Wszelkie zabiegi, drogami jawnemi lub skrytemi, ze strony członków Centralizacyi do sciągnienia wotów na ich własne lub inne osoby, będą karane wykreśleniem.» Wniosek ten podzielają Sekcye: Besançon, Châlons-sur-Saône i Jersej. Motywa w téj kwestyi nadesłane zostały, tylko przez Sekcye Châlons i Jersey, i te przytaczamy w całości:

a) Sekcya *Châlons-sur-Saône*: « Wybór Centralizacyi jest to sąd i wyrok Towarzystwa, o zdolnościach i przymiotach członków swojéj Naczelnéj Instytucyi, a ponieważ nikt razem stroną i sędzią być nie powinien, słuszną więc rzeczą żeby członkowie Centralizacyi nie mieli prawa wyborów. Mylnie twierdzicie, jakoby ogół Towarzystwa nic bez opinii swéj władzy przedsiębrać i wykonywać nie był zdolny, kiedy właśnie taż władza (jak to sami przyznajecie) jest tylko odbiciem i wypływem opinii związku; kiedy, mówiąc o przeszłych wyborach, opieracie się na zgodności téjże opinii z myślą ówczesnych Centralizacyj. Ale nie tu leży główny punkt kwestyi. Według nas, najważniéjszą jest rzeczą, aby Towarzystwo Demokratyczne samo przez się myślało, samo wyszukiwało i oceniało swych przewodników, samo w sobie coraz bliżéj się poznawało. Owoż téj samodzielności dotąd nie osiągnęło i osięgnąć nie mogło, spuszczając się wyłącznie prawie na opinię swéj Instytucyi Naczelnéj.

b) Sekcya *Jersey* podzielając powyższy projekt oświadcza: « że nie powodują nią żadna pobudka nieczysta, nienawistna, lub też chęć intrygi albo zawichrze-

nia, ale pragnie jedynie zamknąć usta nieprzyjaciołom naszym, ciągle rzucającym obelgi najniecniejsze, i obwiniającym jakoby Centralizacya była wszechwładną, kierującą dowolnie wyborami, jakoby samo Towarzystwo było li ślepém narzędziem matactwa kilku członków w wykonywaniu swego wszechwładztwa. »

Tu należy jeszcze wniosek Sekcyi *Rouen*, która żąda zamieszczenia następującego paragrafu: « Przy zdaniu sprawy z wotowania, Centralizacya dołączy swe wota do Sekcyi w miejscu której odbywa swe czynności, lub do Sekcyi najbliższéj. » Powód na jakim opiera się Sekcya Rouen, jest ten, « iż władza prawdziwie demokratyczna, by w niczém nie straciła na charakterze, i nie zbliżała się przeto w postępowaniu swojém do władz monarchicznych, powinna usunąć wszelki ślad parcyalności i wpływu, jakiego dopuszczają się tylko władze arystokratyczne przy elekcyach.»

Opinia centralizacyi. — Przedstawiając w okólniku 7m z dnia 9 lutego 1847 r. wniosek powyższy, pierwiastkowo przez dwóch członków z Amiens podany, wyłożyliśmy dla czego wotowanie członków Centralizacyi przy ogłoszeniu rapportu z pierwszego wotowania uważamy za koniecznie potrzebne. Nie powiedzieliśmy tam jak S. Châlons utrzymuje, że ogół bez opinii swéj władzy nic wykonywać i przedsiębrać *nie zdolny*, ale że nic wykonywać i przedsiębrać *nie może*, nie powinien, bo na to postawił władzę, aby w każdym razie jej zdania zasięgnął, jej opinii wysłuchał. Jeżeli pójdzie za tém zdaniem, tém lepiéj; jest to dowodem, że władza zrozumiała myśl jego i poznała potrzeby; utrzymywać, iż tym sposobem ogół Towarzystwa traci samodzielność i pozbywa się wszechwładztwa, byłoby to samo, co zasadzać ruch wszelki na antagonizmie między ogółem Towarzystwa a władzą. Wzgląd na opinię obcą, na opinię osób po za Towarzystwem będących a nawet nieprzyjaciół naszych, jak się S. Jersey wyraża, nie powinienby zasługiwać na uwagę. Róbmy to co za najlepsze dla rzeczy i dla nas samych uważać będziemy, a nie to, co za dobre nieprzyjaciele nasi osądzą; ich rady nie mogą być szczere, pożyteczne, zbawienne, bo dając podobne, powinniby stać w szeregach naszych, nie w rzędzie przeciwników.

Z uwag otrzymanych w tym przedmiocie od kilku sekcyj, a popierajacych myśl naszą, przytoczymy uwagi S. Versailles, jako mogące do rozjaśnienia téj kwestyi posłużyć:

« Członek władzy, mówi S. Versailles, nie przestał być członkiem Towarzystwa; powołany przez większość do spełnienia obowiązków urzędu, do reprezentowania całego ciała, musiał na zaufanie zarobić. Dla czegoż jednocześnie ufać i nieufać? nagradzać wyborem i odbierać prawa obywatelstwa!

« Jeżeli wyłączenie urzędnika od wotowania, ma za pobudkę aby zapobiegnąć wpływowi wywieranemu przez władzę na elektorów, objawieniem swego zdania, to i w tém nietylko nie znajdujemy szkody, ale owszem korzyść dla Towarzystwa. Położenie nasze bardzo wyjątkowe i niezupełnie równe ze społeczeństwem uorganizowaném, w którém siła materyalna wykonawcza gra wielką rolę.

« Wotowanie pierwsze możnaby nazwać niejako wotowaniem

przygotowawczém, wotowaniem na kandydatów, gdzie rozstrzelone zdania objawiają się, dla wskazania osób, którymby życzono sobie oddać zaufanie. Centralizacya zwykle po pierwszém dopiero wotowaniu jawnemi czyniąc swe wota, wskazuje myśl swą, widzenie swe; a jako znająca lepiéj osoby uzdatnione jak wielu członków Towarzystwa, znająca nawet jakie drogi wielbią niektórzy kandydaci pomimo wyznawania jednych zasad, ma obowiązek objaśniania elektorów, celem uskutecznienia zgodnego i stosownego wyboru. Jeżeli Towarzystwo podziela przekonanie władzy, przy następnych wyborach powołuje jéj kandydatów: lecz czasem jak się już zdarzało, przy swych kandydatach Towarzystwo obstaje, ich wybiera, bo wola jego wszechwładna.

« Centralizacya według naszego widzenia powinna dawać objaśnienia elektorom, aby głosów daremnie nie rzucano, bez końca nie wotowano: jest bowiem coś ważniejszego do robienia jak ciągle kreskować. Zdarzyć się może że niektórzy obywatele, lub urzędnicy dotychczasowi, nie chcą lub nie mogą przyjąć lub pełnić obowiązków w Centralizacyi, z rozlicznych powodów, których czasem głosić nie wolno. Czyż nie może się zdarzyć, że ktoś oddalił się lub ma się oddalić w ważnéj missyi? że kogoś ciążą niejakie zarzuty lub podejrzenia? że pomimo innego rodzaju zdolności i zasług kandydata, nieuważa go władza kwalifikującym się do spełniania, trudnego bardzo urzędowania w Towarzystwie? że pomimo chęci służenia sprawie i życzeń wejścia do władzy, komu wiek lub stan zdrowia tego niedozwala? że kandydat nie ma możności mieszkania razem z całym składem dla pracy zarobkowéj, dla familii, przeszkód policyjnych itp.?

« Centralizacya niespełniałaby jak należy swego powołania, gdyby nie usiłowała aby w jéj składzie panowała jedność, że tak powiemy jednorodność konieczna dla władzy kolegialnéj. W krajach gdzie władzę bagnety wspierają, starają się aby cały skład ministrów jeden system, jedne drogi wielbił. Jakżeż w naszém Towarzystwie nie powinniśmy usiłować, aby we władzy był stosowny dobór ludzi? Czyż nie wiemy że nasza władza ma tylko siłę moralną, że ją często anarchia i znudzenie podkopuje, a nieprzyjaciele zasad ciągle attakują?

« Chcąc działać konspiracyjnie na zewnątrz, często powtarzać sobie powinniśmy, że zaufanie władzy nieodzowne, że nie możemy wszyscy rządzić, a większa część słuchać i wykonywać rozkazy musi. Nie zazdrośćmy władzy urzędowania, wielkie jéj obowiązki i odpowiedzialność: wiele ona cierpieć musi i pocisków znosić, na które często i odpowiedać nie godzi się. Nie na naukę do władzy powołujmy, ale wysyłajmy do pracy ciężkiéj: a starajmy się o dobór urzędników takich, aby wewnętrzne zatargi między nimi miejsca mieć nie mogły, bo one psują wiele. »

Opierając się na powyższych uwagach i na tém co powiedzieliśmy w okólniku 7m, proponujemy odrzucić pierwszą część wniosku, to jest aby członkowie Centralizacyi, przy wyborach téj Instytucyi udziału nie mieli.

Co do drugiéj części wniosku, to jest: aby wszelkie zabiegi drogami jawnemi lub skrytemi ze strony członków Centralizacyi, dążące do ściągnienia wotów na ich własne lub inne osoby, karane były wykreśleniem, — nie bylibyśmy przeciwni jéj zamieszczeniu w ustawie, gdyby to nie było zbyteczném, obok rozporządzenia objętego §. 105, który stanowi: iż zaskarżenia o nadużycie władzy, wnoszone być mają za pośrednictwem Sekcyi przedstawiającéj. Nie ulega bowiem wątpliwości, żeCentralizacya, któraby intrygą, pokątnemi drogami lub namową, starała się o wybór tych lub owych osób do Instytucyi, nadużywałaby swéj władzy, a tém samém stawałaby się niegodną zaufania, jakiém ją ogół obdarzył. Zastrzeżenie przeto §. 105 jest ogólne, i stosuje się tak do tego, jak do każdego innego nadużycia władzy, i dla tego nie widzimy potrzeby umieszczenia osobnego przepisu.

III. KONTROLA CENTRALIZACYI.

Sekcye Châlons-sur-Saône, Craon, większość Sekcyi Besançon, jeden członek z Condé sur-Noireau i jeden członek z Lille, proponują ustanowienie kommissyi kontrolującéj do przeglądu czynności Centralizacyi.

a) Większość Sekcyi *Besançon* wnioskuje ustanowienie komitetu poradczego, złożonego z członków siedmiu, któryby łącznie z Centralizacyą w czynach stanowczych naradzał się, i o tém zdawał sprawę Towarzystwu.

b) Sekcya *Craon* « widzi konieczną potrzebę ustanowienia Instytucyi dla dozorowania władzy wykonawczéj, i niedozwalania jéj pogwałcenia wszechwładztwa ogółu, bez którego nie ma demokracyi prawdziwéj, bo chociaż, powiada Sekcya Craon, władza wykonawcza, to jest Centralizacya, jest wypływem woli ogółu, nie idzie za tém, aby taż władza nie mogła przy teraźniejszych ustawach, w brew woli powszechnéj działać. Tego się lękać zawsze należy; ludzie bowiem, szczególniéj doszedłszy do władzy, często się zmieniają, a zmiennictwo to, nie będąc przez władzę inną dostrzeżone, przyniosłoby uszczerbek Towarzystwu. » Z tego powodu, proponuje Sekcya Craon, « aby na przyszłość władza Towarzystwa składała się :

« 1° Z Sekcyi wykonawczéj czyli Centralizacyi złożonéj z pięciu członków, razem mieszkających.

« 2° Z Sekcyi doradczéj złożonéj z siedmiu członków rozsypanych po Emigracyi.

« Attrybucye Sekcyi wykonawczéj mają być następujące :

1° Zatrudniać się czynnie kierowaniem Towarzystwa.

2° Zajmować się ile możność pozwala propagandą zasad przez pisma w rozmaitych językach.

3° Wynajdywać sposoby stosunków z Polską.

4° Podawać pod rozwagę ogółu Towarzystwa wnioski jéj zakomunikowane przez Sekcyę przedstawiającą.

5° Zdawać rapport ze swych czynności co miesiąc każdemu z członków Sekcyi doradczéj, i zasięgnąć ich rady w ważniejszych projektach, tyczących się narodu polskiego.

6° Przedstawiać do ogółu Towarzystwa, aby wyrzekł stosowną karę na członków wichrzących jego porządek wewnętrzny.

« Sekcya doradcza powinna z swéj strony :

1° Zjechać się raz na rok do miejsca pobytu Sekcyi wykonawczéj.

2° Po zebraniu się, wybrać prezesa i sekretarza na cały ciąg swych posiedzeń.

3° W piewszym dniu zebrania się, złożyć przysięgę na piśmie pod słowem honoru człowieka i Polaka, iż nic za obrębem obrad ogłoszoném nie będzie, prócz treści posiedzeń, jeżeli te uchwali za nieodbicie potrzebne do zakommunikowania ogółowi.

4° Posiedzenia powinny być dwa razy na dzień, każde po trzy godziny.

5° Na każdém posiedzeniu zadecyduje, czy członkowie Sekcyi wykonawczéj mają się znajdować na posiedzeniu przyszłém, wszyscy lub pojedynczo.

6° Zażąda zdania sprawy od Sekcyi wykonawczéj wszystkich jéj czynności.

7° Zakommunikowania jéj projektów i rachunków ze wszystkich przychodów i rozchodów nadzwyczajnych.

8° Zadecyduje czy poświęcenie się osobiste lub składka nadzwyczajna pieniężna, dla dobra kraju i Towarzystwa są nieodbicie potrzebne.

9° Zakommunikuje ogółowi Towarzystwa rapport ze swych działań, czy uważa Sekcyę wykonawczą wolną od wszelkich zarzutów, lub zażąda nowych wyborów na całą Sekcyę wykonawczą, lub na kilku jéj członków.

10° Sekcya wykonawcza, po porozumieniu się z członkami Sekcyi doradczéj, naznaczy czas jéj zjazdu w tych trzech miesiącach : wrześniu, październiku i listopadzie.

11° Trwanie obrad Sekcyi doradczéj, dłuższe być nie może jak dni dziesięć.

12° Członkowie Sekcyi doradczéj corocznie będą wybierani przez ogół Towarzystwa.

13° Siedmiu najwięcéj głosów mających, składać będą jéj komplet, a z kolei trzech uważani będą jako zastępcy prawni, w razie choroby lub niemożności przybycia na dzień naznaczony, jednego lub dwóch z siedmiu. »

Oprócz tego, według Sekcyi Craon .

1° Członkowie Sekcyi wykonawczéj pobierać będą po fr. 70 miesięcznie.

2° Członkowie Sekcyi doradczéj, otrzymają każdy po 5 fr. dziennie, przez czas ich posiedzeń, i po 50 cent, na lieue drogi na koszta podróży.

3° Wszystkie wydatki Sekcyi wykonawczéj i doradczéj opłacane być mają z dochodów zwyczajnych Towarzystwa.

c) Jeden członek z Sekcyi *Lille* proponuje również, aby ogół wybierał trzech członków do skontrollowania czynności tak Sekcyi przedstawiającéj, jak Centralizacyi. Kontrollujący, ogłaszając rezultat Towarzystwu, zwracać powinni uwagę na nieskompromitowanie osób w stosunkach z Centralizacyą będących.

d) Należą tu jeszcze następujące uwagi jednego członka Sekcyi Versailles :

« Myśl kontrollowania władz zajęła uwagę wielu członków Towarzystwa ; lecz kontrolla Centralizacyi co do emigracyjnych wewnętrznych działań nie jest przedmiotem : bo gdy jawnie rozbierać czyny i sądzić w zakresie przez ustawę wskazanym wolno , kontrolla już exystuje. Idzie tylko o kontrollę zewnętrzną, krajową, która zbyt trudna : bo władza nasza w wydziale konspiracyjnym mało się różni od dyktatury. Gdyby ona ulegała kontrolli co do czynności zewnę-

trznych przez kommissye wyborowe, traciłaby stosunki i zaufanie braci pod czujnością wrogów zostających; obawa bowiem skompromitowania się byłaby słuszną. W kraju naszym każde podejrzenie, domysł, lub wskazanie drogi do wykrycia sprzysiężenia gra wielką rolę i pociąga za sobą opłakane skutki. Sama zmiana częsta urzędników naszych, a ztąd przypuszczenie coraz więcéj osób do wtajemniczenia już rodzi obawę; cóżby za trwogą przerażeni byli krajowcy, gdyby oprócz pięciu członków władzy, jeszcze kilku widzieli kommissarzy co rok wybieranych do kontrollowania? Gdyby kontrollę zarządzono u nas, mogliby krajowcy zerwać relacye z nami, a szukać związku, któryby wybranym przez siebie urzędnikom całą ufność oddawał. Kontrollę więc ostrożnie wprowadzaćby tylko można i to sposobem bardzo nieznacznym.

« Myśl kontrollowania naszéj władzy co do działań zewnętrznych, wywołały świeże a niepomyślne zdarzenia w kraju; przedmiot to ważny, bo ogólnie wszystkich nas dotyczy; przeto dziwić się nie można, że wielu pragnie wynaleść sposób zapobiegnięcia złemu kierunkowi. Głównie więc o to idzie, jak obok ufności nieograniczonéj a koniecznie potrzebnéj dla naszych sterników, mieć niejaką gwarancyę stosownego działania? rzecz do wynalezienia niełatwa, jednak poszukiwania robić wypada.

« Lubo dyrekcya ruchu który się nie udał, głównie przy krajowcach zostawała, jako przy ludziach z miejscowością, zasobami i wszelkiemi okolicznościami obeznanych; lubo krajowcy są sędziami stanowczo wyrokującymi co do pory, potrzeby, i możności powstania, jednak władza nasza i współdziałacze emigracyjni obwiniani są, jako mający w ruchu wielki udział. Przyczynili się do obwinień, do potępień najwięcéj ci, którzy wiedząc wcześnie o wszystkiém, milczeli lub przed ruchem odsunęli się; po rozpoczęciu zaś walki znowu z uwielbieniem odzywając się, zabierali się do wspierania takowego: dopiero po wypadkach wyprowadzili na scenę niesnaski domowe, wewnętrzne, aby ztąd jakąś zasługę w miejsce zasłużonéj kary uzyskać. Była nawet w części wina niektórych działaczy emigracyjnych, kiedyśmy ich publicznie oskarżali, potępiali a nawet z grona naszego wyrzucali. Rozróżniliśmy jednak winnych od niewinnych, gdyśmy jednych ukarali, a drugich nowém otoczyli zaufaniem. Głównie jednak zaburzenie w gronie naszém podniecają przeciwnicy zasad, które wielbimy; rzucając między nas kość niezgody, sieją oni nieufność do osób u steru będących. Jest to takt przeciwników aby zakryć zamiary rozbicia naszego związku, attakując przywódzców, obarczając ich fałszywemi zarzutami; wiedzą że się bronić nie mogą, bez wykrycia tego co tajném być powinno. Położenie więc nasze i z tego względu na wielką ostrożność zasługuje.

« Kontrolla atoli, a bardziéj pewna gwarancya potrzebną się okazując, nie może być inna, jak przez dobieranie do składu władzy nowo wybieranéj kilku osób, mogących przejrzeć i ocenić postępowanie składu kończącego swe urządzenie, i powiedzieć stowarzyszonym:

« że podzielają drogi obrane albo takowe naganiają;

« że mogą z pozostałymi być w harmonii, albo nowego dokompletowania żądają;

« że widzą acz niestosowne lecz sumienne działanie, lub znajdują wykroczenie i żądają ukarania przestępnych.

« Chcąc aby nowo wybrani mogli legalnie postępować, wypada aby w wię-

kszości znajdowali się, to jest trzech, bo mniejszość nie mogłaby nic przeciw decyzyi większości władzy działać legalnie; chyba gdyby przepis był wyraźny iż nowi dwaj członkowie acz w mniejszości będący, raz tylko to jest kontrollując dawną władzę, upoważnieni są do działania jak gdyby większość stanowili. W każdym jednak razie wybór czy trzech, czy dwóch nowych, koniecznieby powinien być prawem zastrzeżony, i niedozwolony wybór z dawnego składu jak liczby oznaczonéj po pierwszych dwu wotowaniach, wprowadzając przepis w rygor lub nie. Za wyborem dwu nowych, mówi jeszcze, jak niektórzy członkowie Towarzystwa mniemają, potrzeba utrzymania się na raz obranéj drodze, w jednym systemie, i na straży niezmiennéj formy i t. d; to wszystko do ocenienia wyborcom zostawia się, wybór jednak nowych członków nie byłby koniecznym gdyby przy pierwszych dwóch wotowaniach, powołano trzech przynajmniéj członków z dawnego składu. Taki wybór uważaćby wypadało za dowód zaufania dawnemu składowi, a przeto żadna kontrolla nie potrzebna. Podaję więc projekt następujący:

§ 62. *a*) Zwyczajne wybory co rok na członków Centralizacyi odbywać się będą.

b) Wychodzący na nowo obrani być mogą, ze względem na następujące zastrzeżenie:

c) Gdyby przy pierwszych dwóch wotowaniach nie została powołana większość dawnego składu do urzędowania nowego, już przy następnych tylko jeden może być powołany do Centralizacyi z dawnego składu, a dwóch nowych.

d) Gdyby trzech nowych powołanych było do władzy, ci stanowią kontrollę dawnego składu: a nawet dwóch nowych ma tę samą attrybucyę, jeżeliby trzeci członek dawnego składu, dopiero przy trzeciém wotowaniu powołany został do urzędowania.

Opinia centralizacyi. — W przedstawionych powyżéj wnioskach, zdaje się iż mięszały się z sobą dwie myśli: jedna ogólna, ustanowienia jakiéjkolwiek kontrolli, druga szczegółowa, ustanowienia komitetu nadzorczego, lub sekcyi doradczéj; — myśli te, jakkolwiek do jednego mają zmierzać celu, to jest do zabezpieczenia ogółu od przekroczeń władzy, złe skutki dla sprawy sprowadzić mogących, przecież w rozwinięciu są z sobą zupełnie różne. Zaprowadzając Sekcyę Doradczą, jak chce Sekcya Craon, nie idzie już o samo kontrollowanie czynności Centralizacyi po pewnym przeciągu czasu, ale o kontrollowanie jéj ciągłe, nieustanne, przy każdym nowym wniosku, lub projekcie. W takim razie, władza Towarzystwa któraby sama przez się nic przedsiebrać nie mogła, nie miałaby znaczenia; jéj czynności, skoroby za każdą razą należało zasięgnąć wprzód zdania członków Komitetu Nadzorczego, czy Sekcyi Doradczéj, po całéj emigracyi rozrzuconych, byłyby najczęściéj przedsiębrane po niewczasie, a zatem bezskuteczne. Pomijamy inne a bardzo liczne niedogodności, które proste odczytanie projektu przez Sekcyę Craon podanego nasuwa, a zastanowimy się nad samą myślą kontrolli, jakkolwiek przedmiot ten rozbieranym już był w okólniku 7^{m}, a żadna Sekcya z podających wniosek, nie przytoczyła nowych motywów.

Czynności Centralizacyi są dwojakiego rodzaju: jedne dokony-

wane jawnie, publicznie, z otwartém współdziałaniem Towarzystwa; drugie, tajemnie, dotyczące stosunków Towarzystwa z krajem. Do pierwszych, objawionych na zewnątrz publicznemi aktami a przeto wszystkim znojomych, nie mieli zapewne proponujący na myśli zastosować kontrolli, ponieważ w czynnościach tego rodzaju jest ona przez całe Towarzystwo dokonywaną — zobaczmy zatém czy kontrolla może być zastosowaną do czynności drugiego rodzaju, to jest do czynności zewnętrznych.

Ażeby kontrolla czynności zewnętrznych była podobną, musiałaby być zrobioną 1° po upływie pewnego czasu, na oznaczenie którego długości musiałaby wpływać natura działań; nie wtedy zatém kiedy następują wybory do Centralizacyi, ale wtedy kiedy pewien perjód tych czynności upłynął, kiedy przedsięwzięte środki pomyślne lub mniéj pomyślne wydały skutki; — stąd o czasie do kontrolli, nie Towarzystwo ale sama Centralizacya sądziéby mogła. 2° Kontrolla powinna obejmować nie tylko czynności zamierzone przez Centralizacyę tu w Emigracyi, ale i te które dokonywają się w kraju, i nie tyle zamiary i przedsiębrane środki, ile ich wykonanie i skutki, więcéj zatém być kontrollą współpracowników naszych w kraju, jak saméj Centralizacyi. 3° Aby rozpoznać i ocenić czynności Centralizacyi, trzeba być w obiegu wszystkiego, trzeba je samemu prowadzić, aby zbadać przeszkody, i trudności usunięcia zawad; wyznaczeni do kontrollowania, na czas krótki, ograniczony, nie mieliby zatém ani dość sposobności, ani dość znajomości, do wypełnienia powierzonych im obowiązków z pożytkiem, i musieliby po największéj części przestać na zdaniu Centralizacyi lub na objaśnieniach przez nią dostarczonych. 4° Jeżeliby kontrolla złożoną była z małéj liczby osób, Towarzystwo w przypadku kollizy imiędzy Centralizacyą a kontrollą, nie wiedziałoby z pewnością komu należałaby się słuszność, i może nową kontrollę wyznaczyćby musiało. Jeżeliby przeciwnie kontrolla z wielkiéj złożoną była liczby, w ówczas, nie mówiąc już o niepodobieństwie zgromadzenia na dany czas znacznéj liczby osób, Towarzystwo utraciéby mogło wpływ i możność zawiązania jakichkolwiek stosunków, bo nikt z nim współdziałaćby nie chciał, dla prostéj obawy niewydania tajemnic. Niedogodność ta powiększyłaby się jeszcze, gdyby kontrolla odbywać się miała corocznie, i gdyby coraz inne osoby były do niéj powoływane. 5° Przez czas trwania kontrolli, a nawet aż do zatwierdzenia przez Towarzystwo rapportu kontrollerów, wszelkie czynności Centralizacyi musiałyby być zawieszone, bo alboby ona sama obawiała się dalszych kroków przedsiębrać, albo wydawane przez nią polecenia nie miałyby powagi nakazu, jako pochodzące od władzy, która za działania swoje może być naganioną i pod sąd Towarzystwa oddaną.

Te niedogodności nie poraz pierwszy przedstawione są w Towarzystwie. Przy tworzeniu ustawy, spowodowały one Towarzystwo do odrzucenia proponowanych naówczas wniosków kontrolli, i do przyjęcia raczéj téj zasady, że w przypadkach zarzutów lub nieukontentowania przeciw władzy, lepiéj jest zmienić ją w całości lub części, aniżeli zaprowadzać kontrollę. Niedogodności te nie zmieniły się w ni-

czém, bo nie są one czasowe, ale przywiązane do natury proponowanego środka. Miał je na uwadze członek z S. Versailles. Wniosek jego nie ma tych niedogodności; proponuje on innego rodzaju kontrollę, tę która jedynie jest możną, która dotąd odbywała się w Towarzystwie, to jest kontrollę przez wprowadzenie nowych osób do władzy — ale systematyzując znów to wprowadzenie nowych członków do Centralizacyi, przepisując iż ono w niektórych tylko przypadkach miejsce mieć powinno, projekt członka z S. Versailles pociąga za sobą złe innego rodzaju, to jest: 1° że ścieśnia wolę Towarzystwa, która przez cały ciąg wyborów musi być niekrępowana żadnym przepisem; 2° że wotowanie na Centralizacyę, odbywając się w dniu jednym, może niekiedy za drugiém wotowaniem nie dojść do skutku, nie dla niechęci Towarzystwa do utrzymania większości z dawniejszego składu, ale dla nienadesłania wotów na czas oznaczony: — wówczas zatém, oddalając przy trzeciém wotowaniu, według wniosku projektującego, członków dawniejszego składu, jakkolwiek bardzo już znaczną liczbę wotów posiadających, większość wotujących miałaby sobie narzuconą wolę mniejszości. 3° Przy trzeciém wotowaniu w Towarzystwie, wota zwykle się skupiają, czwarte wotowanie kończy wybory, i bardzo rzadko potrzebne jest piąte, odsuwając zaś według projektu członka z Versailles kandydatów najwyżéj postawionych przy trzeciém wotowaniu, wypadałoby nie raz rozpoczynać wotowanie, a tém samém wybory coraz więcéj przedłużać; prosty rzut oka na którąkolwiek z tablic rapport z wotowania przedstawiających, bliżéj myśl naszą wytłumaczy.

Członek z Versailles popełnia jeszcze błąd jeden, który nam wytknąć należy. Błędem tym, jest zdanie, że kontrolla wówczas tylko może mieć miejsce, jeżeli nowo wybrani członkowie znajdą się w większości trzech przeciw dwom, lub przynajmniéj w mniejszości dwóch przeciw trzem z dawnego składu. My sądzimy, że kontrolla również być może, kiedy jeden członek, jak kiedy trzech nowo wybranych zostało, zdanie jednego albowiem, że czynności przez Centralizacyę źle były prowadzone, że jéj władzy zakres przekroczony, jéj środki niedostateczne, lub jéj system szkodliwy, nie mniéj miałoby wagi w Towarzystwie, jak zdanie podobne przez dwóch lub trzech członków objawione, i w takim razie Towarzystwo byłoby zmuszone przedsięwziąść innego rodzaju środki; pozostawienie albowiem mniejszości lub większości przy władzy, i dokompletowanie tylko składu Centralizacyi, nie zaradzałoby wszystkiemu.

Na tych uwagach oparci, sądzimy że jedynie niczém nieskrępowana zmiana Centralizacyi, najskuteczniéj potrzebie kontrolli może odpowiedzieć, i dla tego projektujemy, aby wszelkie inne w tym przedmiocie wnioski, odrzucone zostały.

IV. PISMO TOWARZYSTWA.

Sekcya *Châlons-sur-Saône* domaga się, aby cały rozdział o Pismie Towarzystwa został w nowéj ustawie zamieszczony. Motywa jéj są następujące: « Ze smutkiem widzieliśmy wypuszczony z projektu Ustawy cały rozdział o Pismie

Towarzystwa, a to z powodu jakoby *Demokrata* miał je zupełnie zastępować. Jeżeli wam się zdaje, że stowarzyszenie liczące przeszło 1,500 członków, a na tułactwie *głównie* zajęte propagandą, może poprzestać na tygodniowym, dwućwiartkowym dzienniku, którego trzecią część zajmują bieżące nowiny i doniesienia, a dwie inne są zapełnione płodami pióra członków Centralizacyi lub jéj przybocznych pisarzy; jeżeli w tém ulotném pisemku, do którego przystęp tak trudny, a przestrzeń tak ciasna, chcecie zamknąć całą żywotność umysłową, całą filozoficzną, socyalną i polityczną duchowość stowarzyszonéj Demokracyi Polskiéj; jeśli opinię Władzy i jéj najbliższych zwolenników chcecie narzucać ogółowi, i wyłączny głos, wyłączne jéj tylko zgotować panowanie, — o! w takim razie radzilibyśmy zmazać z naszego Towarzystwa to miano, którém się chlubić ma prawo, a któreby mu służyć nie mogło, boć przecie i w konstytucyjnych monarchiach, lubo ścieśniona istnieje wolność mowy, pisma i druku.»

Przywrócenia rozdziału o piśmie Towarzystwa, żąda także członek z *Condé-sur-Noireau,* z tą zmianą, aby raz na tydzień było wydawane, lecz sądzi że pismem tém może być wychodzący dotąd w Paryżu *Demokrata Polski*.

Opinia centralizacyi. — Wypuszczając z projektu ustawy rozdział o piśmie Towarzystwa nie powiedzieliśmy bynajmniéj aby dziennik *Demokrata* zastępować już miał wszelką popagandę — ale sądziliśmy, że takowa, wstąpiła już na inne pole; że nie chodzi dziś o dyskussyę pierwiastkową zasad demokratycznych, ale że owszem propaganda zwróconą być powinna do kwestyi czynu, do kwestyj bieżących, chwilowemi okolicznościami wywołanych, i że temu dziennik *Demokrata* a obok tego inne pisma i broszury lepiéj odpowiedzieć potrafią, aniżeli pismo w pewnych, stale oznaczonych wydawane przestankach. Zdanie to utrzymujemy i teraz. Zresztą artykuły prawa, nie przyczynią się w niczém do rozszerzenia propagandy; Centralizacya wzywała zawsze o pomoc, o współuczestnictwo w tego rodzaju czynnościach, i używała ku temu wszelkich możebnych środków. O pomoc, o udział wzywa i dzisiaj; nie odrzucała i nie odrzuci żadnéj pracy, jeżeli ona odpowiadać będzie zasadom Towarzystwa, stanowisku, polityce jego i potrzebom sprawy narodowéj, a wszystko zapewne jedno, czy prace takowe zamieszczone będą w piśmie Towarzystwa, w *Demokracie*, czy oddzielnych broszurach. I dla tego utrzymując się przy naszém zdaniu, jesteśmy za wypuszczeniem rozdziału o piśmie Towarzystwa.

O innych twierdzeniach sekcyi *Châlons* jeszcze w inném miejscu będziemy mieli sposobność pomówić.

V. SĄDOWNICTWO.

Ośmiu członków Sekcyi *Londyn* w przedmiocie sądownictwa przesłało nam osobny projekt, różny od dotychczasowych przepisow, i dlatego tu go przedstawiamy. Projekt ten jest następujący:

« Zważywszy że jest obowiązkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, skoro podejmuje się członkom i sekcyom swym sprawiedliwość wymierzać, zabezpieczyć im równie dla wszystkich przystępny, bezstronny i światły wymiar;

« Zważywszy że dobra sława Towarzystwa, skuteczność jego wyroków i wewnętrzny czynności jego porządek, zależą od uszanowania jakie wyroki te, tak zewnątrz, w opinii powszechnéj, jako też wewnątrz, w sumieniu członków jego znajdują;

« Zważywszy na prawo jakie członkom Towarzystwa służy, żądania rękojmi form sądowniczych przeciw błędom w jakie sędziowie, dwustronném sprawy przedstawieniem, nieobjaśnień, wpaśćby mogli, a nawet koniecznie musieli;

« Ale z drugiéj strony zważywszy na prawo zarazem i najświętszy obowiązek Towarzystwa, chronienia bytu swego przed niebezpieczeństwem jakiém zagrozićby mu mogły, przewłoka wyroków i wichrzenie pod zarzutem zostających, a udziału w czynnościach Towarzystwa niepozbawionych członków;

« Członkowie Sekcyi Londyn nie znalazłszy w projekcie do ustawy sądowniczéj przez Centralizacyę do uwag podanym, warunków odpowiednich wyżéj wyrażonym zasadom, postanowili przedstawić rozwadze Centralizacyi, a następnie rozwadze i postanowieniu Towarzystwa następujace w urządzeniu władzy sądowniczéj zmiany:

A. URZĄDZENIE WŁADZY SĄDOWNICZÉJ.

Władza sądownicza jest stopniowaną. Trzema stopniami władzy sądowniczéj są: 1° Sąd oskarżenia, 2° Sąd wyroku. 3° Sąd ostatecznéj rewizyi.

I. Sąd oskarżenia.

1° Sądem oskarżenia są:

a) względem członków Towarzystwa, Sekcye do których należą, z którémi się znoszą.

b) względem Sekcyi całych, lub też wyobrażających je i w ich imieniu działających większości: Centralizacya.

2° Sąd oskarżenia stanowi czyli zarzuty w skardze wymienione są téj natury, iż gdyby dowiedzione były, stanowiłyby przewinienie przeciw Towarzystwa zasadom, bytowi lub ustawie, albo też przeciw głównym za podstawę wszelkiego stowarzyszenia służącym moralności przepisom.

Gdyby sąd oskarżenia znalazł że zarzuty nie są téj natury, ogłosi je za żadne w obec Towarzystwa i sprawę umorzy.

W razie przeciwnym przyjmie zaskarżenie, wymieni i opisze zarzucone przewinienie i odda oskarżonego pod sąd wyrokujący.

W żadnym przypadku dowodów nie będzie oceniał, ani kary do przestępstwa stosował.

Sądowi oskarżenia służą prócz tego prawa sądu pojednawczego wedle przepisów postępowania prawnego w § 4.

3° Sekcya staje się sądem oskarżenia dopiero na posiedzeniu umyślnie na to zwołaném i pod przewodnictwem obranego na ten raz prezydującego.

Wszystkie jéj sądowe czynności wymagają kompletu większości członków jéj czynnych, nie licząc w nich stron w sporze będących, które do składu sądowego nie wchodzą i na naradzie sądowéj obecnemi być nie mogą. Oprócz stron, wyłączeni są ze składu sądowego członkowie zawieszeni wyrokiem sądowym w prawach członków czynnych. Żadne inne wyłączenie z sądu oskarżenia miejsca nie ma.

4° Centralizacya zamieni się na sąd oskarżenia, ile razy na wniosek którego z członków Towarzystwa lub swoich, lub któréj Sekcyi za właściwe osądzi.

II. Sąd wyroku.

1° Sądem wyroku jest Sekcya na którą koléj sądu bratniego wedle przepisów dawnéj ustawy sądowéj przypada, lub też która do zastąpienia jéj wedle niniejszych przepisów powołaną będzie.

2° Sąd wyroku, czyli bratni rozważa złożone mu za i przeciw dowody i rozumowania, stanowi o ich ważności, w razie potrzeby zasięga od członków, Sekcyj i władz Towarzystwa objaśnień wprost sprawy przyniesionéj tyczących się, i przez ustawę nie zostawionych do wyłącznéj Centralizacyi wiedzy; wzywa w każdym razie strony w sporze będące do złożenia mu wszelkich tłumaczeń lub dowodów jakie dla usprawiedliwienia siebie za potrzebne uznają; gdy się nareszcie sam dostatecznie objaśnionym być uzna, stanowi o istnieniu, rodzaju i stopniu winy,— stosuje do niéj zgodną z duchem i przepisami ustawy karę, i niezwłocznie wyrok swój Centralizacyi w oryginale, Sekcyi przedstawiającéj, i Sekcyi sądu oskarżenia dla udzielenia stronom, w kopii poświadczonéj przesyła.

3° Sekcya sądu bratniego ulega wszystkim względem zawiązania, urządzenia się i kompletu przepisom, sądowi oskarżenia wedle § 3. Roz. 1 służącym.

III. Sąd ostatecznéj rewizyi.

1° Sądem ostatecznéj rewizyi jest Sekcya przedstawiająca, lub w przypadku przewidzianym w § 8 Tyt. B. o postępowaniu prawném, najliczniejsza.

2° Sąd ostatecznéj rewizyi pełni dwojaki obowiązek:

a) Roztrzyga ostatecznie zarzuty czynione właściwości sądowéj niższych instancyj lub ich członków.

b) Przyjmuje lub odrzuca zaniesione do niego odwołanie się od wyroków sądu bratniego, ze względu na jego formę i powody.

W razie przyjęcia go, wydaje ostateczny wyrok wedle złożonych w niższych Instancyach dowodów i objaśnień, z dołączeniem do nich samego aktu odwołania się;

Żąda od stron i niższych Instancyj sądowych takowych względem dokumentów złożonych objaśnień, jakie sam za potrzebne uzna;

Stanowi względem wyłączenia z pomiędzy siebie członków, którychby sam za interessowanych osobiście w sprawie przyniesionéj być uznał.

3° Sekcya Przedstawiająca ulega wszystkim przepisom w § 3, Rozd. I, i § 3, Rozd. II, sądowi oskarżenia i sądowi wyroku służącym.

B. POSTĘPOWANIE SĄDOWE.

1° Aby oskarżenie wdanie się sądowe za sobą pociągnęło, potrzebuje być na posiedzeniu otwartém Sekcyi właściwéj lub Centralizacyi wniesioném przez członka lub członków Towarzystwa, i lub przez nich sekretarzowi na piśmie, z wymienieniem zarzutu i osoby oskarżonéj i z podpisem oskarżyciela lub oskarżycieli, złożoném, lub też protokularnie przez sekretarza w obec oskarżycieli spisaném i podpisami ich opatrzoném.

2º Skoro zaskarżenie takowe zaniesioném zostanie, sekretarz zapisze je na końcu obecnego porządku dziennego, a prezydujący, przed rozwiązaniem posiedzenia, położy członkom obecnym pytanie: « Jaki dzień, godzinę i miejsce w przeciągu drugiego tygodnia, licząc od końca dnia obecnego, wyznaczają na posiedzenie sądowe. » Uchwała ta zapisaną będzie w potokule.

3º Nazajutrz po skardze, sekretarz wyprawi do wszystkich członków Sekcyi uwiadomienie o skardze i o uchwalonéj porze posiedzenia sądowego. Przybycie na to posiedzenie, a w razie niemożności uwiadomienie sekretarza o jéj powodach, będzie dla wszystkich członków obowiązującém.

4º Skoro się w dniu oznaczonym komplet potrzebny z odczytania listy imiennéj okaże, Sekcya zamieni się przez obranie prezydującego na sąd oskarżenia, przed którym sekretarz, oskarżenie zaniesione z protokułu odczyta, a oskarżyciel je rozwinie i dowodami lub świadectwami wesprze.

Nieobecność oskarżyciela pociąga za sobą upadek sprawy i potrzebę ponowienia skargi.

Po wysłuchaniu zaskarżenia, sąd wysłucha odpowiedzi oskarżonego, czyli to ustnéj, czyli też na pismie przysłanéj; w razie obecności stron obu, prezydujacy obowiązany będzie dozwolić każdéj z nich powtórnego głosu, a za poparciem żądania przez którego z sędziów, i więcéj. Położy także stronom pytanie, jakie jemu, lub któremu z sędziów do objaśnienia sprawy potrzebnemi wydawać się będą.

Skoro sąd, przez podniesienie rąk, za dostatecznie oświeconego się uzna, Prezydujący położy w obec stron zapytanie sędziom: «Czyli uznają że oskarżenie zasługuje na rozpatrzenie przez sąd bratni? »

Jeżeli żaden z sędziów ręki nie podniesie, prezes wezwie skarżącego do cofnięcia skargi, i strony obie do pojednania się.

W razie podniesienia ręki przez jednego z sędziów, lub uparcia się skarżącego przy skardze, prezydujący zawezwie strony do oddalenia się, i otworzy dyskussyę sądu nad pytaniem: « Czyli czyn zarzucony stanowi przewinienie przeciw Towarzystwu, jego celom, Ustawie lub przepisom ogólnéj moralności. » Pytanie roztrzygnie większość obecnych sędziów.

Większość negatyw pociągnie za sobą umorzenie sprawy i rozwiązanie sądu, o którém prezydujący stronom natychmiast doniesie.

Większość affirmatyw pociągnie za sobą wybór kommissyi redakcyjnéj z członków trzech złożonéj do spisania aktu oskarżenia w imieniu Sekcyi, w przeciągu dni trzech, i jeżeli sąd za właściwe dla dobra Towarzystwa uzna, zawieszenie oskarżonego w prawach członka czynnego Towarzystwa do czasu zawyrokowania przez sąd bratni. O tém postanowieniu, strony takoż natychmiast w otwartym sądzie uwiadomionemi zostaną, i posiedzenie solwowane.

W przeciągu dozwolonych jéj dni trzech, kommissya redakcyjna wręczy sekretarzowi Sekcyi trzy kopie podpisane aktu oskarżenia i złożone na pismie dokumenta stron obu. Sekretarz kopie te do podpisu prezydującemu poda, swoim podpisem za wiarogodność opatrzy, po jednéj z nich przeszle stronie oskarżonéj, stronie skarżącéj i Centralizacyi, i do téj ostatniéj dołączy złożone przez strony

kokumenta, jakoteż wypis dokładny z protokułu, całego postępu sprawy przed sądem oskarżenia.

5° Centralizacya, skoro akt oskarżenia wraz z annexami odbierze, na pierwszém zwyczajném swém posiedzeniu wyznaczy Sekcyę, na którą koléj sądu bratniego przypada, i uwiadomienie o niéj z imionami i nazwiskami składających ją członków stronom obu, na ręce sekretarza Sekcyi, przeszle. Od chwili odebrania przez zaskarżonego tego uwiadomienia, zostawi mu się dwa tygodnie czasu do przesłania swéj, przed sądem wyrokującym na ręce Centralizacyi, obrony, i jeżeli ma do uczynienia jakie zarzuty przeciw właściwości Sekcyi bratniéj lub pojedynczych członków, do przedstawienia takowych Centralizacyi.

W takowym wypadku, Centralizacya zarzuty te rozpatrzy, a gdyby słuszność ich uznała, wyłączenia stwierdzi, i jeżeli całą Sekcyę kolejną lub większość obejmują, Sekcyę inną na sąd bratni naznaczy, o czém strony zwykłą przez sekretarza drogą uwiadomi, sprawę zaś do Sekcyi naznaczonéj przeszle.

Gdyby przeciwnie Centralizacya niewłaściwemi które z wyłączeń uznała, wtedy przedstawi skarżącego żądanie i swoją odpowiedź roztrzygnieniu Sekcyi Przedstawiającéj, która je na najbliższém swém posiedzeniu większością głosów obecnych roztrzygnie i o swym wyroku Centralizacyę uwiadomi. Stosownie do niego Centralizacya postąpi sobie jak wyżéj, i uwiadomi o skutku strony.

Gdyby po pierwszém swém stron, o naznaczonéj Sekcyi sądu bratniego uwiadomieniu, Centralizacya w przeciągu trzech tygodni żadnéj nie odebrała odpowiedzi, wtedy przeszle akt oskarżenia z annexami Sekcyi bratniéj w uwiadomieniu swém wymienionéj.

6° Natychmiast po odebraniu od Centralizacyi aktu oskarżenia i annexów, sekretarz Sekcyi bratniéj wezwie ją w przeciągu tygodnia jednego na posiedzenie sądowe.

O potrzebie nowych objaśnień, sąd bratni sam stanowić będzie.

Będzie miał wolność odroczenia posiedzenia swego do czasu otrzymania takowych objaśnień, jakie za potrzebne uzna.

Po uchwaleniu, że dostatecznie objaśnionym się sądzi, zawyrokuje większością o winie oskarżonego, jéj naturze, stopniu i zastosowaniu kary.

Zawyrokowawszy, wyrok swój wymotywowany, wraz ze wszystkiemi annexami przeszle do Centralizacyi, dla udzielenia go w kopii stronom, i w razie ich zaprzestania na nim, dla wprowadzenia go w skutek.

Prawo zastrzeżenia appellacyi do sądu ostatniéj rewizyi, służyć będzie stronom obu przez dwa tygodnie od czasu odebrania wyroku.

W razie nieodebrania w przeciągu trzech tygodni, od dnia wyprawienia uwiadomienia swego, appellacyi, Centralizacya wyrok Sekcyi bratniéj w wykonanie wprowadzi; w razie przeciwnym, wyrok sądu bratniego wraz z apellacyą, przeszle Sekcyi Przedstawiającéj.

7° Sekcya Przedstawiająca zawiązawszy się w sąd na posiedzeniu przez sekretarza jéj zwołaném, po obraniu prezesa rozpocznie posiedzenie od odczytania wyroku sądu bratniego i załączonéj do niego appellacyi.

Pierwszém zapytaniem, nad którém się zastanowi, będzie: « Czyli powody wyło-

żone w akcie appellacyi są ważne, » a takowemi je nie znalazłszy, appellacyę odrzuci, i wyrok sądu bratniego w całéj jego mocy zostawi, o czém natychmiast uwiadomi Centralizacyę i strony.

W razie znalezienia powodów appellacyi ważnemi, Sekcya Przedstawiająca przyjmie sprawę pod swoje własne rozpatrzenie, i wtedy postąpi sobie w celu objaśnienia się tak, jak sama za właściwe uzna.

Wyrok swój wymotywowany udzieli w kopii Centralizacyi i stronom.

Wyrok ten będzie ostatecznym i żadnemu odwołaniu się, przesądzeniu lub protestacyi nie uległym.

8° W razie gdyby przez oskarżenie którego z członków swoich, Sekcya Przedstawiająca stała się sądem oskarżenia, lub gdyby z powodu znacznéj liczby wyłączeń w jéj członkach, zabrakło jéj potrzebnego sądownictwom kompletu, wtedy miejsce jéj zastąpi Sekcya najliczniejsza, jako sąd ostatecznéj rewizyi.

9° W razie zamienienia się Centralizacyi na sąd oskarżenia, naznaczenie Sekcyi bratniéj należyć będzie wprost do Sekcyi Przedstawiającéj, która wszelkie wyłączenia kwestye, od razu przyjmować i roztrzygać będzie.

Inne przepisy nie będące z tym projektem w sprzeczności, proponuje Sekcya Londyn zatrzymać w Ustawie.

Opinia centralizacyi. Ażeby ocenić o ile projekt przez 8iu członków Sekcyi Londyn podany jest niewłaściwym, dosyć będzie przytoczyć w krótkości powody, jakie skłoniły Towarzystwo do ustanowienia u siebie dotychczas istniejącego sądownictwa, które w przedstawionym projekcie Centralizacyi, żadnéj nie uległo zmianie. Powody te wyjmujemy z okólnika 7° z dnia 16 maja 1838 r., są one następujące: 1° Towarzystwo nasze jest polityczne, a zatém powinno mieć przedewszystkiém tę pewność, iż szkodliwe indywidua wydalone z niego zostaną. Dla pojedynczego członka wykreślenie nie zawsze jest karą, jest to tylko usunięcie go na czas pewien; powrót do Towarzystwa wzbronionym mu nie jest, droga do poprawy zostawiona; gdy dla Towarzystwa pozostawienie szkodliwego, inne mającego wyobrażenia, nie chcącego ulegać woli ogółu, w przeciwnym działającego duchu, niepowetowaną przynosi szkodę, bo rozrywa potrzebną w każdém działaniu jedność myśli i widoków. 2° Postępowanie sądowe i każde prawo powinno być jasném, prostém i krótkiém, a zatém nie obejmować przepisów podrzędnych i drobiazgowych. 3° Skarga i appellacya zaniesioną być może przez każdego członka Towarzystwa, a tém bardziéj przez Centralizacyę, gdyż wyjąwszy sprawy osobistéj godności, w których sprawa nosi pojedynczy charakter, w których sam skarżący jest interessowanym, niemal wszelkie inne mają interes Towarzystwa na względzie; każdy z członków interessowanym się staje, każdego obchodzi, żeby albo oskarżony z zarzutów mu poczynionych oczyszczonym, albo usunionym z Towarzystwa został. 4° Sekcya nie jest żadną instytucyą ściśle z bytem samego Towarzystwa złączoną; Towarzystwo nie składa się z Sekcyj lecz z członków, i dla tego to wota dawane są pojedynczo, a sekcye tylko w interesach miejscowych stanowią, i jedynie dla większéj spójni, wszechstronniejszéj rozwagi i utrzy-

mania porządku w Towarzystwie są pożądane i zaprowadzone. Centralizacya zatém, dozorując je i oskarżając, nie dozoruje, nie oskarża sekcyi jako instytucyi, ale oskarża składających ją pojedynczych członków a to w celu zapobieżenia prędko i skutecznie, aby nie wystąpowali przeciw woli ogółu, przeciw prawu, a tém więcéj aby nie działali ze szkodą sprawy powszechnéj. 5° Że wszystkie sprawy przechodzić powinny nie tylko za pośrednictwem Centralizacyi, aby jako władza Towarzystwa o wszystkiém zawiadomioną została, wpływu swego na umorzenie sprawy, jakoby sąd pojednawczy, użyła, ale nadto że ona jedna, w obiegu będąc wszystkich czynności, i zmian zamieszkania pojedynczych członków, sama tylko może dostatecznie wyinstruować sprawę, i objaśnienia przez sąd bratni wymagane ściągnąć.

Projekt podawany przez 5[u] członków sekcyi Londyn, powyższe zasady całkiem pomija, i dla tego, że tu przytoczymy uwagi jednego z członków Sekcyi Londyn, «jest niepraktyczny i nieodpowiedni. Niepraktyczny, gdyż niepodobna byłoby ukończyć sprawę, jeżeli przedłużyć ją byłoby oskarżonego zamiarem. Przepisywanie sprawy na kilka rąk, zmiana sędziów, sądów, rozsyłanie jéj już to Centralizacyi, sądowi bratniemu, sądowi oskarżenia, to znów sądowi rewizyi, wymagałoby osobnych instytucyj sądowniczych, li na ten cel ustanowionych i temu wyłącznie oddanych. Skąd wyniknęłyby znaczne koszta, marnotrawiące fundusze Towarzystwa na inny cel przeznaczone.

«Projekt jest jeszcze nieodpowiedni, gdyż związek polityczny, jakim jest Towarzystwo, mający na celu wyjarzmienie Ojczyzny wszystko do tego celu stosować musi; w związku takim, o zabezpieczenie jego bytu, o rozszerzenie środków działalności więcej dbać należy, jak o zabezpieczenie indywidualności. Wyjątkowe położenie nasze, nie dozwala nam zaprowadzić takiéj instytucyi sądowniczéj, jaką naród, społeczeństwo już uorganizowane mieć może. Wchodząc w to położenie, w naturę związku politycznego, wszelkie w niém drobiazgowe przepisy są jedynie przeszkodą w osiągnieniu głównego celu, ponieważ odrywają od czynności ważniejszych, tak naczelną władzę, jako i pojedynczych członków, zmuszonych dla tych przepisów oddawać się bazgraniom foliałów do niczego nieprowadzących.»

UWAGI SZCZEGÓŁOWE.

PRAWO ZASADNICZE.

§ 1.

a) *Sekcya Figeac* proponuje następującą zmianę: Demokracya Polska jest jedna i nierozdzielna, uorganizowana w Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Celem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego jest niepodległość Polski w granicach przedrozbiorowych, zasadą i środkiem demokracya, braterstwo całego ludu polskiego. Rękojmią, wszystko przez Lud dla Ludu.

Towarzystwo Demokratyczne Polskie reprezentuje myśl narodową i pu-

blicznemi aktami onę upowszechnia przed całym światem, a którą już manifest Krakowski z d. 22 lutego 1846 r. ogłosił w formie urzędowéj, Polsce.

b) Członek z *Condé-sur-Noireau* proponujący zmianę nazwiska Towarzystwa na Demokracyę Polską — podaje następującą redakcyę : Celem Demokracyi Polskiéj jest kontynuacya dzieła zaczętego przez Towarzystwo Demokratyczne Polskie, to jest oswobodzenie całéj Polski w najrozleglejszych jéj granicach, zaprowadzenie trwałéj niepodległości, wolności, równości, braterstwa i sprawiedliwości, dla uszczęśliwienia wszystkich jéj mieszkańców, bez żadnéj różnicy. Zasadą jest Demokracya, a środkiem dopięcia tego celu i utrzymania jest jedność, zgoda, umiarkowanie, miłość wzajemna i szacunek, oraz cnota, roztropność, ciągła stałość i bezustanna praca wszystkich członków Demokracyę Polską składających.

c) Jeden członek z *Langres* proponujący zmianę nazwy na : Konfederacya Demokratyczna Ludu polskiego, sądzi iż § 1 zmodyfikować należy jak następuje : Celem Konfederacyi demokratycznéj ludu polskiego jest niepodległość Polski, wolność i równość jéj mieszkańców.

d) Według jednego członka z Lille, zmiana § 1 ma być następna : Celem Emigracyi Polskiéj Demokratycznéj jest ciągła praca wydobyć Polskę z łupu trzech mocarstw Europejskich, jako niepodległą w swoich dawnych granicach. Zasadą i środkiem : wszechwładztwo Ludu.

e) Jeden członek z Montmoreau pragnie, aby § 1 więcéj był rozwinięty, a mianowicie żąda zamieszczenia w nim wyrazów z manifestu : przez Towarzystwo dla Polski, przez Polskę dla Ludzkości.

Opinia centralizacyi. — W projektowanym paragrafie pierwszym chcieliśmy objąć jak najtreściwiéj, co jest celem, zasadą i środkiem naszego stowarzyszenia. Mówiąc że celem tym jest: niepodległość Polski, bez żadnego ograniczenia, objęliśmy tém samém tę Polskę w granicach przedrozbiorowych: że zasadą i środkiem jest demokracya, objęliśmy przez to równość, wolność, braterstwo w najobszerniejszém tych wyrazów znaczeniu. Wyrażenia te żadnéj wątpliwości przedstawiać nie mogą, są dostatecznie zrozumiane, obejmują wszystko, a mają to za sobą że są treściwe; i dla tego jesteśmy za pozostawieniem § 1 bez zmiany.

Jeden członek z Poitiers, jeden z Langres, i Sekcya Châlons-sur-Saône, domagają się zastrzeżenia prawem zasadniczém : iż każdy członek ma wolność myślenia, mówienia, pisania i ogłaszania swych myśli. Motywa do tego wniosku podała tylko Sekcya Châlons-sur-Saône; są one następujące :

« Według nas najważniejszą jest rzeczą, aby Towarzystwo Demokratyczne samo przez się myślało, samo wyszukiwało i oceniało swych przewodników, samo w sobie coraz bliżéj się poznawało. Owóż téj samodzielności dotąd nie osiągnęło i osiągnąć nie mogło, spuszczając się wyłącznie prawie na opinię swéj Instytucyi naczelnéj. Aby zaś tę samodzielność Towarzystwa mocniéj jeszcze utrwalić i ubezpieczyć, aby ją uposadnić na swobodném ścieraniu się i wyrabianiu pojęć i myśli, aby otrzymać prawdziwą i czystą opinię publiczną, na któréj nam dotąd

zbywało, aby ożywić od dawna już zakrzepły ruch wyobrażeń, bez którego nie ma postępu, bez którego Demokracya czczym tylko staje się wyrazem, popieramy najżarliwiéj piękną myśl dwóch członków z Condé-sur-Noireau co do wolności myślenia, mówienia i pisania, żądając wyraźnego jéj sformułowania i umieszczenia w rzędzie praw zasadniczych naszego Towarzystwa.

Opinia Centralizacyi.—Wniosek podobny przedstawiony już był Towarzystwu w r. 1842, pod tytułem : *Prawo o wolności druku;* powody, jakie wówczas przytoczyła Centralizacya, posłużą i dzisiaj za odpowiedź tym, którzy nie mając dokładnego pojęcia o Towarzystwie, domagają się, aby prawa zasadnicze wolność myślenia, mówienia i pisania wyraźnie zastrzegły. « Przedstawiając projekt (o wolności druku — Okólnik 29 stycznia 1842 r.), nie możemy zataić przykrego uczucia, jakie w nas obudza myśl, iż po tak silném i długiém ścieraniu się tylu rozmaitych opinij, widoków i dążeń, po walce, która nawet najciemniejsze emigracyjne zagadnienia od dawna rozświeciła, znajdują się jeszcze członkowie, mający tak mylne o własném Towarzystwie pojęcie. Nikt z nas zapewne nie pomyślał, aby swobodne rozwijanie się, na drodze zasadami demokratycznemi wskazanéj, w Towarzystwie naszem wstrzymywane być miało. Owszem sądziliśmy, iż Towarzystwo, o ile było w jego mocy, ułatwiało rozwijanie się politycznego życia członków swoich, uważając je za jeden z głównych warunków pomyślnego skutku usiłowań. Tą cechą różnimy się od wszelkich politycznych klejonek, gdzie massy używano za proste narzędzie do postawienia władzy, która raz postawiona swoje własne i indywidualne widoki i pojęcia, niezależne od stowarzyszenia co ją wydało, urzeczywistniać pragnęła. U nas władza, czyli raczéj Instytucya centralna, to tylko działa, czego massa z natury swojéj uskutecznić nie może. Reszta do Ogółu należy ; należy zaś dla tego, aby z jednéj strony wszyscy, o ile być może, z Władzą współdziałać mogli, i przez to sumienności i dojrzałości wszystkich przedsięwzięć Towarzystwa pewniejszą składali rękojmię; z drugiéj, aby nieustannie wyrabiały się jak najliczniejsze żywioły do obecnych i przyszłych Ojczyzny posług. Gdyby Towarzystwo, z jakichkolwiek pobudek, w miejsce ułatwiania, wstrzymywało rozwijanie się politycznego życia członków swoich, i ich całkowite rzeczy publicznéj oddanie się ; gdyby chciało z nich utworzyć proste Władzy narzędzie, straciłoby całą żywotną siłę swoją, zamieniłoby się na jedno z tych ciał, które przed naszemi oczyma tyle razy rodziły się i konały. Całą massą razem myśleć, razem pracować, do jednego celu wspólnemi, zjednoczonemi, coraz więcéj rozwijającemi się siłami dążyć — oto istota naszego stowarzyszenia.

«Towarzystwo tak pojmując siebie, mogłoż ścieśniać dla członków swoich wolność objawienia ich myśli i pojęć, kiedy ta wolność jest najskuteczniejszym ich rozwijania się środkiem? Wolność druku, któréj podający projekt nie widzi w Towarzystwie, istniała od jego zawiązku, równie jak i dziś istnieje. Każdy mógł zawsze pisać i ogłaszać co mu się pożytecznem być zdawało. Ani Ustawy, ani żadna z Centralizacyi, nie wzbraniały nikomu wydawania dzieł,

broszur, rozpraw, dzienników; upowszechniania wszelkiemi drogami indywidualnych pójęć, które jako od członków Towarzystwa pochodzące, nie szkodzić mu ale pomagać mogły. Jakoż bez wiedzy i woli Towarzystwa i jego Centralizacyi, członkowie ogłaszali rozmaite prace swoje; pisma nawet peryodyczne wydawali.

«Ta wolność musiała wprawdzie, jak wszystko, mieć swoje granice. Położyła je Ustawa Organiczna w § 84, skazująca na wykreślenie członka objawiającego zdanie polityczne, zasadom Towarzystwa przeciwne. Innéj granicy nigdy nie było, a téj jedynéj, znieść nie podobna w stowarzyszeniu politycznem. Podający projekt sam tę prawdę uznaje, kiedy wolność objawienia demokratycznych tylko myśli, z wyłączeniem innych, przypuszcza. I w rzeczy saméj inaczéj być nie może. Towarzystwo nie jest narodem, gdzie wolność druku, wolność polityczna, na tém polegają, aby każdy mógł opinię swoją bez przeszkody objawiać, i nią polityczne kroki swoje również bez przeszkody kierować.

«Według przeto organizacyi naszéj, wolność druku istnieje dla wszystkich członków Towarzystwa, jako członków; to jest jako ludzi wyznających demokratyczne zasady, popierajacych myśl przez Towarzystwo wyobrażaną. Ktoby inną myśl wyobrażał, inną chciał popierać, przestałby jeszcze przed wykreśleniem, de facto, do związku naszego należeć. Z takim nie mamy nic wspólnego, a taki tylko mógłby żądać, aby mu wolno było w charakterze członka, najsprzeczniejsze z myślą Towarzystwa zasady i widoki bezkarnie rozpościerać.

«Stowarzyszenie polityczne, jeżeli ma silnie działać, silnie powinno być uorganizowane; występować na zewnątrz jak jeden człowiek; w każdym ruchu swoim przedstawiać jak największą, możną jedność, jedyne znamie siły politycznéj, wyrobionéj, działającéj lub do działania gotowéj. Nim wewnątrz jego wyrobi się myśl jaka, musi być ścieranie się; na zewnątrz ślad tego ścierania się niknie; występuje tylko jego wypadek — myśl jedna, jedność, to znamie siły reprezentująca. Towarzystwo nasze jest właśnie taką jednością, i taką ma na zewnątrz fizognomię, któréj zazdroszczą mu przeciwnicy, nic podobnego nie mogąc stworzyć. Zniszczylibyśmy ją sami, gdybyśmy, zamiast roztrząsania wszystkich kwestyj wewnątrz, na zewnątrz dyskussyę przenieśli. Tu jest przyczyna dla czego odzywanie się inną jak przez Okólniki drogą, Ustawami jest zabronione; dla czego przepisu tego mieniać nie podobna bez osłabienia, rozwolnienia, sparaliżowania siły, ze Stowarzyszenia naszego, tak mocne polityczne ciało tworzącéj.

«Główne organizacyi naszéj podstawy nie są dowolnym wymysłem, ale z natury rzeczy wypływają. Wyjąwszy podrzędnych, ściśle wewnętrznych przepisów, które zmieniać się mogą, ile razy niedostatecznemi się okażą, a zostawione nawet nic nieszkodzą; jednę z głównych naruszywszy, nie ostoi się i reszta. W tym naprzykład przypadku, dozwoliwszy odzywać się do Towarzystwa przez pisma publiczne, musielibyśmy znieść przepisy obowiązujące członków, aby wnioski swoje przedstawiali Towarzystwu przez Sekcye, te zaś

za pośrednictwem Centralizacyi; musielibyśmy posiedzenia Sekcyi dla wszystkich otworzyć, i tym podobne loiczne następstwa fałszywéj zasady przyjąć.»

Powody te, z natury naszego związku czerpane, skłaniają nas do zaprojektowania odrzucenia podanego wniosku.

Sekcya Paryż wychodząc z uwagi, iż prawo zasadnicze Towarzystwa jako niezmienne i do organizacyi nie należące, oddzielone być od niéj i osobną część praw naszych stanowić powinno, proponuje, aby po ogólnym tytule Ustawy Towarzystwa, zamieścić jako artykuł jedyny: *prawo zasadnicze* podług określenia projektowanego. Następnie zaś zamieścić tytuł: *prawo organiczne*. Zdaje nam się, mówi nadto Sekcya Paryż, iż na czele artykułów organizacyi, właściwe znalazłaby miejsce krótka deklaracya obejmująca pobudki dzisiejszéj rewizyi i usprawiedliwiająca tę pracę przez Towarzystwo dokonaną. Deklaracyę tę proponujemy w następującéj osnowie:

« Dla zachowania jedności w działaniu, jednorodności w środkach i zebrania w jedną porządną całość różnocześnie dotąd stanowionych uchwał, Towarzystwo Demokratyczne Polskie przyjmuje następującą organizacyę wewnętrzną, do potrzeb, okoliczności i wyjątkowego położenia swego zastosowaną, jakoteż cały ogół Towarzystwa obowiązującą. »

Powyższe wnioski Sekcyi Paryż uznając za słuszne, przedstawiamy Towarzystwu do przyjęcia, z wyrzuceniem jednak wyrazów że ustawa cały ogół Towarzystwa obowiązuje, bo to już samo z siebie wynika.

TYTUŁ I.

§§ 2. 3 i 4.

a) Członek z *Condé-sur-Noireau* podaje następującą redakcyę §§ 2 i 4:

« Demokracya Polska jest jedna i nierozdzielna. Składa się ona z członków czynnych bez ograniczenia ich liczby, którzy te cele, zasady i środki podzielają i przyjmują niniejszą Ustawę; tudzież z członków korrespondentów, w miarę potrzeby i okoliczności przybranych.

b) Członkowie czynni ogół Demokracyi stanowią. Wszyscy członkowie są równi, równe mają prawa do wszystkiego, wszyscy są wyborcy i wybieralni do wszelkich posług, są braćmi między sobą, przeto kochać się wzajemnie, wspierać i szanować powinni. Cnota, prawda, sprawiedliwość i wzorowe postępowanie winny być zaletą wszystkich członków Demokracyi.

c) Członek z *Langres* domaga się aby do § 3 dodać: iż członkiem czynnym może być tylko Polak lat 20 mający.

d) Sekcya *Châlons-sur-Saône* proponuje, aby członkiem czynnym mógł być nietylko Polak ale i cudzoziemiec znający dokładnie język polski i chcący się przyczynić do wyswobodzenia naszego narodu.

e) Członek z *Château-Gontier*, proponuje następną redakcyę § 2: — « Towarzystwo Demokratyczne Polskie w Emigracyi składa się z członków bez oznaczenia ich liczby, którzy na podstawie prawa zasadniczego urządzą się według

przepisów niniejszéj ustawy. » Podział Towarzystwa, mówi on, na członków czynnych i korrespondentów jest niewłaściwy i formy Towarzystwa nieokreślający. Członek *czynny* we właściwém rozumieniu tego wyrazu znaczy, dopełniający przyjęte obowiązki; gdy tymczasem podług § 11, lit. h. znaczyłby członka *w liście Towarzystwa zapisanego*, który być może czynnym lub nieczynnym. Podobne określenie ogółu przypuszczające byt nieczynnych, przy zawiązku Towarzystwa r.1832 mogło mieć pewne znaczenie; w dzisiejszym zaś stanie, oznaczałoby członków po za Towarzystwem będących jako Demokratów nieczynnych, tém samém ich byt uprawniałoby, a razem i powody tego bytu, nadwerężające już zasady, już system, już porządek Towarzystwa ustalony.— Wzmianka o korrespondentach jest niepotrzebnie z aktu 1832 r. kopiowaną, a podział ich na Polaków i cudzoziemców naprowadza na domysły, którym § 43, napróżnoby zapobiedz usiłował. Wreście ustawy szczególne bynajmniéj tego przedmiotu nie rozjaśniają; należy on widocznie do tych attrybucyj Centralizacyi, które jednym wyrazem : działania na zewnątrz, dostatecznie się określają. Czuła to sama Centralizacya wypuszczając § 48 dawnéj organizacyi wewnętrznéj, służący niejako za dopełnienie paragrafu, o którym jest mowa. §§ 3 i 4 jako następstwo zmiany § 2 opuścić należy.

Opinia centralizacyi. — Projektowana zmiana przez członka z *Condé-sur-Noireau* jest zdaniem naszém niewłaściwą, zawiera bowiem już to maxymy zasadę demokracyi i jéj naturę stanowiące, już to prawa członków, jakie objęte być mogą dalszemi artykułami ustawy, nie zaś § 2. 3 i 4 które mają na celu oznaczyć jedynie skład Towarzystwa.

Nie sądzimy również aby potrzebném było zastrzeżenie, iż członkiem Towarzystwa ten tylko może zostać, kto lat 20 ukończy. Na emigracyę, nikt prawie w młodszym wieku nie przybywa, a gdyby się to nawet i zdarzyć mogło, nie mniemamy aby wtedy nawet niemającym lat 20 należało wzbronić wstęp do Towarzystwa. Wszyscy na Emigracyi będący, mają już tém samém obowiązki do spełnienia względem kraju, a tylko wejście do Towarzystwa wskazuje im do ich wypełnienia drogę.

Ten sam wzgląd aby dla pojedynczych przypadków, ogólnych nie stanowić reguł, jest nam powodem iż jesteśmy przeciwni wnioskowi Sekcyi Châlons, który nadto mógłby bezpotrzebnie podać u rządów w podejrzenie, iż Towarzystwa nie sama niepodległość Polski jest celem, a stąd je na prześladowanie narazić.

Natomiast projektowane zmiany przez członka z *Chateau-Gontier* znajdując zupełnie usprawiedliwione, przedstawiamy do przyjęcia proponowaną przez niego zmianę §. 2, a tém samém wypuszczenie §. 3 i 4 z Ustawy.

§ 7.

a) Sekcya *Châlons-sur-Saône* proponuje wyraz *kierunek*, zastąpić wyrazem : *ster*, jako lepiéj oznaczającym posłannictwo Centralizacyi.

b) Sekcya *Paryż*, po wyrazie *działań swoich*, proponuje dodać : *wewnętrznych i zewnętrznych*.

c) Czterech członków uważają wyraz *Centralizacya* za nie polski, i chcieliby aby był zamieniony na właściwszy.

Opinia centralizacyi. — Jesteśmy za utrzymaniem §. 7 bez zmiany, bo 1o wyraz *kierunek* jest ogólniejszy i właściwszy. 2o §. 7. mówiąc o działaniach w ogóle, obejmuje tém samém wszystkie, tak wewnętrzne jest zewnętrzne. 3o wyraz *Centralizacya* jakkolwiek z obcego języka wzięty, jest już w polskim przyswojony, a w znaczeniu jakie mu Towarzystwo nadało, bardzo zrozumiałym, i może najlepiéj odpowiednim naturze naczelnéj instytucyi Towarzystwa.

§ 8.

Sekcya *Lille* domaga się dodatku : *i na Sekcyę Przedstawiającą*.

Opinia centralizacyi. — Dodatek projektowany przez Sekcyę Lille uważamy za niepotrzebny. Sekcya przedstawiająca ma attrybucye swoje wyraźnie określone i wskazane §. 105 i następnemi, niedopełniając ich, zatém, popełniałaby nadużycie nie Sekcya ale jéj członkowie, którzy w takim przypadku, jako niedopełniający obowiązków dobrowolnie przyjętych, nie przez ogół Towarzystwa ale przez zwyczajne sądy bratnie sądzeni być powinni. Przypuszczając inne postępowanie potrzebaby, albo nową utworzyć instytucyę, zupełnie bezczynną, bo tylko w przypadku trudnym do przewidzenia działać mogącą, którąby zaskarżenia na Sekcyę przedstawiającą przed ogół wyprowadzała, albo ogłoszenie ich oddać Centralizacyi ; tym zatém, którzy już zostają pod skargą, i których sprawa tylko dla niedopełnienia obowiązków przez Sekcyę Przedstawiającą, nie była roztrzygniętą.

Rozbieramy tu tylko obowiązki Sekcyi przedstawiającéj §. 105 i następnemi objęte, bo nie może ona popełnić przewinienia w obowiązkach nałożonych na nią przez prawo, jako sąd sądzący w appellacyi, a tém samém nie może dać powodu do poddania sprawy pojedynczych osob pod roztrzygnienie ogółu Towarzystwa.

TYTUŁ II.

§ 11.

a) Sekcya *Rouen* żada, iżby wnioski i projekta pochodzące od Sekcyi jakoteż od Centralizacyi, podawane były bez żadnych uwag, a to iżby Towarzystwu żadne zdanie narzucone nie było ; a stąd proponuje Sekcya *Rouen*, iżby z § 11 lit. *b* była całkowicie wypuszczoną, a lit. *e* w następujący sposób skróconą : « Centralizacya, przedstawiając Towarzystwu projekta i wnioski, wyznaczy termin do nadsyłania uwag. »

b) Sekcya *Châlons-sur-Saône*, po lit. *c* podaje następujący przepis : publicznéj odpowiedzi Centralizacyi, jak niemniéj ogłoszenia wniosku w razie obstawania projektującego, naznacza się czas dni 15tu od daty otrzymania projektu lub reklamacyi wnoszącego.

Z § 11 lit. *e* i *f* oznaczonych, proponuje Sekcya ta wyrzucić ustępy : *przedstawi zarazem swoją o nich opinię*, jakoteż *i dawszy o nich swoją opinię*. My nie

zaprzeczamy Centralizacyi, mówi Sekcya, prawa opinii indywidualnéj, jakie każdemu należy członkowi, uznajemy nawet, że opinia Centralizacyi w wielu razach może być gruntowniejszą od jakiejkolwiek innéj; ale zważywszy: że członkowie Centralizacyi będąc ludźmi, mogą błądzić (i błądzą nieraz rzeczywiście); że mianowicie opinia ich wywierała dotąd i nadal wywieraćby mogła wpływ przeważny, stanowczy, a często szkodliwy ujmując razem niepodległości całego Towarzystwa, i narażając sprawę publiczną, wolimy przeto ograniczyć prawa indywidualne członków Centralizacyi, niżeli narazić prawa i dobro całego ogółu.

c) Sekcya *Paryż*. Dla położenia, jak mówi, tamy złym chęciom lub lekkomyślnym wyskokom i nienarażenia Towarzystwa na niepotrzebne często koszta, jako też dla uniknienia zarzutów samowładności i łamania ustaw, robionych niekiedy Centralizacyi z powodu nieogłoszenia wniosków, które z natury swojéj ogłoszonemi być nie mogą, proponuje w § 11 lit. *c* następujący dodatek:

« Wyjąwszy wnioski których ogłoszenie wyraźną Towarzystwu szkodę przynieśćby mogło. »

Dziesięciu członków Sekcyi Paryż, w miejsce powyższéj redakcyi przedstawiają następującą:

« Gdyby zaś wniosek jaki, chociaż poparty przez Sekcyę, był téj natury, że samo jego ogłoszenie jużby Towarzystwu szkodę przynieść mogło, natenczas Centralizacya mocną jest nie ogłosić go, jednakowoż winna treściwą dać Towarzystwu o nim wiadomość. »

Wreście Sekcya Paryż, po lit. *c* w tymże § 11, proponuje następujący dodatek:

« Wszelkie wnioski i projekta, które już raz jeden lub więcéj przez Towarzystwo rozbierane i odrzucone zostały, nie mogą byc podnoszone, jeśli na nowych powodach oparte lub nowemi względami i okolicznościami usprawiedliwione nie będą. »

« O ważności powodów, względów i okoliczności, Centralizacya wyrzeka.

d) Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje aby, Centralizacya już po otrzymaniu większości członków czynnych, do obliczenia wotów przystąpiła, i rezultat większości, jako wolę Towarzystwa, ogłosiła.

e) Jeden członek z *Sekcyi Lyon*, w przepisie lit. *h*, proponuje zamiast 3/4 położyć 2/3, to jest aby zmniejszyć komplet potrzebny de decyzyi ogólnéj Towarzystwa, opierając się na tém, że liczba mniejsza łatwiejszą jest do zebrania, i rzecz prędzéj będzie zdecydowaną.

f) Siedmiu członków *Sekcyi Poitiers* proponują zmianę § 11 w ten sposób:

1° Wszelkie wnioski i projekta, najprzód w Sekcyi do któréj projektujący należy, rozbierane, a następnie do Sekcyi Przedstawiającéj odsyłane być winny.

2° Przesyłając je do Sekcyi Przedstawiającéj, Sekcya obowiązaną jest dać o nich opinię swoją.

3° Sekcya Przedstawiająca nad projektem porobi uwagi, i takowy odeszle do Centralizacyi, po objaśnienia, z oznaczeniem terminu do zwrotu.

4° Tak Sekcya jak i Sekcya Przedstawiająca, po odebraniu objaśnienia od

Centralizacyi, za porozumieniem się z podającym, może zaprowadzić w projekcie zmiany i poprawy, jakie za potrzebne osądzi; nigdy jednak projektu usunąć nie ma prawa, ani podania go Ogółowi za pośrednictwem Centralizacyi zaniedbać, jeżeli projektujący, mimo przeciwnego zdania Sekcyi, Sekcyi Przedstawiającéj lub Centralizacyi, przy podaniu obstaje.

Zaprowadzając te zmiany siedmiu członków Sekcyi Poitiers, chcą, jak powiadają, uwolnić Centralizacyę na przyszłość od zarzutów i zapewnić większą gwarancyę Towarzystwu.

g) Nakoniec członek z *Langres* żąda, aby te tylko wnioski przedstawiane były Władzy Naczelnéj, które w Sekcyi większością głosów przyjęte zostaną.

Opinia centralizacyi. — W tych rozmaitych wnioskach, jakie otrzymaliśmy co do przepisów §. 11 objętych, współubiegają się z sobą dwie myśli: jedna, aby prawo indywidualne członków Towarzystwa rozszeszyć i wzmocnić, druga aby je zmniejszyć; pierwsza przynosi zawsze w skutku mniéj więcéj osłabienie, niemoc; druga zwiększa czynność ogółu. Z dwóch tych myśli, jesteśmy zatém za drugą. Działania związku naszego powinny być zawsze szybkie, powinny mieć nie indywidualizm, ale dobro ogółu na względzie, i dla tego wnosimy aby Centralizacya była w możności odrzucić wszystkie wnioski od pojedynczych członków pochodzące, któreby przez większość Sekcyi właściwéj, nie zostały poparte. Trudno przypuścić, aby myśl jaka dobra, użyteczna, nie znalazła w Sekcyi lub Centralizacyi poparcia; trudno przypuścić, aby Władza Naczelna Towarzystwa wybierana na rok, przez większość, a zatém większości Towarzystwa zaufanie mające już przez samo powołanie jéj do kierunku, powodowała się jakiemiś ubocznemi, osobistemi względami, nie dobrem sprawy publicznéj; ale dla téj saméj szybkości postępowania o jakiéj mówiliśmy powyżéj, nie możemy się zgodzić na odsyłanie tych wniosków do Sekcyi przedstawiającéj, która przez nadanie jéj téj attrybucyi, zmieniłaby tém samém swój charakter, i stała się drugą instytucyą centralną.

Te uwagi wskazują już jasno dla czego projektowanéj zmianie przez Sekcyę Châlons jesteśmy przeciwni. Nie zaprzecza ona sama, aby opinia Centralizacyi w wielu razach gruntowniejszą nie była— nie pojmujemy zatém jak można chcieć pozbawić Towarzystwo jéj zdania, jéj sądu, jéj światła, kiedy sama tylko Centralizacya, jako stojąca przy kierunku czynności i koncentrująca je w sobie, jako znająca tak wewnętrzne jak zewnętrzne działania, najwłaściwiéj może dać zdanie o potrzebie i użyteczności wniosku.

Na tych oparci powodach proponujemy w §. 11 następujące zmiany:

Lit. c. Tak Sekcya jak i Centralizacya za porozumieniem się z podającym, może zaprowadzić w projekcie zmiany i poprawy, jakie za potrzebne osądzi. Jeżeli jednak podający zezwolić na takowe nie zechce, i jeżeli projekt jego poparcia w Sekcyi właściwéj nie zyskał, Centralizacya nie jest obowiązaną przedstawiać projektu do decyzyi ogółu, jeżeli projekt przez samo ogłoszenie go, przy-

nosiłby szkodę Towarzystwu. Winna jednak w najbliższym okólniku zawiadomić o tém Towarzystwo, i powody skłaniające ją do tego kroku, treściwie wyłożyć.

TYTUŁ III.

§ 15.

a) *Sekcya Châlons sur-Saône* żąda wypuszczenia dwóch ostatnich ustępów czyli alineów z art. 15, z dodatkiem tylko do pierwszego z nich : «chyba gdyby do tego ważne powody miejscowe nakłaniały i gdyby rozdziału takowego bez narażenia bytu całéj Sekcyi, uniknąć nie było można ; o czém Centralizacya ostatecznie wyrzekać będzie. Co trzy miesiące, lub w każdém ważniejszém zdarzeniu, Sekcye miejscowe, z rozdziału wynikłe, zbierać się mają na posiedzenia ogólne. »

b) Sekcya *Paryż* proponuje po wyrazach : *w każdym z tych dwóch przypadków, Centralizacya o ważności powodów do rozdziału stanowić będzie,*— dodać : *i sposób urządzenia podzielić się mającéj Sekcyi oznaczy.*

Opinia Centralizacyi. Podział Sekcyi, nastąpić powinien tylko dla przeważnych, niezawisłych od nas okoliczności ; chcieć zatém jak Sekcya Châlons, aby mimo to członkowie Sekcyi podzielonéj zbierali się co trzy miesiące lub w ważniejszych przypadkach, na zgromadzenie ogólne, — byłoby to stanowić przepis, niewykonéj, bo tę same okoliczności, dla których Sekcya podzielić się musiała, zabronić jéj mogą zbierać się w pewnych stale oznaczonych, lub wywołanych koniecznością, terminach— jesteśmy dlatego przeciwni projektowéj zmianie przez Sekcyę Châlons — a popieramy przyjęcie dodatku proponowanego przez Sekcyę Paryż, jako uzupełniającego myśl w § 15 objętą.

§ 18.

Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje następną paragrafu tego redakcyę : Do protokułu posiedzeń, utrzymywania w porządku akt Demokracyi i przyjmowania korrespondencyi, oraz zbierania składek i utrzymywania kassy, każda Sekcya wybierze sobie przez głośne wotowanie Sekretarza i Kassyera, którzy obowiązki im powierzone, przez sześć miesięcy sprawować będą, w każdym jednak razie odwołani być mogą.

Opinia Centralizacyi. Nazwiska urzędników Sekcyi, sekretarza i kassyera wskazują już dostatecznie ich obowiązki, i dlatego nie podzielamy zmiany w § 12 przez członka z Condé-sur-Noireau proponowanéj.

§ 19.

a) Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje następną redakcyę : Posiedzenia Sekcyi odbywać się będą zwyczajnie dwa razy w miesiąc. Posiedzenia nadzwyczajne w razie potrzeby, lnb na żądanie jednego albo więcéj członków, Sekretarz zwołuje. Na każdém posiedzeniu dzień i miejsce następnego będą oznaczone, stosownie do okoliczności.

b) Ośmiu członków Sekcyi *Lyon* i Sekcya *Lille* żądają aby posiedzenia zwy-

czajne odbywały się nie co tydzień ale co dni piętnaście, a to dla tego, według członków z Lyonu, że posiedzenia tygodniowe są trudne, już to dla zatrudnień prywatnych, już dla mieszkań oddalonych, przez co, jak wnioskujący mniemają, wprowadza się nieregularność w dopełnieniu obowiązków.

c) Sekcya *Paryż*, po wyrazach : Sekretarz zwołuje, — proponuje dodać : *wymieniając cel posiedzeń.*

Pięciu zaś członków téjże Sekcyi, zważając, iż należy zasłonić się Sekcyom od płonnego i niepotrzebnego zwoływania posiedzeń, że im liczniejsze są Sekcye tém więcéj mogą być przez podobne zwoływania narażone na niepotrzebną stratę czasu, zmniejszenie zarobku i inne niedogodności jakich odległość mieszkania i niewłaściwa pora mogą być przyczyną, uważają za potrzebne w § 19 zmianę następującą, po wyrazach *na żądanie,* — dodać : *przynajmniéj* 1/5 *członków czynnych Sekcyi.*

Opinia Centralizacyi. Zmiana posiedzeń z tygodniowych na dwutygodniowe, pociągnęłaby za sobą wielką niedogodność, bo utrudniłaby niejedne czynności, i do większéj nieregularności nie uczęszczających na posiedzenia członków, stała się przyczyną — jesteśmy za odrzuceniem téj zmiany, ale zarazem wchodząc w myśl wniosku członków Sekcyi Paryż, proponujemy § 19 następującą redakcyę :

Posiedzenia Sekcyi odbywać się będą zwyczajnie raz w tydzień. Posiedzenia nadzwyczajne w razie potrzeby zwołuje sekretarz na żądanie jednego członka, lub w Sekcyi mającéj więcéj jak 15 członków, na żądanie 1/5 części.

§ 20.

a) Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje następny dodatek na końcu § 20. — Dla utrzymania porządku w czasie tego wyboru, i obliczenia wotów, tymczasowo przezydować będzie członek najstarszy wiekiem.

b) Trzech członków z Sekcyi *Poitiers*, z § 20 usuwają ustęp pierwszy, a w miejsce drugiego, proponują następującą redakcyę :

Sekcye, ile razy rzecz do dyskussyi przedstawiona większéj jest wagi, prezydującego wybierać mogą, jeżeli członek na prezydującego z kolei przypadający, nie czuje się być zdolnym odpowiedzieć temu powołaniu. Wybór wszakże prezydującego na każdém posiedzeniu odnawiać się winien.

c) Większość *Sekcyi Londyn* w § 20 uważa 1° niejednostajność prawa, przez to że jednym Sekcyom dozwolono, drugim zaś nie dozwolono prezydującego wybierać. 2° w dozwoleniu wyboru w kwestyach tylko ważniejszych nielicznym sekcyom, większość Sekcyi Londyn upatruje tę niedogodność : iż w wielu Sekcyach może stąd wyniknąć pewien rodzaj niesnasek i nieukontentowań, skoro dla ważności kwestyi, usunięcie nastąpi z kolei wypadającego członka do prezydowania — dla tego też Sekcya Londyn proponuje następną redakcyę.

Na posiedzeniach przewodniczy każdy z kolei, wyjąwszy sekretarza, według porządku listy sekcyjnéj. Sekcye wszakże mogą sobie postanowić wybieralność prezydującego co posiedzenie.

d) Sekcya *Paryż* uważa, iż nie tak liczba członków składających Sekcyę,

jak raczéj ważność poddanéj pod dysskusyę materyi, powinna być wskazówką do obierania prezydującego, w miejsce więc dwóch ostatnich ustępów § 20 proponuje zamieścić:

W razie uznanéj potrzeby prezydujący może być wybierany; wybór wszakże prezydującego na każdém posiedzeniu odnawiać się będzie.

Dla wyraźnego określenia attrybucyj i obowiązków prezydującego, Sekcya proponuje dodanie ustępu następującego:

Prezydujący na posiedzeniu winien przestrzegać porządku, rozdawać głosy, reassumować dyskussye, kłaść kwestye do decyzyi, przywoływać odstępujących od materyi, a w razie potrzeby mocny jest odebrać głos nadużywającym go, lub nieuległym wezwaniu

Pięciu członków Sekcyi *Paryż* uważając prezydencyę wyborową, jako konieczną do porządnego prowadzenia dyskussyi i do skrócenia jéj dążącą, przekonani iż do sprawowania tych obowiązków potrzebne są zdolności, które nie wszyscy członkowie posiadają; zważając nadto że obecnie prócz tych obowiązków, wszystkie inne przez wybór są dopełniane; zważając również iż skoro prezydujący w sądach bratnich i w Sekcyi przedstawiającéj równie jak sekretarz i kassyer są wybieralni, że zatem nie ma żadnego powodu do utrzymania dzisiejszéj prezydencyi kolejnéj; zważając nakoniec, iż wybieralność do obowiązków publicznych jest właśnie cechą charakterystyczną demokracyi — sądzą że wypada po sekcyach przyjąć prezydencyę wyborową i dla oszczędzenia czasu miesiąc przynajmniéj trwającą; tym celem proponują w miejsce zmiany przez Sekcyę wnioskowanéj, umieścić co następuje:

1º Wszystkie Sekcye wybierać będą prezydującego na posiedzeniach; obowiązki jego miesiąc jeden trwać będą. Prezydujący winien przestrzegać porządku, reassumować dyskussye i kłaść kwestye do decyzyi.

2º Czynności prezydującego zaczynają się z rozpoczęciem, a kończą się z zakończeniem posiedzenia; przeto pod żadnym pozorem nie wolno mu po za obrębem posiedzeń występować w charakterze prezydującego Sekcyi.

3º W razie nieobecności prezydujący zastąpionym będzie przez najwięcéj po nim mającego wotów.

c). *Sekcya Nantes* proponuje zwięźlejszą redakcyę § 20 w następujący sposób: Na posiedzeniach przewodniczy każdy członek z kolei, wyjąwszy Sekretarza, podług porządku listy sekcyjnéj. Sekcye mogą jednak wybierać prezydującego, na każde posiedzenie, gdy tego uznają potrzebę.

Opinia Centralizacyi. Z przedstawionych uwag co do § 20 widzimy iż potrzeba wyboru prezydującego w Sekcyach, była powszechnie zrozumianą, i zaprowadzenie prezydencyi wyborowéj za konieczne uznane. Sądzimy jednak że wybór prezydującego na miesiąc, jakkolwiek zastrzeglibyśmy iż obowiązki jego kończą się wraz z posiedzeniem, i że w charakterze prezydującego Sekcyi po za posiedzeniem występować nie może — pociągnąłby za sobą wiele niedogodności, i był do wielu niesnasek przyczyną. Z drugiéj strony, przepisy podawane przez członka z *Condé-sur-Noireau* lub członków Sekcyi *Paryż*, opisujące obowiązki prezydującego, lub stanowiące kto ma przewodniczyć w czasie wyboru prezydującego,

usunąć należy; nie powinniśmy się starać aby ustawa obejmowała najdrobniejsze przepisy, ale owszem aby była treściwą, zwięzłą, i do spamiętania łatwą, a zatém nie konsekwencye ale główne tylko przepisy objąć w niéj należy. Tém powodowani i korzystając z uwag przytoczonych przez wnioskujących, proponujemy następną § 20 redakcyę :

Na posiedzeniach przewodniczy każdy członek z kolei, wyjąwszy sekretarza, według porządku listy sekcyjnéj. Mogą jednak sekcye wybierać prezydującego na każdém posiedzeniu, gdy tego uznają potrzebę.

§ 21.

a) Sekcya *Châlons-sur-Saône*, jeden członek z *Clermont*, jeden członek z *Poitiers*, jeden z *Lille* i Sekcya *Rouen* żądają, aby posiedzenia Sekcyi były i dla niećzłonków Towarzystwa otwarte. Sekcya Rouen proponuje jednak, aby tylko członkowie Towarzystwa mieli prawo zabierania głosów, i aby należący do Towarzystw wprost przeciwnych Demokracyi znajdować się na posiedzeniach nie mogli.

b) Członek z *La Chapelle-Blanche*, wnosi aby posiedzenia Sekcyi otwarte, na żądanie 1/4 kompletu zamknięte być mogły.

Opinia Centralizacyi. Po tém cośmy przywiedli w Okólniku 7 z d. 9 lutego 1847 r., zdaje nam się iż dalsze rozszerzanie się w téj materyi byłoby zbyteczném, i dla tego jesteśmy za utrzymaniem dotychczasowego przepisu Ustawy.

§ 22.

Sekcya *Paryż* w § 22 lit. *b* proponuje zmienić wyraz *nastąpione*, na *zapadłe*.

Opinia Centralizacyi. Uwaga ta zdaje się być słuszną, redakcya lit. *b* § 22 jest zatém następująca :

b) Wzmiankę o odczytaniu korrespondencyj nadesłanych i treść ważniejszych, oraz decyzye w téj mierze zapadłe.

§ 23.

Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje przed wyrazem *prezydującego*, dodać *obecnie*.

Opinia Centralizacyi. Proponowany dodatek przez członka z *Condé-sur-Noireau* uczyniłby artykuł zawilszym, mniéj rozumiałym. Wyraz *obecnie* oznaczałby : iż protokuł podpisany być powinien przez prezydującego posiedzenia, na którem został przyjętym, kiedy tymczasem podpisać go powinien prezydujący posiedzenia zeszłego, z którego protokuł spisano — jesteśmy przeto za pozostawianiem § 23 bez zmiany.

§ 24.

a) Członek z *Aurillac* proponuje aby do wyrazów : *do kompletu liczeni będą*, dodać *do ustanowienia kompletu liczeni będą*. Rozumie się samo przez się mówi on, że ci co zawiadamiają o niemożności przybycia na posiedzenie, nie mogą się liczyć jako obecni na posiedzeniu — sądzę przeto, że myśl ustawy

była, aby uważać zawiadamiających jako nie byłych w miejscu posiedzeń, i że większość do ustanowienia kompletu potrzebnego do odbycia posiedzenia, powinna się liczyć z ilości członków składających Sekcyę, mniéj nieobecnymi w miejscu posiedzeń i mniéj jeszcze tymi, co zawiadomili iż na posiedzeniu znajdować się nie mogą. Robię tę uwagę dla uniknienia wątpliwości jaka zdarzyć się może w niektórych Sekcyach i aby uniknąć próżnych dyskussyi.

b) Członek z *Condé-sur-Noireau* żąda następnéj modyfikacyi § 24 : Komplet do wszystkich czynności stanowi prosta większość członków Sekcyę składających, a decyzye we wszystkich przedmiotach na posiedzeniach zapadłe, wtenczas tylko będą ważne, jeśli większość członków Sekcyi *za* lub *przeciw* jakiéj decyzyi się oświadczy. Zmianę tę, popiera członek z *Condé-sur-Noireau*, następującą uwagą : Jeżeli w jednéj Sekcyi jest tylko pięciu członków, a z nich trzech tylko na posiedzenia uczęszcza, — ci trzéj zatém, jako stanowiący większość sekcyi, powinni posiedzenia odbywać i wszelkie decyzye wydawać, póki wszyscy trzéj są zgodni; lecz decyzye dwóch przeciw jednemu wydawane być nie mogą, ponieważ jeden przeciwnego zdania, z dwoma nieobecnemi na posiedzeniu mogą być tego samego zdania, a stąd decyzyę dwóch pierwszych znoszą. Lecz żeby zabronić odbywania posiedzeń we trzech, gdy są zgodni w zdaniach, byłoby to tamować działania większości Sekcyi przez mniejszość nieczynną, a zatém szkodliwą.

Opinia centralizacyi. — Obawa członka z *Condé-sur-Noireau*, aby większość czynna przez mniejszość nieczynną w sekcyi z 5 osób złożonéj, tamowaną nie była — jest zbyteczną. W takim razie członkowie zawiązują się w konferencyę, i w téj formie załatwiają czynności ; upoważnienie z trzech z pięciu, do wydawania obowiązujących decyzyj, byłoby często szkodliwém ; a mianowicie w tych przypadkach, gdzie sekcya występuje zbiorowo, gdzie zatém gruntowniejszego i wszechstronniejszego potrzeba rozpatrzenia.

Uwagi członka z *Aurillac* co do obliczania kompletu, jakkolwiek są wprowadzone w wykonanie, zamieściliśmy tutaj, aby przypadkowych wątpliwości po sekcyach mniéj z tym przedmiotem obeznanych — uniknąć ; przyjmujemy również proponowany przez niego dodatek, — a stąd ustęp 2gi §. 24 będzie następujący :

« Do ustanowienia kompletu liczeni nie będą członkowie zawiadamiający Sekcyę, iż na posiedzenie przybyć nie mogą. »

§ 25.

a) Członek z *Langres* do § 25 propouje dodatek : Gdyby i na następném posiedzeniu znalazła się równość głosów, natenczas głosy przeczące przemagają i rozstrzygają.

b) Członek z *Condé-sur-Noireau* wnosi o wypuszczenie z § 25 wyrazów : decyzye we wszelkich przedmiotach przez Sekcye roztrzyganych, wydawane będą prostą większością głosujących, jako powtórzenie § 24.

c) Członek z *Château-Gontier* żąda nastepnéj redakcyi : Decyzye we wszelkich przedmiotach przez Sekcye roztrzyganych, wydawane będą prostą większością głosujących. *Równość* głosów jest mniejszością, oprócz wypadku § 89

oznaczonego. Stosownie do natury przedmiotu, obie mniejszości prześlą swe zdanie Centralizacyi, lub też każdéj z nich postąpić wolno, stosownie do § 11 lit. *a*, *b*, *c*, i § 22 lit. *d*.

Opinia centralizacyi. — Dopuszczenie powtórnéj dyskussyi i powtórnego wotowania w przypadku równości głosów, ma to na celu, aby opinia sekcyi nie była wątpliwą; trudno przypuścić aby po upływie tygodnia, po większéj zatém rozwadze, po zwiększeniu nieraz kompletu sekcyi wszystkiemi tymi którzy nie znajdowali się na przeszłém posiedzeniu, okazała się powtórna równość, ale i w takim razie ponieważ to tylko zdarzyć się może w przypadkach, w których zbiorowa opinia sekcyi jest wymaganą, lepiéj odesłać rzecz całą do Centralizacyi stósownie do §. 11. lit. *b* i do §. 22 lit. *c* i *d* aniżeli przechylać decyzyę na stronę przeczących, jak żąda członek z *Langres* lub stanowić iż w tym razie, równość jest mniejszością, jak proponuje członek z *Chateau-Gontier*. — Odrzucając zaś redakcyę §. 24 proponowaną przez członka z *Condé-sur-Noireau*, już tém samém przeciwni jesteśmy zmianie §. 25.

§§ 26 i 27.

Jako następstwo zaprojektowanéj zmiany § 24 i 25, członek z *Château-Gontier* proponuje wypuszczenie z § 26 wyrazów: *w tym tylko przypadku*, i dodanie do § 27 następnych: jeśli ta decyzya większością członków Sekcyi, nie licząc w to wyłączonych, jest wydana.

Opinia centralizacyi. — Nieprzyjmując zmiany §§. 24 i 25 według wniosku członka z *Chateau-Gontier*, jesteśmy tém samém za utrzymaniem §§. 26 i 27 bez zmiany.

§ 28

Sekcya *Paryż* projektuje, po wyrazach: *podpisywane będą przez prezydującego i sekretarza,*— dodać: *na następnem zaś posiedzeniu odczytanemi być winny,*— a to z powodu, iżby postawić Sekcyę w możności naprawienia często mimowolnéj omyłki sekretarza.

Opinia centralizacyi. — Zostawiając Sekcyi możność postanowienia, iż expedycya przed jéj odesłaniem, odczytaną być powinna, a z drugiéj strony stanowiąc wyraźny przepis, aby expedycye prócz sekretarza podpisywał prezydujący, — sądzimy iż prawo dostateczną daje rękojmię uchronienia się od mimowolnych nawet omyłek, i dla tego jesteśmy za pozostawieniem §. 28 bez zmiany.

§ 30

a) Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje następującą zmianę: Czynności Sekcyi są ściśle wewnętrzne. Sekcye kommunikują się za pośrednictwem Centralizacyi, lub innéj Sekcyi albo kommissyi do tego wyznaczonéj; na zewnątrz zaś tylko w imieniu własném nie odstępując w niczém zasad, celu i środków przyjętych, przemawiać im wolno; ale w imieniu ogółu żadnych działań przedsiębrać nie mogą.

b) Jeden członek z *Lille* i Sekcya *Rouen* żądają aby Sekcyom wolno było kommunikować się pomiędzy sobą.

c) Sekcya *Paryż*, z uwagi, iż zdarzyć się mogą przypadki wymagające wystąpienia Sekcyi na zewnątrz, jako to : w obchodach lub innych zebraniach, albo też drukiem, gdyby potrzeba było robić deklaracye, protestacye, i t. p., proponuje w § 30 następny dodatek : Wyjąwszy jeżeli są do tego przez Centralizacyę wyraźnie upoważnione.

Opinia centralizacyi. — W przedmiocie zmian projektowych przez członków z Condé-sur-Noireau, Lille i Sekcyi Rouen, odwołujemy się uwag przedstawionych przy rozbiorze projektów: otwarcia posiedzeń, wolności mówienia i pisania. Wniosek Sekcyi Rouen ma jeszcze tę niedogodność, że nie tylko pomnożyłby bez potrzeby koszta korrespondencyi, włożył na Centralizacyę trudną a bezpotrzebną do wykonania powinność komunikowania Sekcyom adressów innych Sekcyj i członków, i zawiadamiania o każdéj zachodzącéj zmianie — ale nadto, a co najważniejsza, zmieniłby naturę władzy naczelnéj Towarzystwa, w któréj wszystko koncentrować się powinno i bez któréj wiadomości nic dziać się nie ma. Niemoc, brak sprężystości, byłyby koniecznie takiego postanowienia wypływem, tém bardziéj że Sekcye nie mając pomiędzy sobą żadnych administracyjnych stosunków, korrespondowałyby w przedmiotach politycznych, a tém samém rozrywały i niszczyłyby centralizacyę polityczną, która w związku, w takim jak nasz utworzonym celu, powinna być o ile możności największą.

Dodatek proponowany przez Sekcyę Paryż przyjmujemy.

§ 31.

a) Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje aby w § 31 lit. *a*, na końcu, zamiast : *do Centralizacyi*,—dodać : i *gdzie należy odsyłać*,— z powodu, iż czasem do Sekcyi Przedstawiającéj wypadek z wotowania odesłany być powinien.

b) Członek z *La Chapelle-Blanche* domaga się zastrzeżenia, iżby w Sekcyach projekta do dyskussyi podane, były najprzód odczytane, w porządku dziennym zapisane, a dyskussya dopiero na następném posiedzeniu otwartą.

c) Sekcya *Paryż* żąda wyraźnego postanowienia, iż przeglądanie rachunków odbywać się będzie co trzy miesiące, i w tym celu, proponuje ustęp § 31 następujący : Obowiązkiem Sekcyi jest : pilnować regularnego wpływu podatku przez Towarzystwo ustanowionego, tudzież przynajmniéj co trzy miesiące przeglądać i zatwierdzać rachunki kassyera, oraz kontrollować sekretarza w utrzymywaniu aktów Sekcyi.

Oprócz tego, proponuje Sekcya Paryż następujące zmiany w tym paragrafie : lit. *d*, wypuszczenie wyrazów : *coraz większém*.

lit. *h*, dodać : iż obowiązkiem jest Sekcyi, w miesięcznych rapportach zdawać sprawę Centralizacyi z czynności swoich.

lit. *i*, aby w razie rozwiązania się Sekcyi z powodu niedostatecznéj liczby członków, akta jéj de Centralizacyi były odesłanemi.

d) Dla zaprowadzenia jednostajności w utrzymaniu rachunków kassowych, członek z *Aurillac* proponuje dla ksiąg kassowych następującą formę :

WYKAZ SZCZEGÓŁOWY WNIESIONYCH PODATKÓW PRZEZ CZŁONKÓW T. D. P.
SEKCYI W MIESIĄCU 184 .

Numer porządkowy.	Imie i Nazwisko datkującego.	Ilość		PODATKI WNIESIONE DO KASSY SEKCYI.			PODATKI ZALEGŁE.		UWAGI.
		Dochód miesięczny.	mającego się wnieść podatku.	Na potrzeby Towarz.	Na potrzeby Sekcyi.	Inne wpływy, jak na Czytelnie Sekcyi Paryż, i t. p.	Fundusz potrzeby Towarz.	Na potrzeby Sekcyi.	
		fr. c.	fr. c.	fr. c.	fr. c.	fr. c.	fr. c.	fr. c.	

W tak urządzonych książkach, mówi członek z *Aurillac*, łatwiéjby było kassyerowi utrzymać stały porządek w zapisywaniu szczególniéj zaległości, które się zwykle przebaczają, dla tego że nie są notowane.

Członek z *Aurillac* proponuje nadto w § 31 lit. *g*, po wyrazach : tudzież przeglądać i zatwierdzać rachunki kassyera, — dodać : « w pierwszym tygodniu lub w pierwszą niedzielę po pierwszym każdego miesiąca. » Tym sposobem, mówi on, członkowie na zgromadzeniu, przy zdaniu sprawy kassyera, musieliby się kontrollować wzajemnie, a przez to przykładaliby więcéj starania do uiszczania się z powinności, i kassyer troszczyłby się więcéj o ściągnienie należy-

tości. Czuwanie nad regularnym wpływem podatku na fundusze Towarzystwa, mianowicie w obecnéj chwili, gdzie czynności Towarzystwa coraz więcéj zabierają przestrzeni, jest rzeczą nadzwyczaj ważną, i zdaje mi się że wszelkie obostrzenie ustaw w tym względzie nie stanie się uciążliwém dla tych nawet, co są najnieregularniejsi w uiszczaniu się z należytości podatkowéj, bo nie przypuszczam żadnego członka który dobrowolnie i z przekonania własnego przystępuje do Towarzystwa Demokratycznego, aby miał myśl uchylania się od szczupłego datku, jaki nań miesięcznie przypada — a przypisuję jedynie nieuiszczanie się wielu miejscowym i chwilowym okolicznościom... Każdy kassyer tém czynniejszym będzie, im więcéj czuwać będzie Sekcya nad jego czynnościami, a przeto i członkowie więcéj zadowolnienia we własném sumieniu znajdą i fundusze Towarzystwa będą większe. »

Opinia centralizacyi. — Podzielając w ogólności powyższe uwagi członków i Sekcyj co do § 31 wnosimy iżby przyjęte zostały; — sądzimy tylko, iż przepis formy co do ksiąg kassowych jako zbyt drobnostkowy, nie powinien być objętym ustawą.

§ 34.

a) Sekcya *Châlons-sur-Saône* proponuje następną zmianę w redakcyi tego paragrafu: « ze szczerém przekonaniem przystępuję do tegoż Towarzystwa, obowiązując się pełnić obowiązki jego członka.

b) Sekcya *Paryż* żąda aby po wyrazach: członka tegoż Towarzystwa, dodać: Ustawy jego szanować i wypełniać obowiązuję się.

c) Sześciu członków z Sekcyi *Poitiers* żądają uchylenia §§ 34, 36 i 38, a utrzymania na ich miejsce prawa z dnia 4 maja 1846 r. co do przyjmowania członków.

Opinia centralizacyi. — Prawo z dnia 4 maja 1846 którego zatrzymania żąda sześciu członków z Poitiers było tylko czasowém; wracając do dawnych form przyjmowania do Towarzystwa, zapobieżemy wielu niedogodnościom, a nie przeszkodzimy bynajmniéj wejść do Towarzystwa tym, których łączyć będzie tożsamość przekonań — i dla tych powodów zatrzymując §§ 34, 36, 38 proponujemy § 34 następującą redakcyę:

Deklaracya następującéj ma być osnowy:

«Podzielając w zupełności zasady Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, które Polska w czasie ostatniego ruchu Manifestem z dnia 22 lutego 1846 r. objawiła i w życie wprowadzić postanowiła, przystępuję ze szczerem przekonaniem do tegoż Towarzystwa, ustawy jego szanować, wykonywać, i wszelkie powinności pełnić obowiązuję się, a na dowód własnoręcznie niniejszą deklaracyę podpisuję. »

§ 36.

Sekcya *Paryż*, z uwagi iż dziś więcéj jak dawniéj powinno być Towarzystwo oględne w przyjmowaniu członków, i aby uniknąć niepotrzebnych kompromitacyj i tych niepojętych, częstokroć ledwie nie jednoczesnych wstąpień i wykreśleń, proponuje: aby przyjęcie kandydata do Towarzystwa nie wprzód jak po upłynieniu dni piętnastu od daty przedstawienia go, mogło być zadecydowane.

Opinia centralizacyi. — Przedstawiony projekt ustawy Towarzystwa nie obejmuje bynajmniéj, czy przyjęcie przedstawionego kandydata, nastąpić powinno na temże saméni, czy na innéın, późniejszém posiedzeniu, a przezto zostawiona jest Sekcyi możność postąpienia w każdym przypadku, według swojéj woli i ogólnéj potrzeby; to jest, albo przyjąć kandydata natychmiast, jeżeli co do jego charakteru, postępowania i zasad żadnéj niema wątpliwości, lub to przyjęcie odroczyć, dopóki o kandydacie zupełniejszych nie nabędzie objaśnień. Jesteśmy więc przeciwni projektowanéj zmianie, bo wolność w tym względzie, pozostawiona Sekcyi, żadnych złych skutków wyrodzić nie może.

§ 39.

a) Sekcya *Paryż*, w § 39 lit. *d*, proponuje następującą zmianę: « Być wzorem moralnego postępowania tak w publiczném jak w prywatném życiu. » Sądzi bowiem Sekcya Paryż, iż ustęp ten, tak jak jest zredagowany w projekcie, domyślać się pozwala, iż moralność w życiu prywatném jest rzeczą dla Towarzystwa podrzędną.

Taż sama Sekcya żąda aby ustęp lit. *e* następnie był zredagowany: Być uległym Ustawie, decyzyom ogółu Towarzystwa i większości Sekcyi, równie jak i wezwaniom prezydującego.

b) Siedmiu członków Sekcyi *Poitiers* proponuje następny dodatek do tit. *e* § 39: Każdy członek powołany przez Sekcyę do jakiego urzędu, od tego usuwać się nie może.

c) Sekcya *Rouen*, przez wzgląd na łatwość z jaką niektóre Sekcye przyjmują wędrujących członków Towarzystwa, proponuje do tego paragrafu dodać: iż członek przenoszący się na inne miejsce, winien być opatrzony świadectwem Sekcyi w któréj przebywał.

Opinia centralizacyi. — Niepodzielając żadnego z wymienionych dodatków, jesteśmy za utrzymaniem § 39 bez zmiany; bo 1° Zarzut uczyniony przez Sekcyę Paryż uważamy niewłaściwym — wyraz *nawet* zamieszczony w § 39 lit. *d*. obostrza dostatecznie przepis nim objęty. 2° Dodatek proponowany przez kilku członków Sekcyi Poitiers uważamy za zbyteczny, gdyż jak to dobrze uważa większość Sekcyi Poitiers, ogólny przepis, iż każdy winien być uległym decyzyom większości, jest aż nadto wystarczającym; toż samo zastosować można do zmiany proponowanéj przez Sekcyę Paryż w ustępie *e*. 3° Dodatek projektowany przez Sekcyę Rouen, dotyczy zbyt małego szczegółu, dla tego w Ustawie Towarzystwa miejsca znaleść nie może. Do członków udających się na inne miejsce należy wszakże zastosować się do niego, jeżeli chcą uniknąć nieporozumień i wyrzutów.

§ 40.

a) Członek z *Condé-sur-Noireau* proponuje następną zmianę § 40: Członkowie pojedynczo mieszkający lub w takiéj liczbie iż Sekcyi zawiązać nie mogą, obowiązani są zastosować się najściśléj do § 14 niniejszéj Ustawy. Wszelkie

pisma i Okólniki z Centralizacyi lub z Sekcyi Przedstawiającéj, regularnie przesyłane im być winny.

b) Czternastu członków Sekcyi *Paryż* upatrują w redakcyi § 40 pewną dążność do decentralizacyi administracyjnéj w Towarzystwie, gdyż podług tego artykułu pojedynczy członkowie mogą albo za pośrednictwem Sekcyi albo wprost znosić się z Centralizacyą; z czego wypłynąć może brak kontrolli; Sekcye najbliższe nie mają prawa wglądać w czynności członków do ich składu nienależących, a to tém bardziéj że nie wiedzą, czy pojedynczy członkowie wypełniają, lub nie, swoje obowiązki. Również nie zdaje się 14 członkom Sekcyi Paryż, aby Centralizacya rzeczywistą w tym względzie kontrollę utrzymywać mogła, a to z przyczyny znacznéj liczby pojedynczo mieszkających, i często zbytniego ich oddalenia od miejsca pobytu naczelnéj władzy, dla tego proponują następną redakcyę § 40:

Członkowie pojedynczo mieszkający lub w takiéj liczbie, iż Sekcyi zawiązać nie mogą, obowiązani są wybrać sobie najbliższą Sekcyę, do któréj winni należeć, z nią się kommunikować, przez nią przeszyłać wnioski, podatek i wota; w przypadku zaś przeniesienia się na inne miejsce, zawiadomić ją o tém. — We wszelkich zaś innych przedmiotach mogą się wprost zCentralizacyą znosić.

Sądzą członkowie projektujący, iż tak zmodyfikowany przepis obejmuje zaprowadzenie kontrolli, zmniejszenie kosztów korrespondencyi, i bliższe zapoznanie się pojedynczych członków z Sekcyami.

c) Jeden członek z *St. Servan* żąda aby dozwolić pojedynczo zamieszkałym według ich dogodności znosić się z Sekcyą najbliższą lub z Centralizacyą; nieraz bowiem łatwiéj utrzymać korrespondencyę z Centralizacyą, niż z Sekcyą najbliższą w innym departamencie będącą.

Opinia Centralizacyi. Przy stanowieniu Org. Wewnętrznéj, wnioski czynione teraz przez członka z *Condé-sur-Noireau* i Sekcyę *Paryż* zamienione zostały w przepisy prawa. §§ 7, 82, i 88 nie dozwalały inaczéj pojedynczo mieszkającym kommunikować się z Centralizacyą, jak za pośrednictwem Sekcyi najbliższéj. To jednak co w teoryi okazało się tak do wykonania łatwém, w praktyce pokazało się trudném, i dlatego już w r. 1836 upoważniono członków daleko od Sekcyj mieszkających do znoszenia się wprost z Centralizacyą w interesach ogólnych. Ten przepis, § 40 projektu czyni wyraźniejszym, stanowiąc, iż tylko w przedmiotach administracyjnych, w nadsyłaniu wotów, podatku i t. p. członkowie wprost do Centralizacyi odnosić się mogą. Tym sposobem koszta korrespondencyi nie zwiększają się jak utrzymują członkowie Sekcyi Paryż, ale owszem zmniejszają, doświadczenie bowiem nauczyło, że w miasteczkach z daleka od miast departamentowych położonych, przesyłanie podatku musi być za pośrednictwem poczty, a zatém pociąga za sobą też same koszta, co odesłanie wprost do Centralizacyi. Nie możemy jednak zezwolić na żądanie członka z St. Servan, bo wtedy usunąćby należało przepis § 11 lit *c*. i dlatego wnosimy o utrzymanie § 40 bez zmiany.

§ 43.

Dwunastu członków Sekcyi *Londyn* proponują do § 43 następujący dodatek : *bez upoważnienia Centralizacyi*. Motywa ich są : że wzbronienie tak ogólne należenia do innych związków politycznych byłoby szkodliwe, albowiem przezto tamowałoby się drogę ludziom, którzy przez stosunki swoje z innemi związkami, mogliby być użytecznemi sprawie polskiéj.

Siedmiu członków tejże Sekcyi przeciwnych było temu dodatkowi, z powodu, że umieszczenie wyraźne w prawie, pozwolenia choćby warunkowego należenia do obcych związków, dać może powód Rządom do prześladowania i w wielu względach kompromitować samą władzę Towarzystwa. Ponieważ nadto Centralizacya jest w prawie przedsiębrać wszelkie kroki, jakie za potzebne uzna, a zatém bez oznaczenia nawet prawa, będzie mocną upoważnić, bez narażenia się na odpowiedzialność.

Opinia Centralizacyi. Podzielając uwagi 7 członków Sekcyi Londyn, jesteśmy za utrzymaniem § 43 bez żadnych dodatków.

§ 45.

a) Sekcya Paryż, żąda iżby § 45 następnie był zredagowany : Członek piśmiennie oświadczający niechęć należenia do Towarzystwa, jeżeli w przeciągu 15 dni zostawionych mu do namysłu, nie cofnął swego oświadczenia, bez wytaczania mu sprawy wykreślonym zostanie. Jeśliby zaś inne na tym członku ciążyło przewinienie, pociągające za sobą wykreślenie, sądzony będzie przez sąd bratni podług zwyczajnych przepisów.

b) Sekcya *Châlons-sur-Saône* żąda wypuszczenia § 45, ponieważ jak utrzymuje, wykreślenie z Towarzystwa przez to że ktoś nie chce do niego należeć, pociągałoby za sobą tę samą karę, jaką ma ponosić członek skażony, niepoprawny, knujący podłe zamachy na byt Towarzystwa. Aby być karanym, mówi S. Châlons, trzeba wprzód zostać winnym a jakąż winę popełnia ten, co nie chce oszukiwać swych współtowarzyszów, lub szkodzić im swą nieczynnością, swém przeciwieństwem? Jeżeli niechcenie należenia do naszego Towarzystwa mamy uważać za wykroczenie, i jako takie karać, potępmy i karzmy najprzód tych, co dziś do niego należeć nie chcą. Bądźmy loiczni i konsekwentni; strzeżmy się naśladować owych średniowiekowych fanatyków i zagorzalców, co chcieli wszystkich ludzi gwałtem do swoich nakłonić pojęć, a szczelnie zamknąwszy się w sektach i zakonach, postami, chłostą, więzieniem, klątwą lub płomieniem stosu, mścili się na niechętnych i odszczepieńcach. Ale przynajmniéj ci szaleńcy nie zwali się *demokratami*.

Opinia Centralizacyi. § 45 w kwestyi będący jest powtórzeniem innemi wyrazami § 85 Org. Wewnętrznéj który stanowił : iż niechcący należeć do Towarzystwa, decyzyą Sekcyi wykreślonym być winien. Cel tego artykułu był dwojaki : 1° chciano zapobiedz aby człónek występujący, który w czasie swego pobytu w Towarzystwie obowiązków swoich nie pełnił, zasady Towarzystwa przekroczył, na byt jego nastawał, postępowaniem swojém lub objawieniem opinij Towarzystwu przeciwnych, szkodę mu zrządził, wykreślony był

z wyrażeniem rzeczywistych powodów, nie zaś dla tego, iż stając się w jednym z powyższych przypadków winnym, widząc że już więcéj w Towarzystwie szkodzić nie może, oświadczył iż przestaje do stowarzyszenia należeć. 2° Wejście do Towarzystwa Demokratycznego, jest przyjęciem obowiązków dobrowolném, ale to przyjęcie powinno być stałém, niezmienném; wchodzący, składając deklaracyę, daje zaręczenie iż zasady nasze podziela, iż w tymże samym celu łączy się z nami, iż wszystkie zdolności swoje, stosunki, prace na korzyść sprawy starać się będzie poświęcić — zaciąga więc względem nas zobowiązanie, które tak długo istnieć powinno, dopóki cel Towarzystwa nie zostanie dopiętym, i dopóty zrzec się mu tego zobowiązania nie wolno; — zrzekając się, dowodziłby tém samém, iż albo dla tego celu, dla jakiego zawiązało się Towarzystwo pracować nie chce, a stąd przeniewierza się obowiązkom Polaka; albo że zasad naszych nie podziela, a zatém staje się odstępcą demokracyi; albo wreście że nie zgadza się na środki i politykę naszą— a zatém staje się jéj niechętnym, i biernym, jeżeli nie czynnym przeciwnikiem. Innych powodów wystąpienia nie ma. Jeżeli brak odwagi nie pozwolił wyrazić ich publicznie, powinnością Towarzystwa je wykazać, bo czyniąc jawnemi zobowiązania się wstępującego, jawnemi uczynić potrzeba przyczyny, dla których tych zobowiązań nie chce dłużéj dopełniać. Kilkoletnie doświadczenie okazało aż nadto, czy niechcący należeć do Towarzystwa bez wymienienia powodów, nie miał ich rzeczywiście; czy opuściwszy Towarzystwo Demokratyczne, nie przyłączył się do innego, odmiennego w zasadach, celu, lub środkach, i nie został naszym przeciwnikiem? Sekcya Paryż chce wprawdzie, w drugim ustępie swojéj modyfikacyi, osiągnąć ten sam cel, jaki ma § 45 — ale czyniąc przepis niejako wyjątkiem, poddając zastosowanie go dowolności Sekcyi, do któréj liczy się niechcący należeć do Towarzystwa — niszczy przepis tém samém, znosi jego ogólność i naraża Towarzystwo na to, iż jednakowe przekroczenie, byłoby nie jednakowo karaném.

Z tych powodów, jesteśmy za utrzymaniem § 45 bez zmiany.

---

§ 47.

Członek z *Condé-sur-Noireau* żąda następującéj zmiany: komplet do wszystkich czynności stanowi trzech, gdy są jednozgodni w zdaniach. Lecz decyzye dwóch przeciw jednemu wydane, są nieważne, i wówczas zastosować się należy do § 25 ustawy.

Tenże członek żąda następującéj zmiany w § 49. Decyzye we wszystkich przedmiotach zapadają zawsze większością trzech przeciw dwóm lub przeciw jednemu.

Opinia centralizacyi. — Zastosowanie przepisu § 25 do władzy Towarzystwa nie może mieć miejsca z dwóch przyczyn: 1° że przepis ten byłby niepotrzebnym, gdyż z natury wielu czynności Centralizacyi wynika, iż on musi być w zastosowaniu. 2° że byłby niewykonalnym we wszystkich przypadkach, w których Centralizacya dla czynności swoich, nie jest w komplecie pięciu na miejscu obecną. Sądzimy zatém że §§ 47 i 49, pozostać powinny bez zmiany.

---

§ 48.

a) Członek z *La Chapelle-Blanche*, żąda, iżby zastrzedz wyraźnie, że posiedzenia władzy są tajne bez wyjątku.

b) Sekcya *Châlons-sur-Saône*, żąda przeciwnie następnego §:— Posiedzenia Centralizacyi otwarte są dla wszystkich członków Towarzystwa, wyjąwszy gdyby ta uznała potrzebę usunięcia świadków. Powodem do tego jest, iż Sekcya *Châlons*, pragnie jak powiada, uświęcić prawem zasadę demokratycznéj *jawności*.

c) Sekcya *La Rochelle*, żąda przywrócenia dawnego § 5 postanowienia o Centralizacyi, to jest, iż posiedzenia Centralizacyi przystępne są dla wszystkich członków Towarzystwa, i że każdy z nich może mieć głos doradczy.

Opinia centralizacyi. — Zastrzeżenie §. 5 postanowienia o Centralizacyi w pierwiastkowéj ustawie Towarzystwa nie pociągało żadnych niedogodności, bo czynności ówczasowéj instytucyi na czele Towarzystwa będącéj powierzone, były jeszcze tego rodzaju, iż o nich nie ona, ale ogół Towarzystwa stanowił. Potrzeba jednak zmiany tego przypisu okazała się wkrótce, i natychmiast skoro Centralizacya wybraną została, zmiana ta pomimo ówczesnych oppozycyj została przez Towarzystwo przyjętą. To więc zastrzeżenie, którego doświadczenie okazało niepraktyczność, powinniżeśmy na nowo w ustawie zamieszczać, jak tego żąda Sekcya La Rochelle? Nie sądzimy, i przebieżona droga doświadczeń powinna być, aż nadto dostatecznym do odrzucenia tego wniosku powodem. Napróżno, obwarować chcielibyśmy, jak Sekcya Châlons, iż na każde żądanie Centralizacyi, arbitrowie z jéj posiedzenia usunąć się powinni, bo podobne postanowienie zaradzając głównemu złemu, sprowadzałoby wiele innych niedogodności, których skutkiem byłoby nieporozumienie i anarchia. Nie widzimy także potrzeby zastrzegać, iżby wszystkie posiedzenia były tajne, skoro bowiem prawo nic o ich otwarciu nie mówi, już tém samém ich tajność jest domniemaną.

Dla tych powodów jesteśmy za pozostawieniem §. 48 bez zmiany.

§ 57.

a) Członek z *Condé-sur-Noireau*, w § tym lit. *a)* proponuje następującą zmianę: Posyłać wszelkie pisma i okólniki wszystkim sekcyom i członkom pojedynczo mieszkającym, tudzież przedstawiać ogółowi wnioski i projekta od Sekcyi lub od pojedynczych członków nadesłane, dołączając swoją o nich opinię.

b) Członek z *Chateau-Gontier* żąda, aby część druga lit. *f.* przeniesioną została do Rozdziału 3° o wyborach Centralizacyi.

c) Sekcya *Craôn* żąda, aby w § 57, lit. *a)* następnie była zredagowaną: Centralizacya pod żadnym pozorem nie będzie mogła zatrzymywać projektów i wniosków przez Sekcyę, lub pojedynczych członków ogółowi przedstawionych; obowiązkiem jéj jest w jak najkrótszym czasie, to jest w najpierwszym okólniku, ogółowi pod rozwagę je poddać wraz z swoją opinią w tym względzie.

d) Sekcya *Paryż*, proponuje następujące do tego § dodatki : 1° Zaraz po zawiązaniu się, obowiązkiem jest Centralizacyi dać opinię swoją o czynnościach Centralizacyi schodzącéj. 2° Wyrzekać w razach § 11, lit. *d.* przewidzianych. 3° Jeżeliby inne sekcye zapominały, obowiązkiem będzie Centralizacyi powoływać przed sąd bratni sekcye lub pojedynczych członków niewypełniających obowiązków, lub niepłacących regularnie podatku, jak również członków mogących zawiązać a niezawiązujących sekcyi. 4° Ogłaszać Towarzystwu listę członków Towarzystwa równocześnie z wezwaniem do wyborów na członków Centralizacyi.

Opinia centralizacyi. — W § 57, chcieliśmy objąć główniejsze obowiązki Centralizacyi, opuszczając pomniejsze, z saméj natury rzeczy wynikające, i dla tego sądzimy że ani zmiana przez członka z Condé-sur-Noireau proponowana, ani wnioski Sekcyi Paryż miejsca tu znaleść nie powinny. Wszystko jest jedno czy wzywając do wyborów Centralizacya równocześnie, czy w parę dni późniéj listę członków Towarzystwa ogłosi, a druk listy dla częstych w niéj zmian, jak najpoźniéj zarządzonym być powinien. Nie widzimy nadto potrzeby stanowić, iżby członkowie nowéj Centralizacyi dawali zdanie o czynnościach schodzącego kompletu; bo przepis ten pozostałby zawsze martwym, ile razy Towarzystwo tych samych członków pozostawiłoby przy kierunku czynności. Ponieważ zaś § 75 ma na celu wymienić wszystkie główniejsze obowiązki Centralizacyi, nie widzimy powodu, dla czegoby przepis, lit. *f.* objęty do Rozdziału 3. miał być przeniesionym.

Z tych powodów, podajemy do przyjęcia § 57 projektu bez zmiany.

---

§§ 58 i 59.

a) Jeden członek z Sekcyi *Lyon*, żądał, aby czynności Centralizacyi dotyczące powstania, skoroby się to nie udało, roztrząśnięte zostały przez trzech członków Sekcyi przedstawiającéj, przez nią do tego wybranych, a tych decyzya byłaby już stałym dla Towarzystwa wyrokiem.

) Sekcye *Marseille i Paryż*, uważają § 59 w sprzeczności z § 58 projektu, i dla tego wypuścić go proponują.

Opinia centralizacyi. — Przepis objęty § 58, stosuje się do ciągłych czynności Centralizacyi, tak zewnętrznych jak wewnętrznych, w załatwieniu których, może być Centralizacya w konieczności użycia władzy nadzwyczajnéj ; — nie może on być jednak zastosowany do przypadku, o jakim członek Sekcyi Lyon wspomina ; przypadek ten nie powinienby być nigdy przewidywanym, a wreście Towarzystwo musiałoby wtedy innych, nadzwyczajnych szukać środków. Z tego powodu przeciwni jesteśmy modyfikacyi przez członka Sekcyi Lyon proponowanéj. Zgadzamy się zaś na wniosek Sekcyi Marseille i Paryż, uważając w rzeczy saméj § 59, za niepotrzebny obok przepisu § 58, nadto w sprzeczności z nim będący.

§ 60.

Sekcya *Paryż* żąda wypuszczenia w § 60 wyrazów : *samém przez się prawem*. Sądzi bowiem że członkowie Centralizacyi wykreśleniu uledz mogą dopiero po decyzyi ogółu Towarzystwa

Opinia centralizacyi. — Przyjmując zmianę proponowaną przez Sekcyę Paryż potrzebaby było : Najprzód ocenić kroki przez Centralizacyę przedsięwzięte, powody i cel użycia przez nią nadzwyczajnéj władzy, a następnie wyrzec na członków Centralizacyi karę; §. 60 zaś, ma na względzie nie tylko tę drogę postępowania skrócić, ale i zagrożeniem na Centralizacyę przepisaném , ogládniejszą ją w postępowaniu uczynić , stanowi bowiem od razu karę, skoroby się okazało iż Centralizacya ze szkodą Towarzystwa użyła władzy nadzwyczajnéj ; dla tych powodów jesteśmy za utrzymaniem §. 60 bez zmiany.

Sekcye ; *Angers*, *La Rochelle*, *Versailles*, *Paryż* i jeden członek z *Condé-sur-Noireau* żądają zamieszczenia w Ustawie paragrafu któryby przepisywał płacę miesięczną dla członków Centralizacyi. Członek z *Condé-sur-Noireau* żąda, iżby takowa tylko 60 fr. wynosiła; Sekcye *Angers*, *La Rochelle*, *Paryż* żadają jéj podniesienia do 100 fr., a niektórzy z członków Sekcyi *Versailles*, do 150 fr. na miesiąc.

Opinia centralizacyi. — Nie jesteśmy przeciwni zamieszczeniu w ustawie przepisu , iż członkowie Centralizacyi płatni są z kassy Towarzystwa, ale sądzimy iż ustanowienie ilości , nie odpowiedziałoby życzeniu projektujących. Chcą oni aby członkowie Centralizacyi nie mieli potrzeby oddawać się zatrudnieniom prywatnym , odrywać czas i myśl od sprawy ogólnéj — z drugiéj strony, aby ilość pobieranego dodatku stosowną była do ogólnych dochodów Towarzystwa ; lepiéj zatém zdaniem naszém, oznaczenie ilości pozostawić saméj Centralizacyi , która i stan kassy i źródło dochodów i potrzeby swych członków znać obowiązana. Proponujemy zatém zamieszczenie w ustawie tylko następującego §. « Członkowie Centralizacyi , są płatni z kassy Towarzystwa. »

§ 62

a) Członek z *Condé-sur-Noireau* żąda aby Towarzystwo wybierając Centralizacyę, wotowało zarazem na miejce jéj pobytu.

b) Sekcya *Rouen*, dla utrzymania kontrolli , proponuje następującą zmianę : Centralizacya co każde wybory odnawia się najmniéj dwoma członkami; wychodzący, na nowo nie mogą być wybierani, chyba po dwóch latach od epoki ich wyjścia z Centralizacyi.

c) Członek z *Langres* chce ażeby dodać : iż niewolno jest zmienić naraz wszystkich członków Władzy wykonawczéj, i dlatego wotujący, najwięcéj tylko na trzech nowych członków, i najmniéj na dwóch już będących we Władzy, głosować winni, chyba że na wszystkich pięciu członkach przy władzy będących, cięży zarzut ważny i prawnie udowodniony.

Opinia centralizacyi. — O saméj myśli kontrolli i o środkach

w tym celu podawanych, powiedzieliśmy już w uwagach ogólnych, i wykazaliśmy o ile wnioski te zbyt trudne do wykonania, szkodliwemi stać się mogą dla sprawy publicznéj. — Z tego też powodu jesteśmy przeciwni wszelkim modyfikacyom w § 62 proponowanym. Nieprzyniosłyby one nadto innego rezultatu, jak ścieśnienie woli wyborców, przedłużenie bezpotrzebne wyborów, a tém samém sprowadzałyby koszta i tamowały czynności. Niczém bowiem usprawiedliwić się nie da, dlaczegoby te same osoby, powszechném zaufaniem okryte, i które już gorliwości swojéj dały dowody, nie miały być pozostawione we władzy. Idzie nam przedewszystkiém o dopięcie celu, o wypełnienie obowiązków, jakie na nas włożyła Ojczyzna, wybierajmyż zatém tych, którzy im najlepiéj mogą podołać, nie troszcząc się o to czy oni je przez rok, lub przez lat kilka pełnili.

§ 63

a) Siedmiu członków Sekcyi *Poitiers* proponują, aby obliczenie wotów nie odbywało się przez Centralizacyę, ale przez Sekcyę Przedstawiającą.

b) Członek z *Château-Gontier* proponuje dodać : Centralizacya obowiązaną jest.... z listy członków Towarzystwa przez nią w tymże czasie ogłoszonéj.

c) Sekcya *Rouen* żąda : aby Towarzystwo uwiadomioném było miesiącem wprzód o dniu, w którym odbyć się mają wybory na Centralizacyę, a to aby nastąpić mogło porozumienie się wzajemne między Sekcyami, i rozwinąć się dyskussya, nietylko o przymiotach kandydatów, ale nadto potrzebach i polityce Towarzystwa.

d) Członek z *Condé-sur-Noireau* żąda aby wyrazy : *dopóki nowi na ich miejsce nie przybędą*, zmienić na następne: *dopóki nowi ich miejsca nie obejmą*.

Opinia centralizacyi. — Przyjmujemy zmianę proponowaną przez członka z *Condé-sur-Noireau*, ale przeciwni jesteśmy innym modyfikacyom i wnioskom. O ogłoszeniu listy Towarzystwa mówiliśmy już przy §. 57.— Obliczenie wotów, czy odbywane jest przez Centralizacyę lub Sekcyę przedstawiającą, dla Towarzystwa małą to rzeczą, bo każda Sekcya i każdy wotujący są najlepszą kontrollą prawdziwości zamieszczonych przez Centralizacyę wotów. Koszta korrespondencyj znacznie przytém są mniejsze, bo wota przy załatwieniu innych czynności przesyłane są do Centralizacyi. Chcieć, jak Sekcya Rouen, aby Sekcye porozumiewały się z sobą co do wyboru członków Centralizacyi, byłoby to wystawić się na nieład i uprawnić intrygi. Towarzystwo widziało tego nieraz przykłady ; nieraz usiłowano jego wiarę podchwycić, jego sąd, do osobistych widoków pojedynczych ludzi nakierować, ale działo się to przynajmniéj drogą nielegalną, pokątną, przyjmując wniosek Sekcyi *Rouen*, prawo postępowanie naganne, czyniłoby moralném i godziwém.

§ 64.

a) Sekcya *Paryż* proponuje w § 64 dwa dodatki : 1° pod lit. *b*) « Członkowie niemogący przybyć na posiedzenie, obowiązani są na termin naznaczony nadesłać swe wota. 2° Pod lit *c*) po wyrazie : *obranych*, dodać : prostą większością członków czynnych Towarzystwa.

b) Sześciu członków Sekcyi *Poitiers* żąda, aby członkowie pojedynczo mieszkający nadsyłali swe wota na członków Centralizacyi za pośrednictwem Sekcyi z którą się znoszą.

c) Członek z *Château-Gontier* chce aby, obliczenie wotów nie następowało w dni ośm, ale w dni dziesięć.

d) Członek z *La Chapelle* żąda : 1° aby w powtórném wotowaniu, jeśli przy pierwszém wotowaniu wybór w ogóle lub częściowo skutku nie otrzyma, ci tylko uważani byli za kandydatów, z listy przy pierwszém wotowaniu ogłoszonéj, którzy przynajmniéj 1/20 wotów otrzymali. 2° Przy zdaniu rapportu z głosowania, Centralizacya listę kandydatów, powyższym paragrafem określoną ogłosi, a sekretarze Sekcyi na dni ośm przed wotowaniem, listę takową w sali posiedzeń wywieszą.

e) Sekcya *Marseille* przeciwną jest aby członkowie do Centralizacyi powoływani być mieli większością Towarzystwa. Uwagi na jakich się opiera Sekcya *Marseille* są następujące :

« Wybory w krajach, które przyjęły formy reprezentacyjne, zwyczajnie się kończą za drugiém wotowaniem ; nie tak się dzieje w naszém Towarzystwie, gdzie wybory na członków Centralizacyi mogą się stać nieskończonemi.

« Podług § 11, lit. *h*, większość potrzebna do działań Towarzystwa jest większość względna, to jest, większości 3/4 członków Towarzystwa ; w wyborach na członków Centralizacyi , projekt wymaga większości Towarzystwa. Dla czego ta różnica? Czyliż opieszałość lub zła wola niektórych członków Towarzystwa (czego nie chcielibyśmy przypuścić, ale istnieje), powinnyby stać się przeszkodą w pracach Towarzystwa? Czyż możemy się wystawiać na przedłużenie nieskończone w wyborach ; to nie jest ani polityczne, ani zgodne ze zdrowym rozsądkiem. Dotąd rzadko wybory kończyły się za drugą razą, prawie zawsze trzy lub cztery razy potrzeba było wotować, nim komplet został wybrany. Jakież tego skutki ? Oto Centralizacya, będąca u steru spraw publicznych oderwana jest od toku spraw co potrzebują ciągłéj uwagi, ciągłego działania. Kilkokrotne okólniki , ich rozsyłanie , wystawiają Towarzystwo na wydatki, któreby można użyteczniejszemi uczynić, a które z powiększeniem się liczby członków podwajają summę kosztów. Jeżeli w wyborze członków Centralizacyi, Towarzystwo ma odstąpić od ogólnéj zasady, jeżeli przypuszczamy wyjątki, dla czegoż wymagać aby członkowie Centralizacyę składający, byli wybrani prostą większością Towarzystwa ? W każdym razie, gdy idzie o prawa organiczne , o byt Towarzystwa , większość 3/4 członków, może stanowić , wybór władzy wykonawczéj, wybór instytucyi wprowadzającéj w wykonanie te prawa, maż być większéj wagi , maż wymagać większości bezwzględnéj? W naszém położeniu, musimy poczęści więcéj ufać przekonaniu innych, jak naszemu co się tycze wyboru członków Centralizacyi, gdyż nie znajdujemy się w takich okolicznościach, abysmy mogli sądzić bezwarunkowo o zasługach tego lub innego kandydata ; musimy przeto więcéj zdać się na poczciwość i poświęcenie wybranego, jak na naszą jego znajomość. Kto może zapewnić, że ten lub inny członek Towarzystwa korzystniéj zajmie miejsce w Centralizacyi ? Działania wewnętrzne będąc ciągłą kontrollą całego Towarzystwa a przytém ograniczone, nie potrzebują wielkich zdolności, ale prawego umysłu

i zdrowego rozsądku, one tylko nam są znane. Co do działań zewnętrznych, których cel i drogi trudniejsze, te nam zakryte, z nich sądzić nie możemy o zdolności obranego członka, a przeto wybrać go nie będziemy w stanie, bo nie znając przeszkód i sposobności ich ułatwienia, nie możemy osądzić kto zdolniejszy do kierowania niemi. Wymagać przeto, aby członkowie Centralizacyi, wybierani byli większością bezwzględną, jest to utrudzać niepotrzebnie dokonanie rzeczy najważniejszych i jedynych, bo wstrzymujących działanie władzy Centralnéj w przedmiotach większéj wagi. Z téj wychodząc zasady, wnosimy, aby lit. *e*, *f*, *g*, art. 64, zastąpić następującą redakcyą : « W dni ośm po wyznaczonym terminie, Centralizacya do obliczenia wotów przystąpi, zda sprawę Towarzystwu z wotowania i do powtórnego wotowania na członków Centralizacyi zawezwie. Za powtórném dopiero wotowaniem, pięciu najwięcéj mających głosów do składu Centralizacyi nowéj powołani zostaną. » Tym sposobem, członkowie Towarzystwa czynniéj, bez zwłoki, przystąpią do wotowania, nie będą się ociągali, bo przekonani że za powtórném wotowaniem wybór nastąpić może, starać się będą, ażeby wybór ten padł na osoby ich zaufanie posiadające. Tém zmniejszą się koszta, a władza istniejąca nie strwoni czasu. »

Opinia centralizacyi. — Uwagom Sekcyi Marseille nie odmawiamy w wielu punktach słuszności, są one z długiego doświadczenia czerpane, oszczędność kosztów i czasu mają na celu, ale wprowadzone w wykonanie, zrodziłyby niedogodności innego rodzaju. Wybory do Centralizacyi są jedną z najważniejszych czynności Towarzystwa, Centralizacya nie tylko jest jego organem, wykonawczynią jego woli, ale nadto władzą Towarzystwa, instytucyą naczelną, działającą w jego zastępstwie i w jego imieniu wszystko co za potrzebne uzna, przedsiębiorącą. Potrzebuje zatém nieograniczonéj powagi, wziętości, nieustającéj niemal w czynnościach swoich sankcyi. Z tego powodu musi być wybrana, nie przez część, przez mniejszość ale przez większość Towarzystwa. Wota większości kładą tamę niesnaskom, nieukontentowaniom, które inaczej trwałyby bez końca, ponieważ wszyscy przeciwni Centralizacyi, mieliby zawsze możność powoływania się na tych, co w wyborach udziału nie wzięli.

O złych skutkach, jakieby wyniknąć mogły, gdyby Centralizacya w wotowaniu udziału nie miała, mówiliśmy już nieraz, i nie widzimy potrzeby rozwodzić się więcéj nad tym przedmiotem, ani udowodniać na nowo, dla czego wota Centralizacyi nie powinny być dołączone do żadnéj sekcyi miejscowéj. Wota nie byłyby nadto zakryte skoroby ta sekcya z małéj liczby członków była złożona.

Wyłączenie od kandydatury tych którzy nieposiadają 1/20 wotów, byłoby zawsze ściśnieniem woli wyborców. Zamieszczenie zaś dodatków Sekcyi Paryż, byłoby niepotrzebném uświęceniem czasowych wyjątków, tém bardziéj że główniejsze objęte już są ustawą a mianowicie § 31 lit *a*) projektu.

Wzgląd na potrzebę jak najśpieszniejszego ukończenia wotowania, spowodował nas do zamieszczenia wyjątku lit. *d*) objętego, i powód ten, tyle jest sam przez się mówiącym, iż nie widzimy, dla czegoby

zaprowadzać należało zmianę przez sześciu członków Sekcyi *Poitiers* projektowaną ; sądzimy też że § 64 we wszystkich swoich szczegółach pozostać powinien bez zmiany.

§ 69.

a) Sekcya *Paryż* proponuje po wyrach : *niepoprawność,*— dodać : po otrzymaniu napomnienia protokularnego ; a powyrazach : *należenie do innych związków politycznych,*— dodać : nieupoważnione występowanie na zewnątrz.

b) Członek z *Château-Gontier* proponuje dodać : wystąpienie na zewnątrz § 30 wzbronione. Ten dodatek, mówi on, dla tego proponuje, że § 68 położył w rzędzie uchybień w § 39 lit *e*, wzmiankowaną nieuległość Ustawie i decyzyom większości, co może być uchybieniem lub wykroczeniem.

c) Sekcya *Châlons-sur-Saône* żąda aby bliżéj wyjaśniono co znaczy : dążenie na szkodę lub na byt Towarzystwa.

Opinia centralizacyi. — Niepotrzebnemi widzimy dodatki proponowane do art. 69 projektu. Występowanie na zewnątrz nigdy nie może być tolerowaném ; jeżeli ono następuje w skutek nakazu Centralizacyi, nie jest już wystąpieniem samowolném sekcyi lub członka, jest czynem za który Centralizacya bierze na siebie odpowiedzialność, a zatém obok § 58 który poleca członkom wszystkie polecenia Centralizacyi bez zwłoki wypełniać, niepotrzebném byłoby stanowić inne w tymże celu przepisy.

Sekcya *Châlons* domaga się niepodobieństwa, kiedy żąda aby oznaczyć wszystko, co można rozumieć pod temi wyrazami : *szkoda lub zamach na byt Towarzystwa*, bo to samo co raz przynosić może wielką szkodę Towarzystwu, drugi raz jest zaledwie skarcenia godném przestępstwem ; ocenienie zatém należy do sądów, ale nie do prawa, które tém więcéj zawsze byłoby niedokładném, im więcéj przepisami ścieśnilibyśmy zdanie sędziego.

Z tych powodów wnosimy aby § 69 pozostał bez zmiany.

§ 75

Sekcya *Paryż* proponuje dodać : i o znieważenie osobistéj godności, jeśli te ostatnie w Sekcyach miejscowych załatwionemi nie zostały.

Opinia Centralizacyi. Proponowany dodatek Sekcyi Paryż uważamy za niepotrzebny, bo samo się rozumie, iż sprawy załatwione w sekcyach miejscowych, do sądów bratnich należeć nie mogą.

§ 76.

Sekcya Châlons sur-Saône żąda zmiany liczby 10ciu na 7miu.

Opinia centralizacyi. — Przyjmując zmianę projektowaną przez Sekcyę Châlons, uczynilibyśmy niezawodnie większą liczbę Sekcyj, sądzącymi, ale zmniejszylibyśmy dla stron potrzebną gwarancyę, jaką im daje większa liczba członków rozpoznających sprawę, i dla tego jesteśmy przeciw téj zmianie.

§ 77.

Sekcya La Rochelle proponuje, aby sprawy odsyłane były sądom bratnim na liście alfabetycznéj zamieszczonym, w porządku dat aktu zaskarżenia

Opinia centralizacyi. — Środek proponowany przez Sekcyę La Rochelle, 1° zmniejszyłby liczbę Sądów bratnich, bo wyłączałby z kolei sądzących te, którym przeznaczyćby należało sprawy niedostatecznie wyinstruowane; 2° sprawiłby zamieszanie przy ogłaszaniu listy sądów Bratnich; listy te musiałyby być bowiem podzielone na dwie kategorye: w pierwszéj zamieścićby należało Sekcye, które jeszcze nie sądziły, dla tego że sprawy są w zawieszeniu jako niedostatecznie wyinstruowane; w drugiéj zaś te, które rzeczywiście mają sprawy roztrzygać — i dla tych to powodów jesteśmy przeciwni zmianom proponowanym.

§ 78.

Członek z *Château-Gontier* żąda, aby dla łatwości dzisiejszych kommunikacyj Sekcye w Anglii i Belgii od sądownictwa wyłączonemi nie były.

Opinia centralizacyi. — Jesteśmy za utrzymaniem § 78 w całości, ponieważ łatwość kommunikacyi nie o wiele zmniejszyła koszta korrespondencyi, a Towarzystwu wiele na tém zależy, aby bezpotrzebnych wydatków nie mnożyć.

§ 80.

Sekcya Châlons-sur-Saône żąda zmniejszenia liczby 9ciu na 5ciu i aby każdy z członków sądu bratniego wykonał na ręce prezydującego następującą przysięgę: « Przysięgam przed Bogiem i braćmi moimi, na honor i sumienie, rozważyć pilnie podaną mi do sądzenia sprawę i w wydaniu wyroku radzić się tylko głosu miłości Ojczyzny i mego przekonania. »

Opinia centralizacyi. — O zmniejszeniu kompletu sądu Bratniego powiedzieliśmy już wyźéj; uważając zaś że organizacya związku naszego nie może być podobną do organizacyi kraju, że sądy Bratnie muszą być do obecnego położenia zastosowane, a zaprowadzając przysięgę potrzebaby zmienić i wiele innych przepisów czasową koniecznością nakazanych, — jesteśmy przeciwni zmianie § 80.

§ 81.

Sekcya *Paryż* proponuje po wyrazach: *stanowi o ważności wniosków,* dodać: zmianę całkowitą lub cząstkową Centralizacyi na celu mających. A nadto proponuje Sekcya zamieścić dawny § 73, stanowiący: iż Sekcyi przedstawiającéj żaden wyłączny nadzór nad Centralizacyą lub jéj członkami nie służy.

Opinia centralizacyi. — Nie widząc potrzeby proponowanych dodatków jesteśmy im przeciwni, tém bardziéj że Sekcya przedstawiająca, nie ma i nie może mieć innych obowiązków nad te, które jéj są prawem zakreślone.

§ 82.

Sekcya *Lyon*, żąda aby sprawy Sekcyi przedstawiającéj sądziła jedna z Sekcyi najliczniejszych, którą do tego ogół przeznaczy. Sekcya Londyn zaś, proponuje paragrafu tego następną redakcyę: Wszystkie czynności i sprawy tego rodzaju członków Sekcyi przedstawiającéj, w razie zaskarżeń na nią zaszłych, należeć będą do Sekcyi najliczniejszéj.

Opinia centralizacyi. — Sprawy członków Sekcyi przedstawia-

wiającéj dotyczące, dwojakiego są rodzaju, albo są to zwykłe sprawy dotyczące jéj członków, o jakich wspomina § 69, albo też te, które wynikają z niedopełnienia obowiązków włożonych na nią § 81; w pierwszym i w drugim razie, to jest albo kiedy sprawa jednego członka Sekcyi, w appellacyi ma być roztrzygnięta, albo kiedy wszyscy członkowie są zaskarżeni, projekt stanowi, iż sąd do sekcyi najliczniejszéj należy; redakcya więc przez Sekcyę Londyn projektowana, wyłącza sprawy pierwszego rodzaju, a zatém jest niedostateczna; projektowana przez Sekcyę Lyon jest znowu niewłaściwa, jako narażająca na zwłokę, i zaprowadzająca między członkami Sekcyi przedstawiającéj a innemi członkami Towarzystwa, różnice. Z tych powodów jesteśmy za utrzymaniem § 82 bez zmiany.

§§ 83 i 84.

Sekcya *Paryż* proponuje te paragrafy w jeden połączyć, a członek z *Château-Gontier* żąda dodatku: — że wybory odbyć się mają z pomiędzy Sekcyj liczących najmniéj członków 20tu i że Sekcya kończąca urzędowanie napowrót wybraną być może.

Opjnia centralizacyi. — Zmianie proponowanéj przez Członka z *Château-Gontier* jesteśmy przeciwni dla téj prostéj przyczyny, iż ma na celu ściśnienie, ograniczenie woli wyborców, która zdaniem naszém niczem niepowinna być krępowana.

Przepisy postępowania sądowego objęte §§ od 85 do 96 włącznie, wywołały mnóstwo drobiazgowych uwag; ponieważ przedmiot ten, kilkakrotnie już traktowaliśmy, wszystkie przeto uwagi tych paragrafów dotyczące razem przedstawiamy. Są one następujące:

a) Członek z *Chateau-Gontier* żąda aby dodać do § 85, iż Sekcya obowiązaną jest oskarżonemu zakommunikować koléj alfabetyczną Sekcyj sąd bratni stanowić mających, dla zrobienia przez oskarżonego wyłączeń, jeżeli którą z Sekcyj za interessowaną w sprawie uważa.

b) Członek z *La Chapelle-Blanche* proponuje: 1° aby oskarżonemu wolno było bronić się ustnie. 2° aby wyroki były motywowane i ogłaszane wraz ze zbiorem treściwym zaskarżenia i obrony.

c) Sekcya *Marseille* oświadczając się za obroną ustną, chce nadto aby akt oskarżenia doręczony oskarżonemu, obejmował wymienienie Sekcyi sądzić mającéj, i termin w którym oskarżony obronę złożyć powinien, i aby mu wolno było prócz obrony, złożyć replikę, skoro na obronę, oskarżony wystosuje duplikę.

O wymienienie Sekcyi sądzić mającéj domaga się także pięciu członków Sekcyi *Poitiers*.

d) Sekcya *Paryż* chce 1° aby Sekcyi oskarżającéj wolno było oskarżonego zawiesić w czynnościach, skoro tego uzna potrzebę. 2° aby ostateczne zawyrokowanie wykreślenia, w skutek wyroku pierwszéj lub drugiéj instancyi, ogłaszane było w okólnikach, wraz z wymienieniem głównych powodów.

Tegoż samego domagają się jeszcze Sekcye: *Angers*, *Nantes* i *Lille*.

e) Członek z *Condé-sur Noireau* proponuje w § 87 usunąć wyraz: *bratniemu*, z powodu iż sąd właściwy może stanowić Sekcya miejscowa, lub przedstawiająca, a niekoniecznie sąd bratni.

§ 12. Członkowie pojedynczo mieszkający, lub w takiéj liczbie, iż Sekcyi utworzyć nie mogą, obowiązani są należeć do jednéj z najbliższych Sekcyi.

§ 13. Pod żadnym pozorem członkowie w jedném mieście lub wsi zamieszkali, chociażby ich liczba była największa, dwóch lub więcéj oddzielnych Sekcyj tworzyć nie mogą.

Niewolno im także oddzielać się od istniejącéj Sekcyi, i zakładać nowéj na przedmieściach, chociażby te, pod względem administracyjnym, oddzielne miasta lub wsie stanowiły.

Samo nawet podzielanie się na oddziały, jedności Sekcyi nienadwerężające, wtenczas tylko jest dozwolone, jeżeli władze miejscowe, lub inne pokonać się niedające przeszkody, liczniejszych zgromadzeń nie dopuszczają. W każdym z tych dwóch przypadków, Centralizacya o ważności powodów do rozdziału stanowić będzie, i sposób urządzenia podzielić się mającéj Sekcyi, oznaczy.

§ 14. Sekcye noszą nażwiska od miast lub wsi, w których posiedzenia swoje odbywają.

§ 15. Sekcya uważa się za zawiązaną, skoro członkowie na posiedzenie zebrani Sekretarza obiorą i protokuł posiedzenia spiszą (Org. Wew. § 10).

ROZDZIAŁ II.

Urządzenie wewnętrzne Sekcyi.

§ 16. Każda Sekcya wybierze sobie przez głośne wotowanie Sekretarza i Kassyera, którzy obowiązki im powierzone, przez sześć miesięcy sprawować będą, w każdym jednak czasie odwołani być mogą.

§ 17. Posiedzenia Sekcyi odbywać się będą zwyczajnie raz w tydzień. Posiedzenia nadzwyczajne w razie potrzeby zwołuje Sekretarz na żądanie jednego członka, lub w Sekcyi mającéj więcéj jak 15 członków, na żądanie 1/5 części.

§ 18. Na posiedzeniach przewodniczy każdy członek z kolei, wyjąwszy Sekretarza, według porządku listy sekcyjnéj. Mogą jednak Sekcye wybierać Prezydującego na każdém posiedzeniu, gdy tego uznają potrzebę.

§ 19. Posiedzenia Sekcyi nie są publiczne : nienależący do Towarzystwa znajdować się na nich nie mogą, pod nieważnością zaszłych na takiém posiedzeniu czynności.

§ 20. Protokuł każdego posiedzenia obejmować będzie :

a) Liczbę członków obecnych i wymienienie nieobecnych.

b) Wzmiankę oodczytaniu korrespondencyj nadesłanych i treść ważniejszych, oraz decyzye w téj mierze zapadłe.

c) Treść wniosków i decyzye, z nadmienieniem czy jednomyślnością lub większością i jaką wydane były, tudzież w przedmiotach ważniejszych powody decyzyi. — W przedmiotach do decyzyi Ogółu przedstawionych imiennie wota członków w protokule zapisane być winny.

d) Zapisywanie w protokule całych dyskussyj nie jest koniecznem, wyjąwszy gdyby ważność przedmiotu tego wymagała; wszakże zdanie każdego członka, przeciwne większości, co do decyzyi jakiego bądź przedmiotu, zapisane być powinno w protokule, jeżeli tego, członek będący w mniejszości zażąda; lecz w takim razie, powody odpowiednie większości, także zapisane być mają.

§ 21. Protokuł każdego posiedzenia, winien być na następném odczytany, przyjęty i podpisany przez Prezydującego i Sekretarza.

§ 22. Komplet do wszystkich czynności stanowi prosta większość członków w miejscu posiedzeń Sekcyi znajdujących się, nigdy jednak komplet z mniéj jak z pięciu członków składać się nie może.

Do ustanowienia kompletu, liczeni nie będą członkowie zawiadamiający Sekcyę iż na posiedzenie przybyć nie mogą.

§ 23. Decyzye, we wszelkich przedmiotach przez Sekcye roztrzyganych, wydawane będą prostą większością głosujących.— W przypadku równości głosów, odbędzie się powtórna dyskussya i powtórne wotowanie, a gdyby i tym środkiem równość głosów zniesioną być nie mogła, wtenczas deliberacya i stanowcza decyzya, odłożone będą do następnego posiedzenia.

§ 24. Każdy członek w tym tyko przypadku wyłączyć się może od wotowania lub przez decyzyę większości być wyłączony, jeżeli osobistość jego wprost lub pośrednio do przedmiotu decyzyi wchodzi.

§ 25. Wyłączenie każde powinno być do protokułu zapisane. Nigdy jednak wyłączeni członkowie, jeżeli ich liczba nie wynosi większości obecnych na posiedzeniu, kompletu zrywać nie mogą, i decyzya wydana większością głosów pozostających członków, jest tak ważną, jak gdyby wszyscy obecni do wotowania należeli.

§ 26. Korrespondencye w skutku decyzyi Sekcyi expedyowane, podpisywane być winny przez Prezydującego i Sekretarza.

Poprzednie ich odczytywanie na posiedzeniu wtenczas tylko miejsce mieć będzie, kiedy Sekcya ze względu ważności jakiego przedmiotu, za potrzebne to uzna.

§ 27. W przedmiocie wszelkich innych urządzeń, porządku wewnętrznego dotyczących, Sekcye same, stosownie do okoliczności miejscowych, stanowić mogą, nie naruszając wszakże decyzyami swojemi Ustawy niniejszéj.

ROZDZIAŁ 3ci.

Obowiązki Sekcyi.

§ 28. Czynności Sekcyi są ściśle wewnętrzne.

Sekcye kommunikują się z Towarzystwem tylko za pośrednictwem Centralizacyi; na zewnątrz zaś, ani w imieniu własném, ani w imieniu Ogółu żadnych działań przedsiębrać nie mogą, wyjąwszy jeżeli są do tego przez Centralizacyę wyraźnie upoważnione.

§ 29. Obowiązkiem Sekcyi jest:

a) Dyskutować przedmioty do decyzyi Ogółu przedstawione, a po ukończeniu dyskussyi, wota członków swoich, tak obecnych jak nieobecnych na posiedzeniu zbierać, i Centralizacyi, lub gdzie tego prawo wymaga, przesyłać.

b) Zbierać postrzeżenia i uwagi nad wszystkiém tém, co działań Towarzystwa dotyczyć może, i takowe do właściwego użytku Centralizacyi przedstawiać.

c) Roztrząsać wnioski i projekta od pojedynczych członków do Ogółu podać się mające.

d) Zajmować się rozwijaniem głównéj myśli Towarzystwa, już to rozbierając kwestye polityczno-socyalne pod rozwagę Towarzystwa oddane, już to wszelkie

inne pisma, tak emigracyjne jak krajowe i cudzoziemskie, związek ze sprawą narodową mające.

e) Dawać baczność na postępowanie Instytucyj przez Towarzystwo postanowionych.

f) Czuwać nad moralném postępowaniem członków swoich.

g) Pilnować regularnego wpływu podatku przez Towarzystwo ustanowionego; przynajmniéj co trzy miesiące przeglądać i zatwierdzać rachunki Kassyera, oraz kotrollować Sekretarza w utrzymywaniu aktów Sekcyi.

h) Zostawać w ciągłych stosunkach z Centralizacyą; zawiadamiać ją o zaszłych zmianach, każdemu jéj wezwaniu, w oznaczonym czasie zadosyć uczynić, i w miesięcznych rapportach zdawać sprawę z czynności swoich.

i) W razie rozwiązania się Sekcyi z powodu niedostatecznéj liczby członków, akta jéj do Centralizacyi odesłane być mają.

§ 30. Oprócz tego, każda Sekcya stanowi o przyjęciu członków, sposobem w następnym Tytule wskazanym.

TYTUŁ IV.

O CZŁONKACH TOWARZYSTWA.

ROZDZIAŁ 1szy.

Przyjmowanie Członków.

§ 31. Chcący należyć do Towarzystwa, winien złożyć Sekcyi, w miejscu któréj przebywa, deklaracyę i biografię swoją.

Jeżeliby w miejscu jego pobytu żadnéj nie było Sekcyi, deklaracya i biografia złożone być winny jednéj z najbliższych Sekcyj.

§ 34. Deklaracya następującéj ma być osnowy:

« Podzielając w zupełności zasady Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, które Polska w czasie ostatniego ruchu Manifestem z dnia 22 Lutego 1846 roku objawiła i w życie wprowadzić postanowiła; przystępuję ze szczerém przekonaniem do tegoż Towarzystwa; Ustawy jego szanować, wykonywać i wszelkie powinności pełnić obowiązuję się, a na dowód własnoręcznie niniejszą deklaracyę podpisuję. »

§ 33. Biografia obejmować powinna: miejsce i rok urodzenia, jako też zawód życia w Kraju i w Emigracyi.

§ 34. Skoro Sekcya przyjęcie kandydata zadecyduje, wręczy mu decyzyę swoją, i zarazem przeszle ją Centralizacyi wraz z deklaracyą i biografią przyjętego.

35. Przeciwko decyzyi przyjęcia, może być zaniesiona oppozycya w czasie i formą w Tytule VI § 95 — 98 niniejszéj Ustawy przepisaną.

§ 36. Przyjmowanie Członków, na mocy i pod powagą niniejszéj Ustawy wykreślonych, odbywać się będzie sposobem w Tytule VI § 99 — 102 przepisanym.

ROZDZIAŁ 2gi.

Obowiązki Członków Towarzystwa.

§ 37. Obowiązkiem każdego członka Towarzystwa jest:

a) W miarę zdolności i położenia w jakiém znajduje się, pracować dla dobra ogólnego, w duchu zasad i dążeń Towarzystwa.

b) Sposobić się nie tylko do teraźniejszych, ale i do przyszłych usług Ojczyzny.

c) Radą i zdaniem swojém wpływać na bieżące Towarzystwa czynności; wszystko więc, co za pożyteczne dla sprawy ogólnéj osądzi, Towarzystwu przedstawiać; ile zaś razy zdanie Ogółu potrzebném się okaże, zdanie swoje dać powinien, stosując się w pierwszym i drugim razie do przepisów niniejszéj Ustawy (Org. Wew. § 87).

d) Być wzorem moralnego postępowania w życiu nawet prywatném.

e) Być uległym Ustawie i decyzyom większości prawnie wydanym.

f) Wnosić regularnie podatek niniejszą Ustawą postanowiony.

g) Uczęszczać na posiedzenia Sekcyi w miejscu któréj stale lub czasowo przebywa, a w razie niemożności zawiadamiać o tém Sekretarza.

§ 38. Członkowie pojedynczo mieszkający, lub w takiéj liczbie iż Sekcyi zawiązać nie mogą, obowiązani są wybrać sobie najbliższą Sekcyę, do której winni należyć, z nią się kommunikować, i w przypadku przeniesienia się na inne miejsce, o takowém ją zawiadamiać.

W przedmiotach porządkowych, jako to w nadsyłaniu podatku, wotów, i t. p. członkowie tacy wprost z Centralizacyą znosić się mogą: we wszystkich zaś innych, mianowicie ile razy wnioski jakie Towarzystwu przedstawiać zechcą, przez Sekcyę swoją kommunikować się winni.

§ 39. Członkowie zamieszkali w jedném mieście lub wsi, skoro się znajdą w liczbie dostatecznéj do utworzenia Sekcyi, zawiązać ją są obowiązani.

§ 40. Uchybienia przeciw obowiązkom powyższemi paragrafami objętym; niepoprawność, objawienie zdań politycznych lub postępowanie członka wbrew przeciwne myśli przez Towarzystwo wyobrażanéj, dążenie na szkodę lub zamach na byt Towarzystwa, pociągają za sobą karę w Tytule VI § 66 i 67 przepisaną (Org. Wew. § 83 i 84).

§ 41. Członkowie Towarzystwa nie mogą należyć do żadnych innych związków politycznych.

§ 42. Pojedynki między członkami Towarzystwa są zakazane. Wyzywający i przyjmujący wyzwanie, ulegają karze w Tytule VI § 67 przepisanéj.

§ 43. Członek niechcący należyć więcéj do Towarzystwa, wykreślony będzie według przepisów w Tytule VI § 67.

TYTUŁ V.

O CENTRALIZACYI.

ROZDZIAŁ 1szy.

Skład Centralizacyi. — Wewnętrzne jéj urządzenia.

§ 44. Centralizacya składać się będzie z 5ciu członków z Ogółu i przez Ogół Towarzystwa wybranych, sposobem niniejszą Ustawą przepisanym.

§ 45. Komplet do wszystkich czynności stanowi trzech.

§ 46. Prezydencya na posiedzeniach Centralizacyi, odbywa się z kolei przez wszystkich członków, wyjąwszy Sekretarza.

§ 47. Decyzye we wszystkich przedmiotach zapadają prostą większością głosów.

§ 48. Dla pomocy w czynnościach wewnętrznych, Centralizacya przybrać może potrzebną ilość członków Towarzystwa.

Członkowie przybrani nie są odpowiedzialni za żadne czynności Centralizacyi, i mają tylko głos doradczy.

§ 49. Inne urządzenia wewnętrzne sama sobie Centralizacya przepisze.

§ 50. Członkowie Centralizacyi przez ciąg sprawowania obowiązków im powierzonych, do żadnéj Sekcyi nie należą.

ROZDZIAŁ 2gi.

Atrybucye i obowiązki Centralizacyi.

§ 51. Centralizacya jest jedynym organem, przez który Towarzystwo wolę swoją na zewnątrz objawia.

§ 52. Jest ona również organem objawienia woli Towarzystwa na wewnątrz, wyjąwszy przypadki § 103 i 104 przewidziane.

§ 53. Do Centralizacyi należą wyłącznie te wszystkie czynności, które z natury swojéj przez Ogół Towarzystwa przedsiębrane i wykonywane byćnie mogą.

§ 54. We wszystkich czynnościach Centralizacyi powierzonych, niewolno jéj w niczém odstępować od zasad, celów i środków przez Towarzystwo objawionych.

Przeciwne temu zastrzeżeniu czynności, nieważne będą, i wykreślenie z Towarzystwa wszystkich członków Centralizacyi za sobą pociągną. — Wykreśleni, ogłoszeni zostaną na zewnątrz, jako zdradzający położone w nich przez Towarzystwo zaufanie.

§ 55. W czynnościach spólnie z Ogółem Towarzystwa przedsiębranych, atrybucye i obowiązki Centralizacyi są następujące:

a) Przedstawiać Ogółowi Towarzystwa wnioski i projekta od Sekcyj nadesłane, dołączając swoją o nich opinię.

b) Ogłaszać i w wykonanie wprowadzać decyzye przez Ogół Towarzystwa wydawane.

c) Wydawać rozporządzenia, instrukcye i przepisy na postanowieniach przez Ogół uchwalonych oparte, lub z atrybucyj jéj wypływające, które Sekcye i pojedynczy członkowie wypełniać są obowiązani.

d). Przestrzegać jednostajności w wykonywaniu Ustawy i Postanowień Ogółu.

e) Ściągać fundusze i zarządzać niemi według przepisów niniejszéj Ustawy.

f) Utrzymywać dokładną listę członków Towarzystwa, i ogłaszać ją przed zwyczajnemi wyborami na członków Centralizacyi.

g) Co trzy miesiące zdawać Towarzystwu raport z czynności swoich, obejmujący: rachunek z funduszów, zmiany w Towarzystwie zaszłe w tym przeciągu, jako też, jeżeli uzna tego potrzebę, ogólny stan sprawy.

56. W nadzwyczajnych, przewidzieć się niedających zdarzeniach, któreby szybkiego działania, przechodzącego nawet zakres atrybucyj Centralizacyi, wymagały, i woli Ogółu wybadać nie pozwoliły, Centralizacya mocną jest wszelkie kroki przedsiębrać, wszelkie decyzye i rozporządzenia, jakie za potrzebne osądzi, wydawać, — i takowe każda Sekcya i każdy członek, ściśle dopełnić będą obowiązani, — pod warunkiem, iż po ustaniu nadzwyczajnych okoliczności, potwierdzenie lub uchylenie czynności Centralizacyi, w moc nadzwyczajnéj władzy przedsięwziętych, decyzya Ogółu zwykłym trybem wyrzecze.

§ 57. Gdyby się okazało, iż Centralizacya bez potrzeby i ze szkodą Towarzystwa téj nadzwyczajnéj władzy użyła, członkowie Centralizacyi samém przez się prawem wykreśleniu z Towarzystwa ulegają.

§ 58. Za wszystkie czynności Centralizacyi, wszyscy jéj członkowie solidarnie są odpowiedzialni.

§ 59. Członkowie Centralizacyi są płatni z kassy Towarzystwa.

ROZDZIAŁ 3ci.

Wybory Członków Centralizacyi.

§ 60. Zwyczajne wybory na członków Centralizacyi, co rok odbywać się będą. Wychodzący, na nowo obrani być mogą.

§ 61. Przynajmniéj na dwa miesiące przed kończącym się perjodem rocznym, Centralizacya obowiązaną jest powołać do nowych wyborów Towarzystwo: członkowie jednak dawni dopóty obowiązków swoich opuścić nie mogą, dopóki nowi na ich miejsce nie przybędą.

§ 62. Wybory na członków Centralizacyi, w sposób następujący dokonywane będą:

a) W dniu przez Centralizacyę dla całego Towarzystwa do wyborów naznaczonym, członkowie zejdą się na posiedzenie Sekcyi, gdzie nad ważnością aktu zastanowiwszy się, jako też rozebrawszy ogólnie przymioty w członkach Centralizacyi Towarzystwa potrzebne, każdy napisze na osobnéj kartce pięciu kandydatów, z wyrażeniem imion i nazwisk, a nawet innych odznaczeń gdyby tego potrzeba wymagała, i kartkę przez siebie podpisaną, Sekretarzowi złoży.

b) Sekretarz, w miarę składania kartek, wpisywać je będzie do protokułu wraz z nazwiskiem podającego, a po zakończeniu wotowania, protokuł odczyta, i przyjęty wraz z prezydującym podpisze.

c) Wypis z protokułu wotów, poświadczony przez Prezydującego i Sekretarza, zaraz nazajutrz po dokonanych wyborach, do Centralizacyi odesłanym będzie.

d) Członkowie pojedynczo mieszkający, wota swoje wprost do Centralizacyi odsyłać mogą.

e) W dni ośm po naznaczonym terminie do wotowania, Centralizacya do obliczenia wotów przystąpi, i obranych większością Towarzystwa do zajęcia miejsca w Centralizacyi powoła.

f) Wypadek wyborów, z oznaczeniem liczby głosów, jaką każdy kandydat w każdém miejscu otrzymał, niezwłocznie Towarzystwu ogłoszonym być winien.

g) Wybory takie dopóty ponawiane być winny, dopóki Centralizacya w całym składzie swoim uzupełnioną nie zostanie.

§ 63. W razie ubycia pojedynczego członka, Centralizacya winna wezwać Towarzystwo do zastąpienia go nowym wyborem.

§ 64. Gdyby Centralizacya, lub taka liczba jéj członków, bez których najmniejszy komplet podobnym by nie był, takiemu prześladowaniu uległa, iżby niepodobna jéj było w jakiém inném miejscu kompletu zebrać, i tam posiedzenia swoje przenieść, — wtenczas mianować będzie potrzebną do małego kompletu ilość członków, którzy zajmią się czynnościami wewnętrznemi, dopóki Ogół nowego nie wybierze składu.

Mianowanych członków, pierwszym obowiązkiem będzie wezwać Towarzystwo do nowych wyborów.

TYTUŁ VI.

O SĄDOWNICTWIE.

ROZDZIAŁ 1szy.

Oznaczenie przedmiotów w zakres Sądownictwa wchodzących. — Kary.

§ 65. Przedmioty w zakres Sądownictwa wchodzące, są : uchybienia i wykroczenia, — a następnie napomnienia i wykreślenia członków, — appelacye, — oppozycye, — powtórne przyjęcia, wnioski o zmianę Centralizacyi i zaskarżenia na Centralizacyę.

§ 66. Uchybienia członków przeciw obowiązkom w Tytule IV Rozdziale 2 § 37, 38 i 39 wykazanym, za pierwszym razem pociągają za sobą napomnienia protokularne uchybiających.

§ 67. Niepoprawność, — objawienie zdań politycznych lub postępowanie wbrew przeciwne myśli przez Towarzystwo wyobrażanéj, — dążenie na szkodę lub zamach na byt Towarzystwa, — niechcenie należenia więcéj do Towarzystwa, — należenie do innych związków politycznych, — i pojedynki, należą do wykroczeń, i karane będą wykreśleniem z Towarzystwa, wykraczających.

§ 68. Innych kar, jak napomnienie protokularne i wykreślenie, w Towarzystwie nie ma.

ROZDZIAŁ 2gi.

Podział Sądownictwa. — Instytucye Sądownicze.

a) Sekcye miejscowe.

§ 69. Każda Sekcya ma prawo skazać na protokularne napomnienie członków do jéj składu należących, którzyby zaniedbywali obowiązków swoich, — a w razie niepoprawności przedstawić ich do wykreślenia.

§ 70. Sprawy o znieważenie osobistéj godności, mogą także być sądzone w Sekcyi do któréj interesowane strony należą, jeżeli strony te, same na to się zgodzą; w takim przypadku Sekcya, jako Sąd Polubowny, stanowi bez appelacyi.

§ 71. Żadnéj innéj władzy sądowniczéj Sekcye nad swymi członkami nie mają, — i we wszystkich innych przypadkach, przyjmują tylko od nich bądź zaskarżenia na swoich członków, bądź appelacye, bądź oppozycye względem przyjęcia nowych, bądź żądania powrotu dawnych członków, bądź wnioski o zmianę cząstkową lub całkowitą Centralizacyi, bądź wreszcie zaskarżenia na Centralizacyę, — i takowe gdzie należy, podług przepisów w Rozdziale następnym zamieszczonych, odsyłają.

§ 72 Podanie do wykreślenia, założenie appelacyi lub oppozycyi, służy równie każdemu członkowi, jak każdéj Sekcyi i Centralizacyi.

b) Sądy Bratnie.

§ 73. Sądy Bratnie rozsądzają w pierwszéj instancyi sprawy o wykroczenia i o znieważenie osobistéj godności.

§ 74. Sąd Bratni stanowić będzie każda Sekcya, licząca w składzie swoim najmniéj 10 członków.

§ 75. Sekcye takie powoływane będą do utworzenia Sądu Bratniego koleją alfabetyczną, którą Centralizacya co trzy miesiące, przy zwykłém zdaniu sprawy, ogłaszać jest obowiązaną.

§ 76. Wyłączone są z téj listy Sekcye poza granicami Francyi leżące i Sekcya

Przedstawiająca; kolej zaś względem téj tylko Sekcyi pominiętą być winna, która bądź ze względu na skarżącego, bądź ze względu na oskarżonego za interesowaną w sprawie jest poczytana.

§ 77. Sekcya z oznaczonéj kolei do rozsądzenia sprawy powołana, najdaléj na pierwszém zwyczajném posiedzeniu, obierze sobie głośnemi wotami prezydującego, — i tym sposobem w Sąd Bratni ukonstytuowaną zostanie.

§ 78. Komplet Sądu Bratniego jest tenże sam co komplet Sekcyi; nigdy jednak Sąd z mniejszéj ilości członków składać się nie może jak z 9ciu.

c) Sekcya Przedstawiająca.

§ 79. Sekcya Przedstawiająca jest Sądem ostatniéj instancyi w sprawach o wykroczenia i o znieważenie osobistéj godności; — ona rozstrzyga oppozycye względem przyjęcia nowego członka; decyduje o przyjęciu kandydatów wrócić do Towarzystwa chcących; stanowi o ważności wniosków i zaskarżeń zaniesionych przeciw Centralizacyi przez pojedynczych członków; przedstawia Towarzystwu tegoż rodzaju wnioski i zaskarżenia, jeżeli je Sekcye zaniosą; nakoniec, w razie uznania winy Centralizacyi przez Ogół, zarządza nowe wybory, i doprowadza je do skutku przez Kommissyę z łona swego wybraną.

§ 80. Wszystkie tego rodzaju czynności i sprawy członków Sekcyi Przedstawiającéj dotyczące, należyć będą do Sekcyi najliczniejszéj.

§ 81. Sekcyę Przedstawiającą Ogół Towarzystwa wybiera.

§ 82. Wybory na Sekcyę Przedstawiającą, jednocześnie z wyborami na Członków Centralizacyi odbywać się będą.

ROZDZIAŁ 3ci.

Przepisy ogólne postępowania. — Wyroki.

a) Wykreślenia. — Appelacye.

§ 83. Sekcya mając przez którego z swych członków wniesiony akt zaskarżenia, lub sama takowy wnosząc, zakommunikuje go oskarżonemu, oznaczając termin do odpowiedzi.

§ 84. Po upłynionym terminie, gdyby nawet oskarżony nie złożył obrony, akt zaskarżenia przesłany będzie Centralizacyi, — i jeżeli wniesiony był przez pojedynczego członka, z dołączeniem opinii Sekcyi.

§ 85. Centralizacya, uzupełniwszy instrukcyę sprawy tém wszystkiém, na czémby jéj zbywać mogło, sprawę już gotową przeszle właściwemu Sądowi Bratniemu.

§ 86. Jakkolwiek obszerną może być sprawa, najdaléj w dni 15 od otrzymania ostatnich objaśnień, rozsądzoną być winna, — a wyrok z oznaczeniem ilości głosów *za* i *przeciw*, Centralizacyi przesłany, stronom interesowanym bez żadnéj zwłoki zakommunikowany będzie.

§ 87. Wyroki Sądu Bratniego prostą większością zapadają; przypadkowa równość, na korzyść obwinionego liczona będzie.

§ 88. Od wyroku Sądu Bratniego wolna jest appelacya jednéj i drugiéj stronie do Sekcyi Przedstawiającéj.

§ 89. Prawo appelacyi nie służy członkowi, któryby w skutek oświadczonéj chęci nienależenia więcéj do Towarzystwa, wykreślony został.

§ 90. Członek wykreślony wyrokiem Sądu Bratniego, przestaje należyć do posiedzeń Sekcyi, choćby nawet appelacyę założył.

§ 91 Termin do appelacyi od wyroku Sądu Bratniego jest dni 20, jeżeli wykreślony przebywa w miejscu posiedzeń Sekcyi, w któréj do wykreślenia podany został; — dla zamieszkałego gdzieindziéj, dni 30, licząc zawsze od dnia, w którym wykreślonemu decyzya Sądu Bratniego przesłaną została.

§ 92. Chcący użyć prawa appelacyi, powody jéj winien złożyć w Sekcyi w któréj nastąpiło oskarżenie, — Sekcya zaś z opinią swoją przeszle je Centralizacyi dla zakommunikowania Sekcyi Przedstawiającéj.

§ 93. Ostateczne zawyrokowane wykreślenie, w skutek pierwszéj lub drugiéj instancyi, w okólnikach Towarzystwa ogłoszone będzie.

§ 94. Skarga o wykreślenie, drugi raz na tych samych powodach podniesioną być nie może.

b) Oppozycye. — Powtórne przyjęcia.

§ 95. Zaniesienie oppozycyi przeciw przyjęciu nowego członka i jéj przesłanie, nastąpić powinno w przeciągu jednego miesiąca po ogłoszeniu przyjętego w Okólnikach.

§ 96. Członek zakładający oppozycyę, złoży ją w Sekcyi do któréj składu się liczy; Sekcya zaś dołączywszy do niéj opinię swoją, przeszle ją Centralizacyi.

§ 97. Centralizacya podanie to odsyła bez zwłoki do Sekcyi Przedstawiającéj; lecz, jeżeli oppozycya przychodzi z Sekcyi innéj jak z téj, w któréj przyjęcie członka zaopponowanego nastąpiło, odsyła je dopiero po zakommunikowaniu go stronie interesowanéj i po odebraniu od niéj odpowiedzi; następnie, otrzymaną decyzyę stronom kommunikuje, — a w razie uchylenia przyjęcia, takowe w Okólnikach ogłasza.

§ 98. Oppozycya drugi raz na tych samych powodach podniesiona być nie może.

§ 99. Powrót do Towarzystwa wykreślonych członków, raz tylko jest dozwolony i nie prędzéj jak w sześć miesięcy po wykreśleniu nastąpić może.

§ 100. Chcący powrócić do Towarzystwa, żądanie swoje powrotu własnoręczne złoży w Sekcyi miejscowéj, lub gdyby jéj nie było, w Sekcyi najbliższéj, ta zaś, dołączywszy do złożonego sobie żądania opinię swoją, odsyła je do Centralizacyi.

§ 101. Centralizacya dołączywszy do tego podania, akt zaskarżenia, obronę wykreślonego, jeżeli była, i wyrok wykreślenia, przesyła je Sekcyi Przedstawiającéj; otrzymaną od niéj decyzyę kommunikuje Sekcyi w któréj żądanie złożone zostało dla wręczenia kandydatowi, — i przyjęcie w Okólnikach ogłasza.

§ 102. Przeciw powtórnemu przyjęciu oppozycya nie służy.

c) Wnioski i zaskarżenia dotyczące Centralizacyi.

§ 103. Zaskarżenia przeciwko Centralizacyi lub pojedynczym jéj członkom

o nadużycie władzy, lub wykroczenia pociągające za sobą wykreślenie z Towarzystwa członków Centralizacyi; tudzież wnioski o zmianę cząstkową lub całkowitą Centralizacyi, wnoszone być powinny najprzód do Sekcyi, do któréj wnoszący takowe należy.

§ 104. Sekcya odebrawszy takowe podanie, — jeżeli je za słuszne uzna, — przeszle je do Sekcyi Przedstawiającéj, motywując opinię swoją.

§ 105. Sekcya Przedstawiająca, jeżeliby zaskarżenie za niesłuszne uznała, starać się będzie skłonić Sekcyę do jego cofnięcia; w razie zaś obstawania, przeszle je Centralizacyi z zakreśleniem terminu do odpowiedzi.

§ 106. Po nadejściu odpowiedzi, lub upłynionym terminie, Sekcya Przedstawiająca zebrawszy punkta zaskarżenia i odpowiedzi w jedno treściwe pismo, takowe wraz z opinią swoją do stanowczéj decyzyi Ogółowi Towarzystwa przedstawi.

§ 107. Obliczenie wotów i ogłoszenie decyzyi dokonane będzie według prawideł w tytule II § 9 lit. *h*. wykazanych.

§ 108. Gdyby przedmiotem wniosku lub zaskarżenia była Centralizacya cała, lub taka liczba jéj członków, bez któréj komplet prawem przepisany utrzymać by się nie mógł; i gdyby zaskarżenie za słuszne uznane zostało; wtenczas, obok ogłoszenia decyzyi Ogółu, Sekcya Przedstawiająca zarządzi niezwłocznie nowe wybory, z grona zaś swego wybierze kommissyę z trzech członków złożoną, która prowadzić będzie wszystkie wewnętrzne czynności, aż do wybrania nowéj Centralizacyi.

§ 109. Jeżeliby zaś podane przeciw Centralizacyi, wniosek lub zaskarżenie, nie były poparte przez Sekcyę do któréj podający takowe należy, — a Sekcya Przedstawiająca również niewłaściwość jego uznała; wtenczas, zamiast przygotowaną sprawę do decyzyi Ogółu przedstawiać, sama o niéj decyzyę wyda i o takowéj strony interesowane zawiadomi.

§ 110 Zakarżenia i wnioski dotyczące Centralizacyi, drugi raz na tych samych powodach podniesione być nie mogą.

TYTUŁ VII.

O FUNDUSZACH TOWARZYSTWA.

ROZDZIAŁ 1szy.

Fundusze w ogólności. — Podatkowanie.

§ 111. Fundusze Towarzystwa składają się z podatku przez Towarzystwo składanego, ze sprzedaży pism, i z dochodów nadzwyczajnych.

§ 112. Członkowie Towarzystwa wnosić będą podatek od wszystkich dochodów swoich razem wziętych, bez względu na ich źródło.

§ 113. Od wnoszenia podatku nikt nie jest wolnym. Ci, których dochody z jakiegokolwiek źródła pochodzące, nie wynoszą 30 fr. miesięcznie, płacić będą 10 centymów.

§ 114. **Podatek ma być wnoszony miesięcznie, stosownie do następującego rozkładu:**

Dochód miesięczny. fr.	Podatek miesięczny. fr. c.	Dochód miesięczny. fr.	Podatek miesięczny. fr. c.	Dochód miesięczny. fr.	Podatek miesięczny. fr. c.	Dochód miesięczny. fr.	Podatek miesięczny. fr. c.
30	0, 75	73	4, 80	116	9, 90	159	16, 80
31	0, 82 1/2	74	4, 90	117	10, 05	160	17, 00
32	0, 90	75	5, 00	118	10, 20	161	17, 20
33	0, 97 1/2	76	5, 10	119	10, 35	162	17, 40
34	1, 05	77	5, 20	120	10, 50	163	17, 60
35	1, 12 1/2	78	5, 30	121	10, 65	164	17, 80
36	1, 20	79	5, 40	122	10, 80	165	18, 00
37	1, 27 1/2	80	5, 50	123	10, 95	166	18, 20
38	1, 35	81	5, 60	124	11, 10	167	18, 40
39	1, 42 1/2	82	5, 70	125	11, 25	168	18, 60
40	1, 50	83	5, 80	126	11, 40	169	18, 80
41	1, 60	84	5, 90	127	11, 55	170	19, 00
42	1, 70	85	6, 00	128	11, 70	171	19, 20
43	1, 80	86	6, 10	129	11, 85	172	19, 40
44	1, 90	87	6, 20	130	12, 00	173	19, 60
45	2, 00	88	6, 30	131	12, 15	174	19, 80
46	2, 10	89	6, 40	132	12, 30	175	20, 00
47	2, 20	90	6, 50	133	12, 45	176	20, 20
48	2, 30	91	6, 60	134	12, 60	177	20, 40
49	2, 40	92	6, 70	135	12, 75	178	20, 60
50	2, 50	93	6, 80	136	12, 90	179	20, 80
51	2, 60	94	6, 90	137	13, 05	180	21, 00
52	2, 70	95	7, 00	138	13, 20	181	21, 20
53	2, 80	96	7, 10	139	13, 35	182	21, 40
54	2, 90	97	7, 20	140	13, 50	183	21, 60
55	3, 00	98	7, 30	141	13, 65	184	21, 80
56	3, 10	99	7, 40	142	13, 80	185	22, 00
57	3, 20	100	7, 50	143	13, 95	186	22, 20
58	3, 30	101	7, 65	144	14, 10	187	22, 40
59	3, 40	102	7, 80	145	14, 25	188	22, 60
60	3, 50	103	7, 95	146	14, 40	189	22, 80
61	3, 60	104	8, 10	147	14, 55	190	23, 00
62	3, 70	105	8, 25	148	14, 70	191	23, 20
63	3, 80	106	8, 40	149	14, 85	192	23, 40
64	3, 90	107	8, 55	150	15, 00	193	23, 60
65	4, 00	108	8, 70	151	15, 20	194	23, 80
66	4, 10	109	8, 85	152	15, 40	195	24, 00
67	4, 20	110	9, 00	153	15, 60	196	24, 20
68	4, 30	111	9, 15	154	15, 80	197	24, 40
69	4, 40	112	9, 30	155	16, 00	198	24, 60
70	4, 50	113	9, 45	156	16, 20	199	24, 80
71	4, 60	114	9, 60	157	16, 40	200	25, 00
72	4, 70	115	9, 75	158	16, 60		

§ 115. Od przypadkowych, jednorazowych przychodów, ilość mającego się wnosić podatku, zostawia się dobréj woli wnoszącego.

§ 116. Członkowie żonaci lub dzieci mający, składać będą podatek od połowy tylko dochodów swoich.

§ 117. Centralizacya mocną jest na przedstawienie właściwych Sekcyj zmniejszyć podatek dla członków, którzyby znajdowali się w nadzwyczajnych przypadkach, niniejszą Ustawą nieprzewidzianych.

§ 118. Umorzenie podatku zalegającego i uwolnienie zupełne od opłaty, należy również do Centralizacyi, na przedstawienie właściwéj Sekcyi.

§ 119. Każdy członek obowiązany jest co miesiąc oświadczyć Kassyerowi Sekcyi do któréj należy, ile miał ciągłego dochodu w upłynionym miesiącu, i przypadającą na niego ilość podatku złożyć. — W obliczenie dochodu nie wchodzą te wszystkie koszta i wydatki, które sam rodzaj zarobkowania za sobą pociąga.

§ 120. Sekcye zebrany od członków swoich podatek miesięczny, w pierwszych dniach piętnastu każdego miesiąca do Centralizacyi odsyłać są obowiązane, z wymienieniem:

a) Ile każdy z członków wnieść obowiązany;

b) Ile złożył;

c) Ile na nim zalega.

§ 121. Centralizacya rozdzieli miesięczny podatek przez Towarzystwo złożony, na cztery równe części; z których jedna przeznacza się na wsparcie potrzebnych, trzy zaś na pokrycie wydatków Towarzystwa.

§ 122. Podatek braterski od nieczłonków pochodzący, dołączony będzie w całości do summy na wsparcie potrzebnych oddzielonéj; jak równie wszelkie uboczne wpływy Towarzystwa, przy funduszach na jego potrzeby przeznaczonych, bez podziału zostaną.

§ 123. Centralizacya mocną i obowiązaną jest przedsiębrać skuteczne do powiększenia funduszów środki, a w razie potrzeby zaprojektować Towarzystwu wyższą miesięczną lub nadzwyczajną składkę.

§ 124. Za uronienie grosza publicznego, wszyscy członkowie Centralizacyi solidarnie są odpowiedzialni.

ROZDZIAL 2gi.

Fundusze na wsparcia, — ich udzielanie.

§ 125. Fundusze te składać się będą:

a) Z 1/4 części podatku przez członków Towarzystwa składanego;

b) Ze składki z po za Towarzystwa;

c) Z dobrowolnych ofiar i innych nadzwyczajnych wpływów.

§ 126. Wszystkie tego rodzaju fundusze na wsparcie tylko potrzebujących obracane będą, i pod żadnym pozorem ani mięszane z funduszami Towarzystwa, ani w ich zastępstwie używane byc nie mogą.

§ 127. Udzielanie wsparcia potrzebującym, wyłącznie do Centralizacyi należy.

§ 128. Wsparcia są czasowe i jednorazowe.

§ 129. Do czasowego wsparcia mają prawo:

a) Wdowy i sieroty;

b) Nie będący w możności pracowania dla podeszłego wieku, ran odniesionych lub kalectwa;

c) Chorobą złożeni, jeżeli im zwyczajne fundusze na poratowanie zdrowia nie wystarczają;

d) Pozbawieni żołdu, do czasu znalezienia zarobku.

§ 130. Do jednorazowego wsparcia mają prawo znajdujący się w nadzwyczajnych przypadkach, któreby ich stawiały w niemożności zaspokojenia pierwszych potrzeb życia.

§ 131. Każdy Polak emigrant, lub cudzoziemiec który w walce o niepodległość Polski miał udział, może żądać z funduszów bratnich wsparcia, jeżeli się znajduje w jednéj z wyżéj opisanych kategoryj.

§ 132. Przedstawienie do wsparcia, datkujący tylko czynić mogą.

§ 133. Przedstawiający złożyć powinien świadectwa, prawo i potrzebę przedstawionego dostatecznie udowodniające.

§ 134. Obowiązkiem jest Centralizacyi każde przedstawienie ściśle roztrząsać, i nie udzielać wsparcia jak tylko w rzeczywistéj potrzebie będącym.

§ 135. Wsparcia czasowe udzielane będą miesięcznie.

§ 136. Centralizacya oznaczy stałą ilość miesięcznego wsparcia. Ilość ta wszakże, stosownie do stanu kassy i potrzeb pobierającego, przez Centralizacyę powiększona lub zmniejszona być może, nigdy jednak 30 fr. przenosić nie powinna.

§ 137. Centralizacya utrzymywać będzie kontrollę wpływów i wydatków, jako też listę imienną datkujących i pomoc odbierających.

§ 138. Co trzy miesiące, Centralizacya jest obowiązaną przesłać datkującym szczegółowy rapport ze wszystkich wpływów i wydatków.

Nadzwyczajne tylko położenie osób wsparcie pobierających, może być powodem do przemilczenia ich nazwisk w rapporcie.

§ 139. Koszta administracyi, z kassy funduszów bratnich, zaspakajane będą.

§ 140. Wszelkie dotychczasowe przepisy, jako zastąpione niniejszą Ustawą, obowiązywać przestają.

Termin do wotowania na powyższą ustawę naznaczamy do dnia 15 kwietnia r. b.

Pozdrowienie i braterstwo.

Versailles, dnia 20 stycznia 1848.

Sekretarz, *W. Heltman.*

Prezydujący z kolei, *W. Darasz.*

ZMIANY W LICZEBNYM STANIE TOWARZYSTWA

od Okólnika 6go z d. 25 stycznia 1848 r.

PRZYSTĄPILI:

w Paryżu.

Magdziński Teofil, d. 12 grudnia, 1847 r.
Sopecki Franciszek, d. 2 stycznia, 1848 r.

WYKREŚLENI.

Jakubowski Franciszek, wyrokiem Sądu Bratniego Sekcy Hâvre z d. 22 października 1847 r., jako rozsiewający niegodne i nieuczciwe wyobrażenie o Towarzystwie i jego celach.

Jancewicz Karol, — Tejszerski Julian: — wyrokiem Sądu Bratniego Sekcyi Lyon z d. 11 października 1847 r., pierwszy jako nieszanujący woli większości Ogółu Towarzystwa; drugi jako niepodzielający jego prac.

Kędzierski Kazimierz, wyrokiem Sądu Bratniego Sekcyi Paryż z d. 17 października 1847 r., za niemoralne postępowanie.

Bachurski Mikołaj, — Lessen Franciszek, — Wiśniewski Józef: — wyrokiem Sądu Bratniego Sekcyi Poitiers z d. 7 listopada 1847 r., za odstąpienie zasad i polityki Towarzystwa.

ZMARLI.

Świderski Tomasz, d. 12 października 1847 r. w Paryżu.
Jacewicz Adam, d. 31 października 1847 r., w Nantes (Loire-Inférieure).
Misiński Maciéj, d. 11 grudnia 1847 r., w Lille (Nord).

Za zgodność,
Sekretarz Centralizacyi,
Wiktor Heltman.

W DRUKARNI L. MARTINET, PRZY ULICY JACOB, 30.